

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 25/2022

Manner-Suomen maaseudun kehittämishojelman 2014–2020 valintakriteereiden arviointi

Kehittämishankerahoitus, yritysrahoitus ja
kosteikkotuet

Olli Voutilainen, Kirsi Korhonen, Anja Yli-Viikari, Anna-Maija Heikkilä
ja Hilikka Vihinen

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 25/2022

Manner-Suomen maaseudun kehittämishojelman 2014–2020 valintakriteereiden arviointi

Kehittämishankerahoitus, yritysrahoitus ja kosteikkotuet

Olli Voutilainen, Kirsi Korhonen, Anja-Yli-Viikari, Anna-Maija Heikkilä ja Hilikka Vihinen

Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Viittausohje:

Voutilainen, O., Korhonen, K., Yli-Viikari, A., Heikkilä, A.-M. & Vihinen, H. 2022. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 valintakriteereiden arviointi : Kehittämishankerahoitus, yritysrahoitus ja kosteikkotuet. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 25/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 86 s.

Olli Voutilainen ORCID ID, <https://orcid.org/0000-0003-2661-1611>

ISBN 978-952-380-395-4 (Painettu)

ISBN 978-952-380-396-1 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-396-1>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Olli Voutilainen, Kirsi Korhonen, Anja Yli-Viikari, Anna-Maija Heikkilä ja Hilikka Vihinen

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2022

Julkaisuvuosi: 2022

Kannen kuvat: Luken arkisto: Erkki Oksanen (ilmakuva & Rajalan kämppä), Janne Lehtinen (laidun)

Painopaikka ja julkaisumyynti: PunaMusta Oy, <http://luke.juvenesprint.fi>

Tiivistelmä

Olli Voutilainen¹, Kirsi Korhonen², Anja Yli-Viikari³, Anna-Maija-Heikkilä¹ ja Hilikka Vihinen¹

¹Luonnonvarakeskus (Luke), Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki

²Luonnonvarakeskus (Luke), Paavo Havaksen tie 3, 90570 Oulu

³Luonnonvarakeskus (Luke), Tietotie 4, 31600 Jokioinen

Tässä raportissa tarkastellaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2014–2020 toteuttavien toimenpiteiden rahoituksen valintakriteereitä ja arvioidaan niiden toimivuutta. Kohteenä ovat ELY-keskuksista suoraan myönnettävät kehittämissanke- ja yritysrahoitukset sekä ei-tuotannollisista investoinneista kosteikkotuet. Leader-rahoitus ei sisälly tähän tarkasteluun. Selvityksen toimeksiantaja on maa- ja metsätalousministeriö.

Selvityksen aineistoina ovat Ruokaviraston Hyrrä-tietokantaan tallennetut tukipäätökset sekä valintakriteereiden toimivuutta käsittelevät, ELY-keskusten päätöskäsittelijöille kohdennetut kyselyt. Kosteikkotukien osalta käytettävissä ei ollut Hyrrä-tukipäätösaineistoa, joten tarkastelu perustuu ELY-keskusten asiantuntijoille suunnattuun kyselyyn ja alan kirjallisuuteen.

Kehittämissanke- ja yritysrahoitus. Valintakriteeristö ja siihen perustuva pisteytys helpottaa ja on lähtökohtaisesti hyvä työkalu valintaprosessissa, vaikkakin erityyppisten toimien ja yritysten vertailu voi silti olla haasteellista, eivätkä samat kriteerit välttämättä sovi kaikkiin hakemuksiin ja arviointitilanteisiin yhtä hyvin. Hyrrä-tukipäätösaineiston mukaan kehittämissankeissa kielteisen tukipäätöksen perusteena valtaosassa hankkeita on ollut hakemuksen jääminen asetetun valintapisterajan alapuolelle. Hyrrä-tukipäätösaineiston mukaan yritysrahoituksessa suurimmassa osassa hakemuksia hylkäysperusteena taas on ollut, ettei hakemus ole täyttänyt tukikelpoisuusehtoja, eli hanke/toimi tai hakija ei ole ollut tukikelpoinen. Näiden lisäksi muita hylkäysperusteita niin kehittämissanke- kuin yritysrahoitushakemuksissa ovat olleet, ettei hakemus ole täyttänyt valintakriteerejä (ts. hakemus ei ole saanut asetetuista tarvittavista kohdista pisteitä tai asetettua minipistemäärää) ja että ELY-keskuksen kiintiössä ei ole ollut tarvittavaa rahoitusta jäljellä.

ELY-keskuskyselyn perusteella valintakriteereiden keskimääräinen toimivuus päätöksenteon tukena on ollut kohtuullisella tai suhteellisen hyvällä tasolla sekä kehittämissanke- että yritysrahoituksessa. Pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella arvioitiin keskimäärin aavistuksen enemmän helpon kuin hankalan puolelle. Tulokset ovat samankaltaisia tarkasteltujen toimenpiteiden välillä. Yksittäisten valintakriteerien näkökulmasta arviot kriteerin toimivuudesta päätöksenteon tukena sekä pisteytyksen helppoudesta olivat yleisesti samansuuntaisia – mitä myönteisemmät arviot toisessa kriteerissä, sitä myönteisemmät myös toisessa, ja päinvastoin. Valintakriteerin pisteytyksen sujuvuuteen vaikuttavat paitsi hakemuksessa pyydyt tiedot, myös kriteerin pisteytykseen liittyvän ohjeistuksen selkeys. Näitä tekijöitä kohtamalla helpottuu sekä itse pisteytys että myös kriteerin toimivuus päätöksenteon tukena.

Kehittämissankerahoituksen kuten myös yrityksen perustamistuen kohdalla valintakriteerien painotuksia pidettiin keskimäärin varsin sopivina. Sen sijaan yritysten investointituissa painopisteen sopivuuden arvioissa eri kriteereiden välillä oli huomattavasti enemmän vaihtelua. Investointituissa tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainnin kriteeriä pidettiin keskimäärin selkeästi liian pienenä, mutta yhteistyöhön liittyvän kriteerin painoarvoa selvästi liian suurena.

Kehittämishankerahoituksen arviointia voisi helpottaa valintakriteereiden lukumäärän lisääminen, myös pilkkomalla jatkossa kriteerejä pienempiin osiin, jolloin yhdessä kriteerissä arvioitava asioita ei olisi niin montaa ja kriteereiden sisällölliseltä päällekkäisyydeltä välttyttäisiin. Yritysrahoituksen kohdalla oleellisena koettuna heikkoutena on ollut valintakriteereiden puuttuminen Hyrrä-hakemuslomakkeelta, joten valintakriteereiden lisääminen lomakepohjaan vaikuttaisi perustellulta. Näin helpotettaisiin hakemuksen laadintaa tarkoituksenmukaisella tavalla parantaen myös hakemusten laatua sekä sujuvoittaen valintaprosessia.

Niin yritysrahoituksen kuin kehittämishankerahoituksen kohdalla ympäristö- ja ilmastovaikutusten painoarvon lisääminen valintakriteereissä sai kannatusta. Yritysrahoitukseen lisättäväksi valintakriteeriksi ehdotettiin tuettavan toimen tai kohteen kytköstä ohjelmaan ja alueelliseen suunnitelmaan, jollainen jo sisältyy kehittämishankerahoituksen valintakriteereihin. Tässä yhteydessä peräänkuulutettiin ELY-keskuskohtaista harkintavaltaa hakemusten pisteytyksessä. Kehittämishankerahoituksessa ehdotettiin hankkeen ja alueellisen maaseutus suunnitelman kytköksen selkeämpää ja vahvempaa huomioimista esimerkiksi siten, että kyseinen asiakokonaisuus olisi omana kriteerinään. Kaikkiaan alueellisen suunnitelman vahvemmalla painolla kriteeristöissä sekä suuremmalla alueellisella harkintavallalla tukipäätöksien ja sitä kautta koko ohjelman paikkaperustaisuutta saataisiin vahvistettua.

Kosteikkotuet. Kosteikkojen rakentamista on maaseutuohjelmassa tuettu edellisestä ohjelmakaudesta (2007–2014) lähtien. Nykyisellä ohjelmakaudella kiinnostus kosteikkojen perustamiseen on edelleen kasvanut, ja tukiin kohdistuu selkeästi suurempi hakupaine, kuin mitä ohjelman kautta pystytään rahoittamaan. Nykyisiä valintakriteereitä (kosteikkotarpeen tunteminen, peltoprosentti, kohteen mitoitus, ympäristövaikutukset) pidettiin pääsääntöisesti hyvinä ja selkeinä, joskin alueellisten näkökulmien huomiointiin toivottiin yleisesti parempia mahdollisuuksia. Jatkossa tulisi erityisesti pohtia sitä, onko rahoitettavien hankkeiden valinta mahdollista tehdä suoraan valintakriteereihin perustuvien pistemäärien perusteella vai suositusluonteisten valintakriteereiden kautta. Suositusluonteiset kriteerit jättäisivät enemmän tilaa hankkeiden kokonaisvaltaiselle arvioinnille. Koska kosteikkojen toimintaan vesiensuojelun keinona liittyy edelleen suurta vaihtelua, tarvitaan aihealueen osalta edelleen myös vaikuttavuustutkimusta ja menetelmällistä kehittämistä.

Lopuksi. Kokonaisuudessaan valintakriteerien käyttäminen erilaisten toimenpiteiden rahoituspäätösten pisteytykseen vaikuttaa toimivalta käytännöltä. Toimintaympäristön muuttuessa ja tavoitteiden lisääntyessä kriteeristöä on pidettävä ajan tasalla ja mikäli mahdollista, myös tarkennettava, jotta ohjelman vaikuttavuutta sekä ohjelman (ja alueellisen suunnitelman) tavoitteisiin vastaamista voidaan entisestään parantaa. Analyysistä nousee tähän kolme keskeistä viestiä. Ensinnäkin ohjelman varsinainen tavoite, eli maaseudun kehitys, toisin sanoen maaseutunäkökulma ei aina välity päätöstilanteeseen asti siten, että päätöksentekijä kokisi pystyvänsä painottamaan sitä riittävästi. Ratkaisukeinoina tähän voisivat olla opastukset maaseutuvaikutusten arviointiin sekä tarkennukset ohjelman ja alueellisen suunnitelman mukaisuuden valintakriteeriin. Toiseksi kehittämishanke- ja yritysrahoituksessa ilmasto- ja ympäristötavoitteiden konkretisointi ja niiden nostaminen omiksi kriteereikseen voisi edesauttaa kyseisten näkökulmien nykyistä merkittävämpää huomioimista sekä helpottaa niiden arviointia. Kolmanneksi hakemuslomakkeessa tulisi kysyä nykyistä suuremmin juuri niitä asioita, joita päätöksentekijä pisteytyksessään käyttää. Muuten arviointiin uhkaa jäädä liikaa tulkinnanvaraisuutta, mikä on omiaan heikentämään päätösten osuvuutta ja hakijoiden yhdenvertaisuutta.

Asiasanat: maaseutuohjelma, kehittämishankerahoitus, yritysrahoitus, kosteikkotuki

Sisällys

1. Johdanto	6
1.1. Aineistot ja menetelmät	7
1.1.1. Kehittämishankerahoitus ja yritysrahoitus.....	7
1.2. Kosteikkotuet.....	8
2. Kehittämishankerahoitus	9
2.1. Kuvaus tarkastelluista toimenpiteistä ja niiden valintakriteereistä	9
2.2. Hyrrä-tukipäätösaineiston analyysi.....	13
2.3. ELY-keskuskyselyn analyysi	21
2.3.1. Toimenpide M01 Koulutus ja viestintä	21
2.3.2. Toimenpide M07 palvelujen ja kylien kehittäminen.....	27
2.3.3. Toimenpide M16 Yhteistyö ja innovaatiot.....	32
2.3.4. Toimenpiteiden välinen vertailu	38
2.3.5. Kehittämishankerahoitusta koskevat yhteiset kysymykset	40
3. Yritysrahoitus	42
3.1. Kuvaus tarkastelluista alatoimenpiteistä ja niiden valintakriteereistä	42
3.2. Hyrrä-tukipäätösaineiston analyysi.....	45
3.3. ELY-keskuskyselyn analyysi	51
3.3.1. Alatoimenpide 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen.....	51
3.3.2. Alatoimenpide 6.2 Yrityksen perustamistuki	55
3.3.3. Alatoimenpide 6.4 Yrityksen investointituki.....	57
3.3.4. Toimenpiteiden välinen vertailu	60
3.3.5. Yritysrahoitusta koskevat yhteiset kysymykset.....	64
4. Kosteikkotuet	66
4.4. Alueellisen joustavuuden vs. yhdenmukaisuuden tavoitteet arvioinnissa.....	71
5. Yhteenveto ja johtopäätökset	73
Viitteet.....	77
Liitteet	79

1. Johdanto

Suomi saa Euroopan unionin maatalouden kehittämisen maaseuturahastosta (maaseuturahasto) tukea maaseutualueidensa kehittämiseen. Kukin EU-maa laatii oman maaseudun kehittämisohjelmansa, joko yhden tai useamman, vastaamaan omia tarpeitaan. Raamit varojen käytölle asetetaan EU:ssa, mutta ohjelmat muotoillaan palvelemaan omia tarpeita. Suomessa maaseuturahaston rahoitusta jaetaan kahden ohjelman, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelman kautta. Maaseutuohjelmissa EU-rahoitusta täydennetään kansallisella rahoituksella (Maaseutu.fi 2021).

Tässä raportissa tarkasteltujen tukien myöntäminen perustuu alueellisiin myöntövaltuuksiin, joiden puitteissa ELY-keskukset pystyvät myöntämään hakemusten perusteella rahoitusta. Hakemukset pisteytetään niin sanottujen valintakriteereiden avulla. Pisteytyksen tarkoituksena on varmistaa, että hakemukset täyttävät asetetut minimipistevaatimukset. Toisaalta pisteytyksen avulla hakemukset voidaan asettaa prioriteettijärjestykseen tilanteessa, jossa rahoitus on niukka ja rahoitettavia kohteita joudutaan karsimaan.

Tässä raportissa tarkastellaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 valintakriteereitä ja niiden toimivuutta. Tarkastelun kohteena ovat ELY-keskuksista suoraan myönnettävät kehittämishanke- ja yritysrahoitukset sekä ei-tuotannollisista investoinneista kosteikkotuet. Leader-rahoitus on tarkastelun ulkopuolella¹. Raportti on osa maa- ja metsätalousministeriön toimeksi antamaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman valintakriteereiden arviointi -hanketta.

Johdannon jälkeen luvussa 2 esitellään selvityksessä käytettävät aineistot ja menetelmät. Luvut 3–5 sisältävät valintakriteereiden tarkastelun ja arvioinnin. Luvussa 3 tarkastellaan kehittämishankerahoitusta, luvussa 4 yritysrahoitusta ja luvussa 5 kosteikkotukia. Kukin luku sisältää myös tiiviit kuvaukset tarkastelluista toimenpiteistä. Lopuksi tehdyn analyysin pohjalta luvussa 6 esitetään yhteenveto ja johtopäätökset.

Raportin toteutuksessa on hyödynnetty samaan hankkeeseen kuuluvan, maatalouden rakennetuen valintakriteereiden arvioinnissa (Heikkilä 2021) käytettyjä toteutustapoja.

¹ Kukin Leader-ryhmä noudattaa oman strategiansa mukaisia valintakriteereitä valitessaan rahoitettavia hankkeita. Näin varmistetaan hankkeiden sopivuus paikalliseen strategiaan. (MMM 2015.)

1.1. Aineistot ja menetelmät

Tässä raportissa tarkastellaan seuraavia maaseutuohjelman 2014–2020 toimenpiteitä, alatoimenpiteitä ja kohdennettuja toimia alla kuvatulla erittelyllä, jotka on tässä nimetty valintakriteereiden päätösdokumentissa esitetyllä tavalla (MMM 2015; MMM 2017):

- M01 Koulutus ja viestintä
 - jaoteltuna kohdennetun toimen mukaan koulutustoimenpiteisiin ja tiedonvälityshankkeisiin
- 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen
- 4.4 Ei-tuotannolliset investoinnit: kosteikkotuet
- 6.2 Yrityksen perustamistuki
- 6.4 Yrityksen investointituki
- M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen
 - jaoteltuna kohdennetun toimen mukaan kehittämishankkeisiin ja yleishyödyllisiin investointeihin
- M16 Yhteistyö ja innovaatiot
 - tarkastellen erikseen alatoimenpidettä 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä ja erikseen muita alatoimenpiteitä yhtenä kokonaisuutena.

1.1.1. Kehittämishankerahoitus ja yritysrahoitus

Arvioinnin aineistona ovat ensinnäkin Ruokaviraston Hyrrä-tietojärjestelmään kirjatut hyväksytyt ja hylätyt tukihakemukset, ja näihin liittyvät tiedot koko ohjelmakaudelta 2014–2020, 5.11.2021 tilanteen mukaisesti. Oleellisin osa tarkasteltavaa aineistoa ovat tukipäätöksiin (hyväksytyt/hylätyt), pisteytykseen ja päätöspäätöksiin liittyvät tiedot. Analyysissä mukana ollut kehittämishankerahoitusaineisto sisältää 2 387 tukipäätöstä. Valintakriteeripisteytysten osalta tarkastellaan pääosin ainoastaan yli 0 pistettä saaneita hakemuksia, joita hakemuksista oli 2 323. Analyysissä mukana ollut yritysrahoitusaineisto sisältää 4 974 tukipäätöstä. Tässäkin yhteydessä valintakriteeripisteytysten osalta tarkastellaan pääosin ainoastaan yli 0 pistettä saaneita hakemuksia, joita hakemuksista oli 4 748. 0 pistettä saaneiden hakemusten tulosten tulokinnassa on epävarmuutta. 0 pistettä voi niin sanotun oikean 0 pisteen lisäksi tarkoittaa, ettei hanke ole saanut arvioinnissa yhtään pistettä, hanke on hylätty muista syistä jo ennen arviointia tai pisteet ovat jääneet kirjaamatta tietokantaan. Viimeksi mainittuun viittaa se, että myös hyväksytyjen hakemusten joukossa on joitakin hakemuksia, joista pisteet ovat puuttuneet kokonaan. Tarkastelun ulkopuolelle jätettiin hankehakemukset, joiden päätöstulokseksi oli tukipäätösaineistossa kirjattu ”Hakemus peruttu”, ”Virhekirjaus”, ”Päätös peruttu” sekä ”Siirretty muualle”. Tarkastelussa huomioitiin siirtymäkauden, mutta ei elpymisvarojen tukipäätöksiä.

Toisena keskeisenä aineistona oli ELY-keskusten kehittämishanke- ja yritysrahoituksen päätöskäsittelijöille kohdennettu kysely. Saman henkilön oli mahdollista erikseen vastata sekä kehittämishanke- että yritysrahoitusta koskevaan kyselyyn, mikäli hänen asiantuntemusalaanaan olivat kummatkin kyseiset hanketyypit. Kysely toteutettiin sähköisenä Webropol-kyselynä 28.10.–16.11.2021. Kysymykset käsittelivät valintakriteerien toimivuutta päätöksenteon tukena, painotuksen sopivuutta, pisteytyksen helppoutta ja pisteytysasteikon tarkoituksenmukaisuutta, sekä kattavuutta. Kyselyssä arvioitavat valintakriteerit olivat kehittämishankerahoituksen kohdalla päivitetyn valintakriteeristön (MMM 2017) mukaisia kriteereitä. Tarkastellussa yritysrahoituksessa valintakriteerit olivat säilyneet samoina lukuun ottamatta yrityksen perustamistukeen (alatoimenpide 6.2) liittyviä elpymisvaroja, jotka kuitenkin edellä todetun mukaisesti jätettiin

tarkastelun ulkopuolelle. Monivalintakysymysten vastauksia oli mahdollista täydentää avoimilla vastauksilla. Lisäksi kyselylomake tarjosi mahdollisuuden täysin avoimeen kehittämisideoiden esiintuomiseen. Yritysrahoitusta ja kehittämishankerahoitusta koskevat kyselyt olivat rakenteeltaan ja kysymyksiltään samanlaisia. Kyselyyn saatiin 58 vastausta, joista 35 oli kehittämishankerahoitukseen ja 23 yritysrahoitukseen liittyviä. Kehittämishankerahoituksesta saatiin vähintään yksi vastaus kaikista ELY-keskuksista lukuun ottamatta Keski-Suomea. Yritysrahoituksesta taas saatiin vähintään yksi vastaus kaikista ELY-keskuksista lukuun ottamatta Kainuuta, Keski-Suomea ja Satakuntaa.

1.2. Kosteikkotuet

Kosteikkotukien osalta valintakriteereiden toimivuutta selvitettiin alan kirjallisuuden ja ELY-keskusten asiantuntijoille tehdyn kyselyn perusteella. Tukipäätösten yksityiskohtaisemmasta tarkastelusta jouduttiin luopumaan, sillä ei-tuotannolliset investoinnit on käsitelty vuoteen 2020 asti alueellisissa ELY-keskuksissa ja tallennettu tietoaaineistot näiden omiin järjestelmiin. Vuonna 2021 kosteikkoinvestointien hakumateriaalit on ensimmäistä kertaa tallennettu Hyrrän sähköiseen arkistoon, mutta näiden tukipäätösten käsittely oli selvityksen toteutukseen aikaan vielä kesken. Pääasiallisena aineistona on siis ELY-keskusten asiantuntijoille suunnattu sähköinen Webropol-kysely, johon saatiin kaikkiaan 12 vastausta. Vastaajat edustivat tasaisesti ELY-keskuksia maan eri osissa.

2. Kehittämishankerahoitus

Tässä luvussa tarkastellaan kaikkia niitä selvityksen kohteena olevia toimenpiteitä ja alatoimenpiteitä, joiden alla maaseutuohjelmassa 2014–2020 on myönnetty kehittämishankerahoitusta suoraan ELY-keskuksista. Tarkasteltavat toimenpiteet ovat M01 Koulutus ja viestintä, M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, sekä M16 Yhteistyö ja innovaatiot.

Tukipäätökset tehdään valintajaksoittain. Kehittämishankerahoituksessa valintajaksoja on ollut kolmesta neljään vuodessa. Jaksot ovat pääsääntöisesti olleet samat ELY-keskusten välillä. Kukin jakson aikana saapuneet hakemukset osallistuvat pisteytykseen, jonka perusteella pyritään valitsemaan parhaiten maaseutuohjelman tavoitteita toteuttavat ja siten myönteisen tukipäätöksen saavat hankkeet. Liitteessä 1 on avattu tarkemmin valintakriteerikohtaisesti pisteytyksen perusteet toimenpiteittäin.

2.1. Kuvaus tarkastelluista toimenpiteistä ja niiden valintakriteereistä²

Toimenpide M01 Koulutus ja viestintä

Koulutuksen ja tiedonvälitystoimien avulla lisätään maaseutuyrittäjien ja viljelijöiden tietämystä ja osaamista ilmasto- ja ympäristökysymyksissä sekä kasvatetaan uusiutuvan energian tuotantoon ja käyttöön sekä energiansäästöön liittyvää osaamista. Tavoitteena on lisätä vesienhoitoon, luonnon monimuotoisuuteen, geneettiseen monimuotoisuuteen ja ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyvää osaamista. Uusimman tutkimustiedon välittämisen kautta mahdollistetaan innovaatioiden käyttöönottoa ja parannetaan energiatehokkuutta. Toimenpiteellä lisätään yrittäjien ja maaseudun asukkaiden osaamista uusien ratkaisujen ja toimintamallien kehittämiseksi, ja sillä on vaikutusta innovaatiotavoitteen toteutumiseen. Toimenpiteen kohderyhmänä ovat maa- ja metsätalous- sekä elintarvikealoilla toimivat henkilöt sekä maaseutualueilla toimivat mikro- ja pk-yritykset ja yhdistykset ja maaseudun asukkaat.

Toimenpiteessä valintaperusteet muodostuvat neljästä aihealueesta, joista kustakin voi saada 0–3 pistettä ja joille kullekin on ennalta asetettu painotuskerroin (Taulukot 1 ja 2). Kyseisen toimenpiteen eri kohdennetuille toimille eli koulutustoimenpiteille ja tiedonvälityshankkeille on määritelty omat valintakriteerinsä painotuskertoimineen. Hankkeen tulee saada vähintään yksi piste valintakriteeristä yksi, jotta se pääsee valintakäsittelyyn. Yhteenlasketut pisteet muodostavat hakemuksen kokonaispistemäärän. Arvioitavista valintakriteereistä on saatava pisteitä siten, että painotettu vähimmäispistemäärä on vähintään 1,1.

² Luvussa 3.1 käytetyt lähteet: Vihinen ym. 2019, Maaseutu.fi 2021

Taulukko 1. Valintakriteerit ja niiden painotuskertoimet toimenpiteessä **M01 Koulutus ja viestintä** ohjelmakaudella 2014–2020, *koulutustoimenpiteet*.

Valintakriteeri		Paino
1	Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista?	30 %
2	Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?	20 %
3	Missä määrin hanke kykenee lisäämään osaamista, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?	30 %
4	Kohderyhmän ja tavoitteiden selkeys ja johdonmukaisuus ja hankkeen toteutettavuus	20 %

Taulukko 2. Valintakriteerit ja niiden painotuskertoimet toimenpiteessä **M01 Koulutus ja viestintä** ohjelmakaudella 2014–2020, *tiedonvälityshankkeet*.

Valintakriteeri		Paino
1	Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista?	30 %
2	Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?	20 %
3	Missä määrin hanke lisää tietoa ja edistää tiedon ja osaamisen tehokasta hyödyntämistä, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?	30 %
4	Kohderyhmän ja tavoitteiden selkeys ja johdonmukaisuus ja hankkeen toteutettavuus	20 %

Toimenpide MO7 Palvelujen ja kylien kehittäminen

Toimenpiteen tavoitteena on lisätä maaseutualueiden kestävyttä ja elinvoimaisuutta. Tavoitteena on parantaa maaseudulla toimivien palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta (mukaan lukien kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelut, yritysten palvelut ja valmiudet tietoyhteiskunnan hyödyntämiseen), lisätä asuin ympäristön ekologisuutta ja turvallisuutta, parantaa maaseudun infrastruktuuria sekä kehittää kylien yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Palvelujen ja kylien kehittämistoimenpide vastaa maaseudun palvelujen kehittämistavoitteeseen ja sen avulla lisätään maaseutualueiden aktiivisuutta ja osallisuutta. Lisäksi toimenpiteellä parannetaan maahanmuuttajien kotoutumisen mahdollisuuksia maaseudulla. Toimenpiteessä toteutetaan hankkeita, joilla aktivoidaan, suunnitellaan, selvitetään tai kehitetään maaseudun palveluita ottaen huomioon eri väestö- ja toimijaryhmät: esimerkiksi yritykset, järjestöt, kylät asukkaineen sekä eri ikäryhmät. Toimenpiteessä toteutetaan myös hankkeita, joilla edistetään yhteistyön ja yhteistyöverkostojen luomista ja paikallisyhteisöjen (kuntien ja kylien) vetovoimaisuutta sekä luodaan edellytyksiä kuntien ja kylien elinkeinopohjan monipuolistamiselle. Niin ikään toteutetaan hankkeita, jotka hyödyntävät ja kehittävät maaseudun kulttuuri- tai luonnonperintökohteita ja luonnonarvoltaan merkittäviä paikkoja, ja edistävät niiden suojelua ja kehittämistä. Hankkeessa voidaan kohdennetulta toimeltaan kehittämishankkeen tai yleishyödyllisen investoinnin muodossa toteuttaa monenlaisia toimia, joista hyöty kohdentuu maaseudun yrittäjille ja asukkaille.

Toimenpiteessä valintaperusteet muodostuvat neljästä aihealueesta, joista kustakin voi saada 0–3 pistettä ja joille kullekin on ennalta asetettu painotuskertoimen (Taulukot 3 ja 4). Kyseisen toimenpiteen eri kohdennetuille toimille eli kehittämishankkeille ja yleishyödyllisille investoinneille on määritelty omat valintakriteerinsä painotuskertoimineen. Hankkeen tulee saada vähintään yksi piste valintakriteeristä yksi, jotta se pääsee valintakäsittelyyn. Yhteenlasketut pisteet muodostavat hakemuksen kokonaispistemäärän. Arvioitavista valintakriteereistä on saatava pisteitä siten, että painotettu vähimmäispistemäärä on vähintään 1,1.

Taulukko 3. Valintakriteerit ja niiden painotuskertoimet toimenpiteessä **M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen** ohjelmakaudella 2014–2020, *kehittämishankkeet*.

	Valintakriteeri	Paino
1	Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista?	30 %
2	Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?	20 %
3	Missä määrin hanke parantaa maaseudun toimintamahdollisuuksia, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?	30 %
4	Missä määrin hanke lisää kumppanuutta, aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä?	20 %

Taulukko 4. Valintakriteerit ja niiden painotuskertoimet toimenpiteessä **M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen** ohjelmakaudella 2014–2020, *yleishyödylliset investoinnit*.

	Valintakriteeri	Paino
1	Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista?	30 %
2	Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?	20 %
3	Missä määrin hanke lisää uudistumista ja toimintamahdollisuuksia, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?	30 %
4	Missä määrin hanke edistää yhteistyötä ja osallisuutta?	20 %

Toimenpide M016 Yhteistyö ja innovaatiot

Toimenpiteessä tuetaan toimialasta riippumatta maaseudun kehityksen ja ohjelman kaikkien kohdealueiden kannalta merkittävien uusien klustereiden ja yhteistyöhankkeiden perustamista, yhteistyöryhmien kehittämishankkeiden toteuttamista sekä maaseudun innovaatioryhmien toimintaa maa- ja metsätalouden innovaation kehittämiseksi ja käyttöön saattamiseksi. Uusien klustereiden perustamista on syytä edistää erityisesti biotalouden uusien, korkean jalostusasteen tuotteiden, menettelyjen, teknologian ja mm. biomassojen logistiikan kehittämiseksi. Toimenpiteessä tuetaan avustuksena ohjelman tavoitteiden kannalta merkityksellisten yritysten (ml. maatilat), metsänomistajien, markkinatoimijoiden, tutkimuslaitosten, asiantuntijoiden, yliopistojen, korkeakoulujen ja muiden kehittäjäorganisaatioiden yhdessä toteuttamia kehittämishankkeita, joilla edistetään käytäntöön kytkeytyvää tutkimusta, tuotekehitystä, innovaatioiden valmistelua ja käyttöönottoa, laatua, logistiikkaa, kustannustehokkuutta sekä tehostetaan tuotantoprosesseja ja markkinoiden toimivuutta mm. lisäämällä asiantuntemusta, kansainvälistä ja yli erilaisten sektorirajojen tapahtuvaa yhteistyötä.

Toimenpiteessä on neljä valintakriteeriä painotuskertoiminen (Taulukko 5). Hanke voi saada jokaisesta kriteeristä 0–3 pistettä. Hankkeen tulee saada vähintään yksi piste valintakriteeristä yksi, jotta se pääsee valintakäsittelyyn. Lisäksi arvioitavista valintakriteereistä on saatava pisteitä siten, että painotettu vähimmäispistemäärä on vähintään 1,1.

Taulukko 5. Valintakriteerit ja niiden painotuskertoimet toimenpiteessä **M16 Yhteistyö** ohjelmakaudella 2014–2020.

	Valintakriteeri	Paino
1	Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategiaa ja tavoitteita?	30 %
2	Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?	20 %
3	Missä määrin hanke edistää elinkeinojen kehitystä, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?	30 %
4	Missä määrin hanke edistää kumppanuutta ja sitoutumista?	20 %

Alatoimenpide 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä

Alatoimenpiteen tavoitteena on luoda edellytyksiä maa- ja metsätaloutta edistävien innovaatioiden kehittymiseen. Alatoimenpiteen hankkeet toteutetaan kehittämishankkeina. Hankkeeseen voi liittyä mahdollisesti myös investointeja maatalouden tai elintarviketuotannon osalta, mutta ne toteutetaan erillisinä hankkeina ja niiden mahdollisesta tukemisesta määrätään asianomaisen tukijärjestelmän perusteiden mukaisesti. Tukitaso voi tällöin olla enintään 20 prosenttia korkeampi, kuin jos hankkeella ei ole kytkentää maaseudun innovaatioryhmän toimintaan. Hankkeeseen voi liittyä myös kansainvälistä yhteistyötä. Tässä alatoimenpiteessä hankkeen toteuttajana ja tuen saajana on maaseudun innovaatioryhmä. Tuen myöntämisen yhtenä edellytyksenä on, että hankkeeseen osallistuu vähintään kaksi osapuolta. Hankkeen yhden osapuolen tulee hankkeen sisällön ja tavoitteen mukaisesti edustaa maatalouden, metsänomistajien tai elintarvikealan yritystä. Hanketukea voidaan myöntää vain toimenpiteeseen, joka on järjestetty hakijan tavanomaisesta toiminnasta erillisen hankkeen muotoon. Kaikkien maaseudun innovaatioryhmä (EIP) -hankkeiden hallinnointi hoidetaan keskitetysti Hämeen ELY-keskuksessa.

Innovaatioryhmät valitaan ohjelmatasolla erillisellä hakumenettelyllä. Maaseudun innovaatioryhmän innovaatiohanketta koskeva suunnitelma ja hakemus tulee toimittaa maa- ja metsätalousministeriölle. Valinnat tekevät erillinen asiantuntijoista koostuva valintaryhmä ja arviointiryhmä (joissa ELY-keskukset, Ruokavirasto ja MMM). Innovaatioryhmien valintaperusteina arvioidaan hankkeessa tavoiteltavan innovaation potentiaalia. Hanke voi saada 0–3 pistettä jokaisesta neljästä ohjelmatasolla asetetusta valintakriteeristä (Taulukko 6). Arvioitavista aihealueista tulee saada pisteitä siten, että painotettu vähimmäispistemäärä on vähintään 1,1.

Taulukko 6. Valintakriteerit ja niiden painotuskertoimet alatoimenpiteessä **16.1 Maaseudun innovaatioryhmä** ohjelmakaudella 2014–2020.

	Valintakriteeri	Paino
1	Edistää ohjelman strategian toteutusta ja ongelmratkaisua	25 %
2	Tuottaa uutta liiketoimintaa	25 %
3	Suunnitelma ja ryhmän koostumus osoittaa hankkeen tarvelähtöisyyttä ja sitoutuneisuutta	25 %
4	Hankesuunnitelman laatu, kustannustehokkuus ja toteutettavuus	25 %

2.2. Hyrrä-tukipäätösaineiston analyysi

Hyrrä-tukipäätösaineisto käsitti 2 387 kappaletta kehittämishankerahoitusta koskevaa tukipäätöstä, joista oli 1 659 myönteisiä ja 728 kielteisiä päätöksiä. Siten hyväksytyjä hakemuksia oli 70 prosenttia ja hylättyjä 30 prosenttia. Tarkastelun ulkopuolelle jätettiin hankehakemukset, joiden päätösluokseksi oli tukipäätösaineistossa kirjattu "Hakemus peruttu", "Virhekirjaus", "Päätös peruttu" sekä "Siirretty muualle". Tukipäätösaineisto oli 5.11.2021 tilanteen mukainen. Tarkastelussa huomioitiin siirtymäkauden tukipäätökset, mutta ei elpymisvarojen tukipäätöksiä.

Tarkastelluista toimenpiteistä päätoimenpidetasolla toimenpiteen M01 Koulutus ja viestintä hylkäysprosentti oli 33, toimenpiteen M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen 35 ja toimenpiteen M16 Yhteistyö ja innovaatiot 26. Selvityksessä tarkasteltiin myös erikseen toimenpiteiden M01 ja M07 kohdennettuja toimia sekä toimenpiteen M16 osalta alatoimenpidettä 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä. Viimeksi mainitun alatoimenpiteen 16.1 hankehakemuksista 72 prosenttia oli hylätty. Kyseisten hakemusten osuus toimenpiteen M16 kaikista hankkeista oli kuitenkin ainoastaan 4 prosenttia. Tarkasteltujen toimenpiteiden joukosta lukumääräisesti eniten hankehakemuksia, vajaat puolet (46 %), oli kohdentunut toimenpiteen M16 alle. Toimenpiteen M07 alle oli kohdentunut kolmasosa (33 %) ja toimenpiteen M01 alle noin viidesosa (21 %) hankehakemuksista. (Taulukko 7.)

Taulukko 7. Hyväksytyt ja hylätyt kehittämishankerahoitushakemukset toimenpiteittäin ja alatoimenpiteittäin.

Toimenpide	Hyväksytty (kpl, %)		Hylätty (kpl, %)		Hakemuksia yhteensä
M01 Koulutus ja viestintä, <i>koulutustoimenpiteet</i>	116	72 %	45	28 %	161
M01 Koulutus ja viestintä, <i>tiedonvälityshankkeet</i>	219	65 %	117	35 %	336
M01 Koulutus ja viestintä, yhteensä	335	67 %	162	33 %	497
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>kehittämishankkeet</i>	180	58 %	133	42 %	313
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>yleishyödylliset investoinnit</i>	332	70 %	143	30 %	475
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, yhteensä	512	65 %	276	35 %	788
M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pl. 16.1)	800	76 %	259	24 %	1 059
16.1 Maaseudun innovaatioryhmä	12	28 %	31	72 %	43
M16 Yhteistyö ja innovaatiot, yhteensä	812	74 %	290	26 %	1 102
Tarkastellut toimenpiteet yhteensä	1 659	70 %	728	30 %	2 387

Kaikkien tarkasteltujen kehittämishankerahoitushakemusten osalta hylätyissä hakemuksissa haettu keskimääräinen avustus (EU + valtio; 272 223 euroa) oli reilun kolmanneksen (35 %) suurempi kuin hyväksytyissä hakemuksissa (201 947 euroa). Hyväksytyjen hakemusten osalta hyväksytyt avustukset olivat yleisesti varsin lähellä haettuja avustusmääriä. Tässä selvityksessä tarkastellulla toimenpide-, alatoimenpide- ja kohdennettu toimi -jaottelulla, hankehakemuksissa haetut ja hyväksytyt avustussummat (EU + valtio) olivat selkeästi suurimmat alatoimenpiteessä 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä. Hankkeen kustannukset suhteessa hyväksytyyn avustukseen ja julkiseen tukeen kuten myös muu julkinen tuki kuin EU- ja valtion tuki olivat ylivoimaisesti suurimmat toimenpiteen M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen yleishyödyllisissä investoinneissa. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Hylätyt ja hyväksytyt kehittämishankerahoitushakemukset tarkastellulla toimenpide-, alatoimenpide- ja kohdennettu toimi -jaolla. Taulukon luvut keskiarvoja.

Toimenpide	Hylätyt hakemukset	Hyväksytyt hakemukset			
	Haettu avustus	Haettu avustus	Hyväksytty avustus (EU+valtio)	Kustannukset yhteensä	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
M01 Koulutus ja viestintä, <i>koulutustoimenpiteet</i>	276 755 €	220 189 €	220 117 €	249 018 €	222 382 €
M01 Koulutus ja viestintä, <i>tiedonvälityshankkeet</i>	244 641 €	233 669 €	232 573 €	237 881 €	237 789 €
M01 Koulutus ja viestintä, yhteensä	253 561 €	229 001 €	228 260 €	241 737 €	232 454 €
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>kehittämishankkeet</i>	235 981 €	206 272 €	205 721 €	218 853 €	218 616 €
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>yleishyödylliset investoinnit</i>	309 586 €	224 917 €	217 043 €	344 798 €	268 998 €
M07 Palvelujen ja kehittäminen, yhteensä	274 117 €	218 362 €	213 062 €	300 520 €	251 286 €
M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pl.16.1)	265 596 €	178 836 €	178 528 €	208 088 €	185 028 €
16.1 Maaseudun innovaatioryhmä	408 259 €	287 003 €	285 431 €	285 431 €	285 431 €
M16 Yhteistyö ja innovaatiot, yhteensä	280 846 €	180 434 €	180 108 €	209 231 €	186 512 €
Tarkastellut toimenpiteet yhteensä	272 223 €	201 947 €	200 002 €	243 969 €	215 779 €

ELY-keskuksittain hankehakemusten hylkäysprosentti vaihteli Etelä-Savon 14 prosentista Hämeen, Pirkanmaan ja Pohjanmaan 43 prosenttiin. Hakemusten lukumäärä taas vaihteli Varsinais-Suomen 83 hakemuksesta Etelä-Pohjanmaan 271 hakemukseen. (Taulukko 9.) Taulukon lukuihin ei ole sisällytetty alatoimenpiteen M16.1 Maaseudun innovaatioryhmä hankehakemuksia, valtakunnallisia hankehakemuksia eikä valtakunnallisia koordinaatiohankehakemuksia (yhteensä 108 hakemusta). Kyseiset hakemukset on käsitelty kootusti Hämeen ELY-keskuksessa.

Taulukko 9. Hyväksytyt ja hylätyt kehittämishankerahoitushakemukset sekä hylkäysprosentit ELY-keskuksittain, järjestettynä suurimmasta hylkäysprosentista pienimpään. (Tarkastelussa eivät ole mukana valtakunnalliset hankkeet, valtakunnalliset koordinaatiohankkeet eivätkä maaseudun innovaatioryhmä (EIP) -hankkeet.)

ELY-keskus	Hylätty (kpl, %)		Hyväksytty (kpl; %)		Hakemukset yhteensä
Hämeen ELY-keskus	56	43 %	73	57 %	129
Pirkanmaan ELY-keskus	48	43 %	63	57 %	111
Pohjanmaan ELY-keskus	75	43 %	101	57 %	176
Uudenmaan ELY-keskus	55	38 %	89	62 %	144
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	59	32 %	123	68 %	182
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	36	29 %	87	71 %	123
Keski-Suomen ELY-keskus	69	28 %	179	72 %	248
Lapin ELY-keskus	46	28 %	120	72 %	166
Satakunnan ELY-keskus	29	27 %	79	73 %	108
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	57	27 %	157	73 %	214
Kainuun ELY-keskus	26	25 %	78	75 %	104
Pohjois-Savon ELY-keskus	29	24 %	92	76 %	121
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	54	20 %	217	80 %	271
Varsinais-Suomen ELY-keskus	14	17 %	69	83 %	83
Etelä-Savon ELY-keskus	14	14 %	85	86 %	99
Yhteensä	667	29 %	1 612	71 %	2 279

Taulukossa 10 tarkastellaan kehittämishankerahoitushakemusten päätösperusteita selvityksessä mukana olleisiin toimenpiteisiin jaoteltuna.

Päätösperuste "Ei ole tarvittavaa rahoitusta" tarkoittaa, että ELY-keskuksen kiintiössä ei ole ollut tarvittavaa rahoitusta jäljellä. Peruste "Ei täytä tukikelpoisuusehtoja" tarkoittaa, että hakemus tai tuenhakija ei ole tukikelpoinen. Ehdot tulevat lainsäädännöstä ja jos jokin ehto ei toteudu, ei hakemusta pitäisi pisteyttää vaan hylkäyksen tulisi tapahtua tukikelpoisuuden perusteella jo ennen sitä. Perusteella "Ei täytä valintakriteereitä" tarkoitetaan, että hakemus ei ole saanut valintaperusteissa asetetuista tarvittavista kohdista pisteitä tai asetettua minimipistemäärää. Perusteen "Jäi valintapisterajan alapuolelle" kohdalla on huomionarvoista, että valintajaksokohtaisesti hakemusten valintapisteraja voi vaihdella. Esimerkiksi jos on paljon hakemuksia, raja voi olla korkeampi kuin toisella valintajaksolla, jolloin pienemmillä pisteillä voi saada rahoituksen.

Hyrrä-tukipäätösaineiston mukaan kokonaisuudessaan kaikki tarkastelussa mukana olleet toimenpiteet huomioiden kolmessa tapauksessa neljästä (74 %) hylkävänä päätösperusteena oli, että hakemus jäi valintapisterajan alapuolelle. Tämä oli selvästi yleisin päätösperuste kaikissa kolmessa tarkastellussa toimenpiteessä vaihdellen 70 prosentista 79 prosenttiin. Kaikki tarkastellut toimenpiteet huomioiden toiseksi yleisin hylkäysperuste oli "Ei täytä valintakriteerejä" (13 % hylkäysperusteista). Perusteiden "Ei täytä tukikelpoisuusehtoja" ja "Ei ole tarvittavaa rahoitusta" osuudet kaikista perusteista olivat kummallakin alle kymmenys. Päätösperuste oli hylätyissä hakemuksissa Hyrrä-aineistossa täytettynä 701 hakemuksessa 728 hakemuksesta.

Taulukko 10. Hylättyjen kehittämishankerahoitushakemusten päätöserusteet* päätoimenpiteittäin (N=701).

Toimenpide	Ei ole tarvittavaa rahoitusta	Ei täytä tukikelpoisuusehtoja	Ei täytä valintakriteerejä	Jäi valintapisterajan alapuolelle
M01 Koulutus ja viestintä	7 %	3 %	15 %	75 %
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen	2 %	9 %	10 %	79 %
M16 Yhteistyö ja innovaatiot	6 %	10 %	14 %	70 %
Yhteensä	5 %	8 %	13 %	74 %

* Tukipäätösaineistossa käytetyn termin ”pääöstarkenne” sijaan tässä raportissa käytetään samasta asiasta termiä ”pääöseruste”.

Taulukossa 11 esitetään kehittämishankerahoitushakemusten painotettujen yhteispisteiden keskiarvot ELY-keskuksittain. Tarkastelussa ovat mukana hakemukset, joiden pisteet ovat olleet suuremmat kuin 0 (N=2 254). ELY-keskuksista pistekeskisarvo oli korkein Varsinais-Suomessa (2,08) ja matalin Pohjois-Pohjanmaalla (1,41). Kaikkien hakemusten pistekeskisarvo oli 1,65. Mikäli myös 0 pistettä saaneet hakemukset (N=25) huomioidaan, kaikkien hakemusten keskiarvo (1,63) oli hieman pienempi. Kuten luvussa 2.1 todettiin, valintakriteereiden pisteytyksen arvioinnissa on tässä selvityksessä kuitenkin keskitytty nimenomaan niihin hakemuksiin, jotka on varmuudella pisteytetty ja pisteytyksen tulos löytyy tukipäätösaineistosta.

Taulukko 11. Kehittämishankerahoitushakemusten painotetut yhteispisteet ELY-keskuksittain (hakemukset, joiden pisteet >0).

Kehittämishankkeet	Painotetut pisteet	
	Keskiarvo	N
ELY-keskus		
Varsinais-Suomen ELY-keskus	2,08	82
Satakunnan ELY-keskus	1,93	107
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	1,77	269
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	1,75	121
Pohjanmaan ELY-keskus	1,74	175
Etelä-Savon ELY-keskus	1,74	97
Lapin ELY-keskus	1,70	164
Kainuun ELY-keskus	1,70	104
Keski-Suomen ELY-keskus	1,64	243
Pohjois-Savon ELY-keskus	1,60	118
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	1,57	180
Hämeen ELY-keskus	1,48	129
Pirkanmaan ELY-keskus	1,46	110
Uudenmaan ELY-keskus	1,45	142
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	1,41	213
Keskimäärin/Yhteensä	1,65	2 254

Taulukossa 12 esitetään kehittämishankerahoitushakemusten saamat painotetut keskimääräiset yhteispisteet toimenpiteittäin ottaen huomioon hakemukset, joiden pisteet olivat yli 0. Kun tarkastellaan hyväksytyjä ja hylättyjä hakemuksia yhtenä ryhmänä, selkeästi alhaisimmat pisteet keskimäärin (1,33) olivat saaneet alatoimenpiteen 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä hakemukset. Alle kaikkien tarkasteltujen toimenpiteiden keskiarvopisteiden (1,66) jäivät myös toimenpiteen M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen hakemukset (1,59), etenkin kehittämishankkeet -kohdennetun toimen osalta (pisteet 1,53). Muilta osin tarkasteltujen toimenpiteiden painotetut yhteispistekeskiarvot olivat kaikkien hakemusten keskiarvon tasolla tai hieman sen yläpuolella. Hyväksytyjen hakemusten yhteispisteiden keskiarvo kaikkien tarkasteltujen toimenpiteiden osalta oli 1,84 ja hylättyjen 1,21. Ero hyväksytyjen hakemusten hyväksi on selkeä kaikkien tarkasteltujen toimenpiteiden kohdalla.

Taulukko 12. Kehittämishankerahoitushakemusten saamat painotetut pisteet toimenpiteittäin hyväksytyihin ja hylättyihin hakemuksiin luokiteltuna (hakemukset, joiden pisteet >0).

Toimenpide	Hyväksytyt		Hylätty		Yhteensä	
	Keskiarvo	N	Keskiarvo	N	Keskiarvo	N
M01 Koulutus ja viestintä, <i>koulutustoimenpiteet</i>	1,86	116	1,29	42	1,71	158
M01 Koulutus ja viestintä, <i>tiedonvälityshankkeet</i>	1,88	213	1,21	103	1,66	316
M01 Koulutus ja viestintä, yhteensä	1,87	329	1,24	145	1,68	474
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>kehittämishankkeet</i>	1,77	180	1,18	129	1,53	309
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>yleishyödylliset investoinnit</i>	1,79	332	1,25	132	1,64	464
M07 Palvelujen ja kehittäminen, yhteensä	1,78	512	1,22	261	1,59	773
M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pl.16.1)	1,87	797	1,21	242	1,71	1 039
16.1 Maaseudun innovaatioryhmä	1,76	12	1,12	25	1,33	37
M16 Yhteistyö ja innovaatiot, yhteensä	1,86	809	1,20	267	1,70	1 076
Tarkastellut toimenpiteet yhteensä	1,84	1 650	1,21	673	1,66	2 323

Taulukoissa 13–18 esitetään toimenpidekohtaisesti kehittämishankerahoitushakemusten painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet (pisteet >0) hyväksytyihin ja hylättyihin hakemuksiin jaoteltuna. Hyväksytyjen hakemusten pistekeskiarvot olivat kaikkien valintakriteereiden kohdalla selkeästi hylättyjen hakemusten pistekeskiarvoja korkeampia. Valintakriteerit olivat kerryttäneet hakemuksille pisteitä selkeästi linjassa sen suhteen, mikä oli ollut niiden painoarvo. Alatoimenpiteen 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä kohdalla kriteerit ”Tuottaa uutta liiketoimintaa” sekä ”Hankesuunnitelman laatu, kustannustehokkuus ja toteutettavuus” olivat keskimäärin kerryttäneet muita kriteerejä vähemmän pisteitä.

Taulukko 13. Painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet: toimenpide M01 Koulutus ja viestintä, *koulutustoimenpiteet* (mukana hakemukset, joiden pisteet >0).

Valintakriteeri	Hyväksytty		Hylätty		Yhteensä	
	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N
M01 Koulutus ja viestintä, koulutustoimenpiteet						
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (30 %) (päivitetty kriteeri)	0,56	72	0,48	23	0,54	95
2. Millainen on hankesuunnitelman laatu, kustannustehokkuus, vaikuttavuus ja toteutettavuus? (30 %) (vanha kriteeri)	0,51	46	0,31	19	0,45	65
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (20 %) (päivitetty kriteeri)	0,32	72	0,23	23	0,30	95
3. Missä määrin hanke kykenee lisäämään osaamista, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus? (30 %) (päivitetty kriteeri)	0,54	72	0,40	23	0,51	95
4. Kohderyhmän ja tavoitteiden selkeys ja johdonmukaisuus (20 %) (vanha kriteeri)	0,39	46	0,25	19	0,35	65
4. Kohderyhmän ja tavoitteiden selkeys ja johdonmukaisuus ja hankkeen toteutettavuus (20 %) (päivitetty kriteeri)	0,36	72	0,27	23	0,33	95

Taulukko 14. Painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet: toimenpide M01 Koulutus ja viestintä, *tiedonvälityshankkeet* (mukana hakemukset, joiden pisteet >0).

Valintakriteeri	Hyväksytty		Hylätty		Yhteensä	
	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N
M01 Koulutus ja viestintä, tiedonvälityshankkeet						
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (30 %) (päivitetty kriteeri)	0,51	110	0,40	60	0,47	170
2. Millainen on hankesuunnitelman laatu, kustannustehokkuus, vaikuttavuus ja toteutettavuus? (30 %) (vanha kriteeri)	0,53	110	0,29	43	0,46	153
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (20 %) (päivitetty kriteeri)	0,30	110	0,24	60	0,28	170
3. Missä määrin hanke kykenee lisäämään osaamista, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus? (30 %) (päivitetty kriteeri)	0,49	110	0,38	60	0,45	170
4. Kohderyhmän ja tavoitteiden selkeys ja johdonmukaisuus (20 %) (vanha kriteeri)	0,37	110	0,25	43	0,34	153
4. Kohderyhmän ja tavoitteiden selkeys ja johdonmukaisuus ja hankkeen toteutettavuus (20 %) (päivitetty kriteeri)	0,33	110	0,26	60	0,30	170

Taulukko 15. Painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet: toimenpide M01 Palvelujen ja kylien kehittäminen, *kehittämishankkeet* (mukana hakemukset, joiden pisteet >0).

Valintakriteeri	Hyväksytty		Hylätty		Yhteensä	
	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, kehittämishankkeet						
1. Missä määrin hanke edistää ohjelman ja suunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (30 %) <i>(vanha kriteeri)</i>	0,54	41	0,36	19	0,49	60
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (30 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,53	144	0,37	110	0,46	254
2. Millainen on hankesuunnitelman laatu: kustannustehokkuus, vaikuttavuus ja toteutettavuus? (30 %)	0,48	41	0,32	19	0,43	60
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (20 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,31	144	0,23	110	0,28	254
3. Missä määrin hanke parantaa maaseudun toimintamahdollisuuksia? (20 %) <i>(vanha kriteeri)</i>	0,34	41	0,26	19	0,32	60
3. Missä määrin hanke parantaa maaseudun toimintamahdollisuuksia, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus? (30 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,52	144	0,35	109	0,44	253
4. Missä määrin hanke lisää kumppanuutta, aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä? (20 %)	0,36	180	0,25	128	0,31	308

Taulukko 16. Painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet: toimenpide M01 Palvelujen ja kylien kehittäminen, *yleishyödylliset investoinnit* (mukana hakemukset, joiden pisteet >0).

Valintakriteeri	Hyväksytty		Hylätty		Yhteensä	
	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, yleishyödylliset investoinnit						
1. Missä määrin hanke edistää ohjelman ja suunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (30 %) <i>(vanha kriteeri)</i>	0,56	67	0,31	13	0,52	80
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (30 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,53	269	0,37	119	0,48	388
2. Millainen on hankesuunnitelman laatu: kustannustehokkuus, vaikuttavuus ja toteutettavuus? (30 %) <i>(vanha kriteeri)</i>	0,53	67	0,39	13	0,50	80
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (20 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,35	269	0,25	119	0,32	388
3. Missä määrin hanke lisää uudistumista ja toimintamahdollisuuksia? (20 %) <i>(vanha kriteeri)</i>	0,39	67	0,28	13	0,37	80
3. Missä määrin hanke lisää uudistumista ja toimintamahdollisuuksia, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus? (30 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,54	266	0,39	117	0,49	383
4. Missä määrin hanke edistää yhteistyötä ja osallisuutta? (20 %)	0,34	329	0,25	130	0,31	459

Taulukko 17. Painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet: toimenpide M16 Yhteistyö ja innovaatiot, pois lukien alatoimenpide 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä (mukana hakemukset, joiden pisteet >0).

Valintakriteeri	Hyväksytty		Hylätty		Yhteensä	
	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N
M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pl.16.1)						
1. Miten hyvin hanke toteuttaa ohjelman ja suunnitelman strategiaa ja tavoitteita (30 %) <i>(vanha kriteeri)</i>	0,60	173	0,40	49	0,56	222
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (30 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,57	631	0,40	193	0,53	824
2. Millainen on esityksen kustannustehokkuus, laatu, vaikuttavuus ja toteutettavuus (30 %) <i>(vanha kriteeri)</i>	0,51	173	0,30	49	0,46	222
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (20 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,34	631	0,22	193	0,31	824
3. Miten hanke edistää elinkeinojen kehitystä hyödyntämällä tietoa ja osaamista (20 %) <i>(vanha kriteeri)</i>	0,36	173	0,23	49	0,33	222
3. Missä määrin hanke edistää elinkeinojen kehitystä, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus (30 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,53	631	0,35	193	0,49	824
4. Miten hyvin hanke edistää kumppanuutta ja sitoutumista (20 %) <i>(vanha kriteeri)</i>	0,35	173	0,23	49	0,32	222
4. Missä määrin hanke edistää kumppanuutta ja sitoutumista (20 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,35	631	0,23	193	0,32	824

Taulukko 18. Painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet: alatoimenpide 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä (mukana hakemukset, joiden pisteet >0).

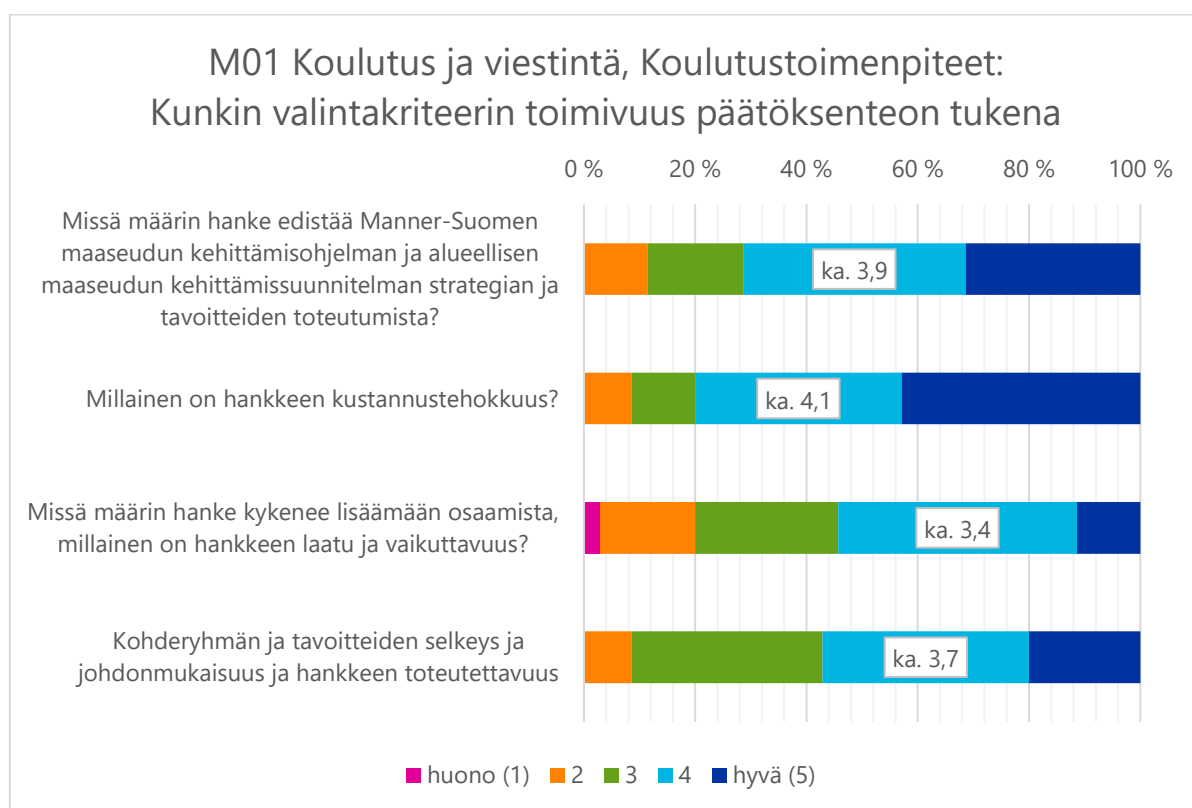
Valintakriteeri	Hyväksytty		Hylätty		Yhteensä	
	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N
M16.1. Maaseudun innovaatioryhmä						
1. Edistää ohjelman strategian toteutusta ja ongelmaratkaisua (20 %) <i>(vanha kriteeri)</i>		0	0,25	6	0,25	6
1. Edistää ohjelman strategian toteutusta ja ongelmaratkaisua (25 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,48	12	0,34	19	0,40	31
2. Tuottaa uutta liiketoimintaa (25 %)	0,42	12	0,26	25	0,31	37
3. Suunnitelma ja ryhmän koostumus osoittaa hankkeen tarvelähtöisyyttä ja sitoutuneisuutta (25 %)	0,50	12	0,30	25	0,36	37
4. Hankesuunnitelman laatu, kustannustehokkuus ja toteutettavuus (30 %) <i>(vanha kriteeri)</i>		0	0,39	6	0,39	6
4. Hankesuunnitelman laatu, kustannustehokkuus ja toteutettavuus (25 %) <i>(päivitetty kriteeri)</i>	0,36	12	0,19	19	0,25	31

2.3. ELY-keskuskyselyn analyysi

2.3.1. Toimenpide M01 Koulutus ja viestintä

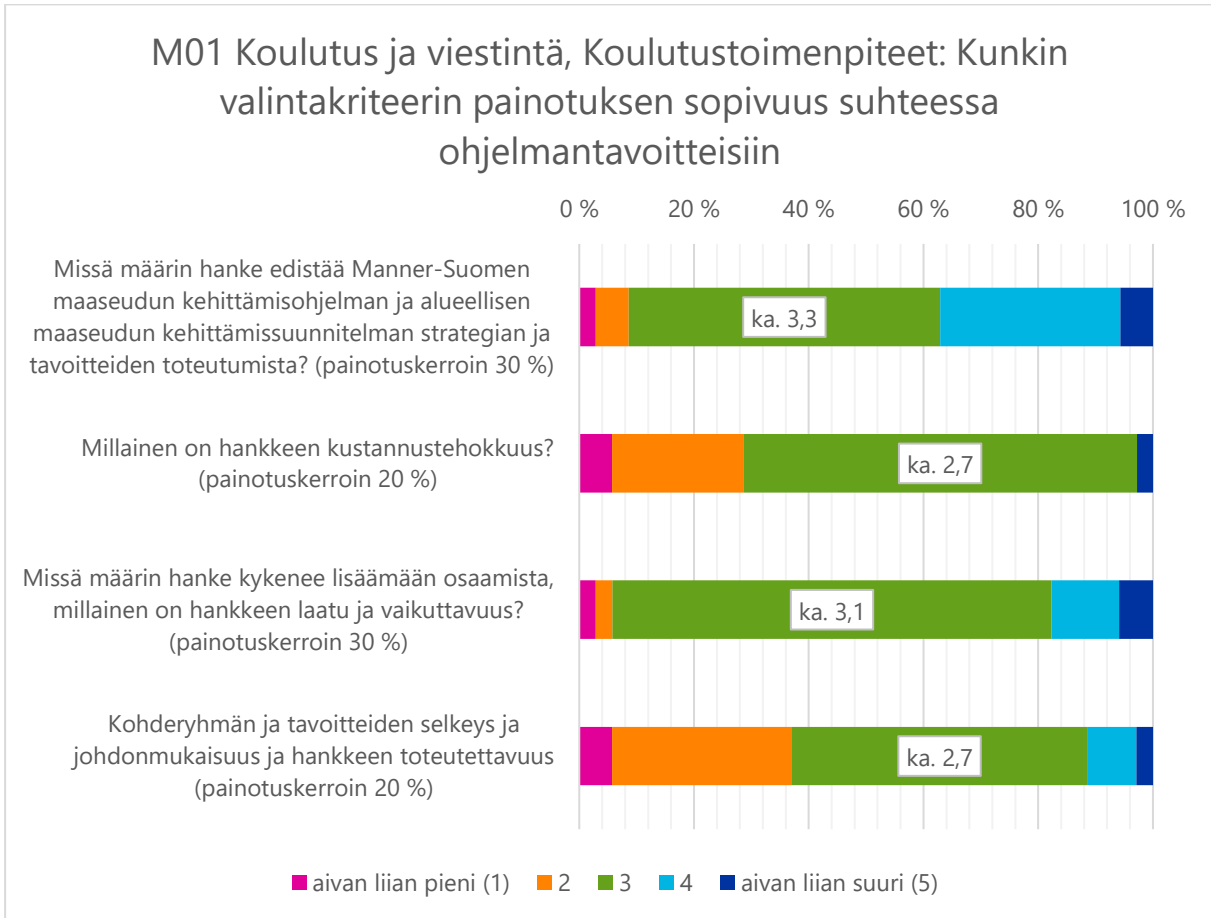
Koulutustoimenpiteet

Kuvassa 1 esitetään kyselyn tulokset valintakriteereiden toimivuudesta päätöksenteon tukena. Kaikkien valintakriteereiden keskiarvo oli 3,8 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä) eli suhteellisen hyvä. Parhaiten päätöksentekoa on tukenut hankkeen kustannustehokkuuteen liittyvä valintakriteeri (4,1). Kriteeri ”Missä määrin hanke kykenee lisäämään osaamista, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?” sai valintakriteereistä alhaisimmat pisteet (3,4). Yleisesti ottaen valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena on ollut kyselyn perusteella suhteellisen hyvällä tasolla.

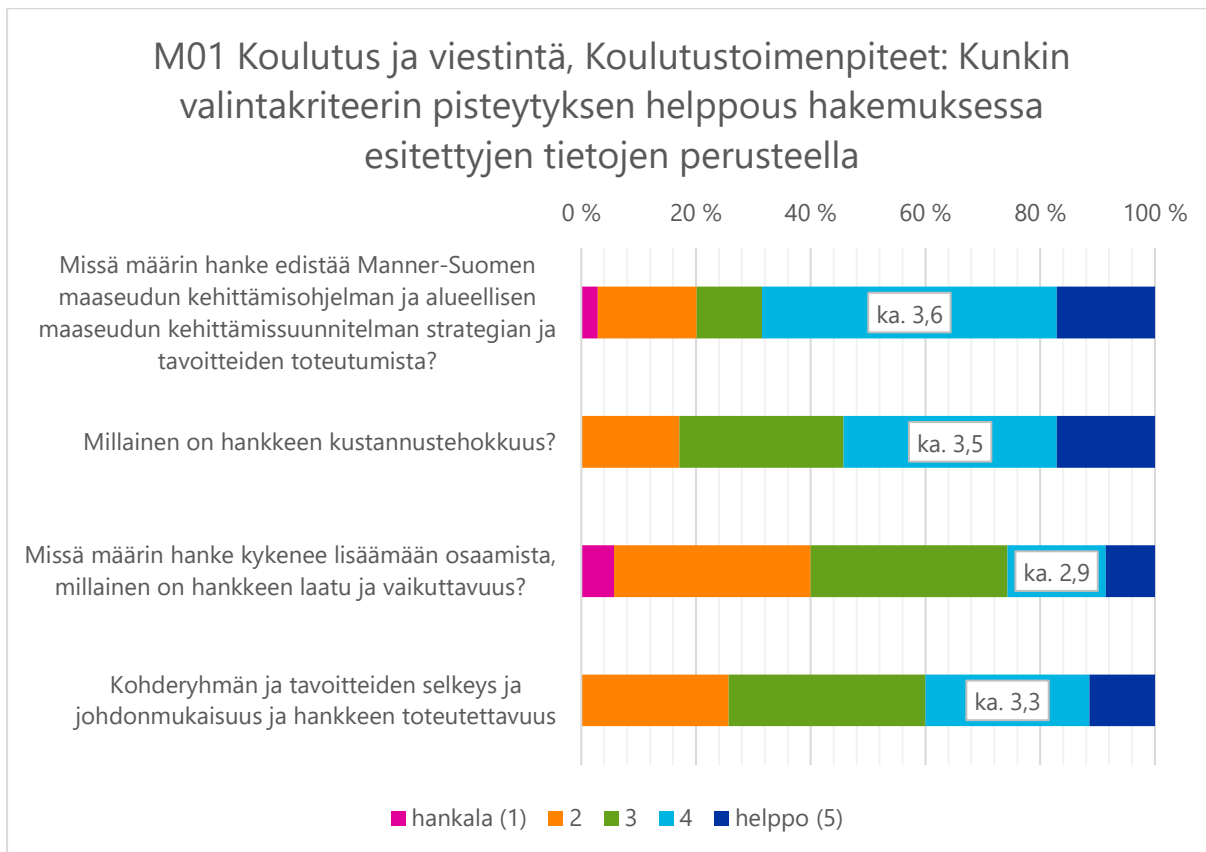
Kuva 1. Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena toimenpiteessä M01 Koulutus ja viestintä, *koulutustoimenpiteet* (N=35, ka. on keskiarvo).

Kuvan 2 esittämät tulokset kertovat, kuinka sopivana vastaajat pitivät kunkin valintakriteerin painotusta suhteessa ohjelman tavoitteisiin. Kaikissa kriteereissä suurin osa, valintakriteeristä riippuen 51–77 prosenttia, piti kriteerin painotusta sopivana valiten keskimmäisen vastausvaihtoehdon 3 mitattaessa painotuksen sopivuutta asteikolla 1 (aivan liian pieni) – 5 (aivan liian suuri). Keskiarvotarkastelun perusteella kaikkien valintakriteereiden kohdalla kriteerin painoarvoa pidettiin varsin sopivana keskiarvojen vaihdella välillä 2,7–3,3. Ääripään eli vastausvaihtoehdon 1 tai 5 vastausten osuus oli varsin alhainen.

Kuva 2. Valintakriteereiden painotusten sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin toimenpiteessä M01 Koulutus ja viestintä, *koulutustoimenpiteet* (N=34–35, ka. on keskiarvo).

Kuva 3 kertoo, kuinka helpoksi tai hankalaksi vastaajat kokivat kunkin valintakriteerin pisteytyksen niiden tietojen perusteella, jotka tukihakemuksessa esitetään, asteikolla 1 (hankala) – 5 (helppo). Lukuun ottamatta kriteeriä "Missä määrin hanke kykenee lisäämään osaamista, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?" (keskiarvo 2,9), kaikkien kriteereiden keskiarvot asettuivat pisteytyksen osalta hieman tai jossain määrin helpon puolelle asteikkoa (>3) kyseisten kriteereiden keskiarvojen ollessa välillä 3,3–3,6. Kaikista valintakriteereistä laskettu keskiarvo oli 3,3.

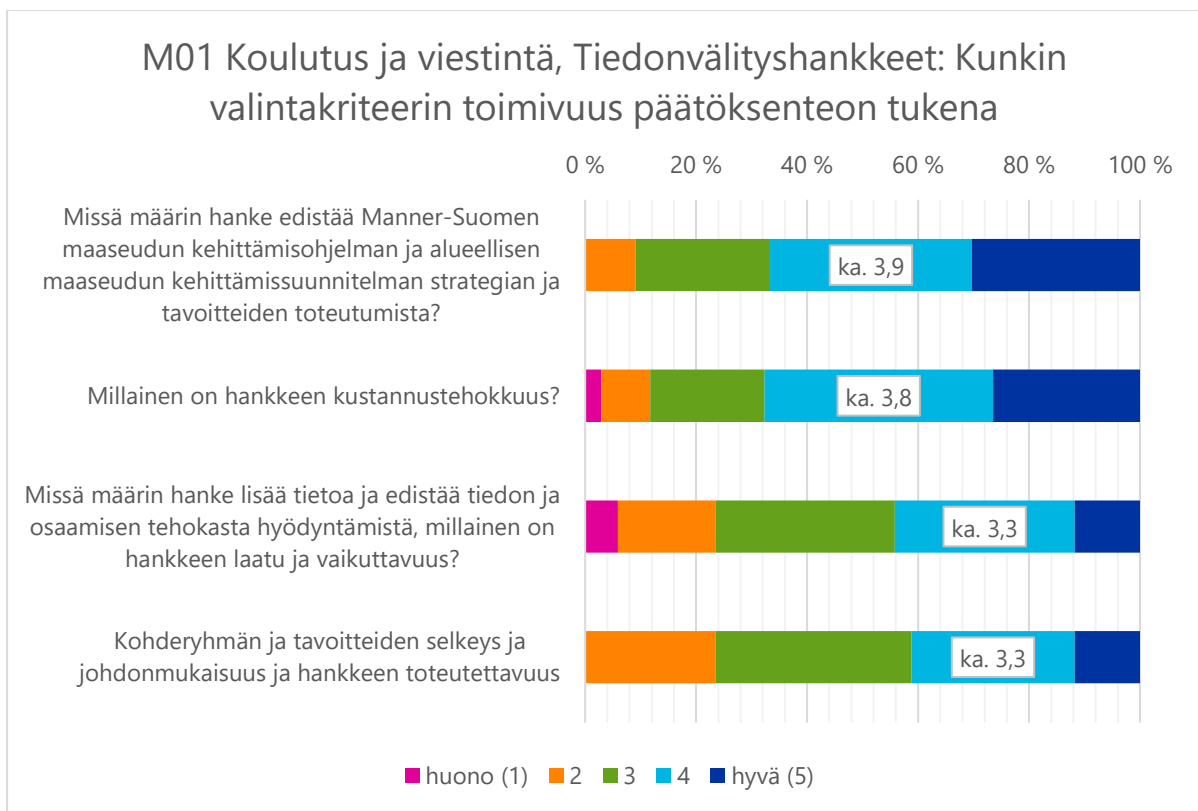
Kuva 3. Valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella toimenpiteessä M01 Koulutus ja viestintä, *koulutustoimenpiteet* (N=35, ka. on keskiarvo).

Avovastaukset

Yleisenä kommenttina esitettiin, että yhdellä kriteerillä ei tulisi arvioida montaa asiaa kerralla. Lisäksi hankkeet voivat olla toimenpiteen sisällä hyvin erilaisia, minkä vuoksi toisille hankkeille kriteerit sopivat paremmin kuin toisille hankkeille. Useampi vastaaja koki, että erityisesti kaksi viimeistä valintakriteeriä olivat osittain päällekkäisiä. Toisaalta nähtiin, että esimerkiksi osaamista, laatua ja vaikuttavuutta on hankala arvioida muun muassa siitä syystä, että niihin liittyviä seikkoja ei tuoda selvästi esille hakemuksissa. Pari vastaajaa esitti, että alueellisia maaseutusuunnitelmia pitäisi painottaa enemmän, sillä maaseutuohjelma mahdollistaa ”melkein kaikenlaisen kehittämisen”. Lisäksi yksittäisissä vastauksissa tuotiin esille muun muassa, että koulutuksen määrittäminen on liian tiukka, minkä vuoksi esimerkiksi joitakin kursseja ei ole pystytty kohdentamaan kyseiseen toimenpiteeseen.

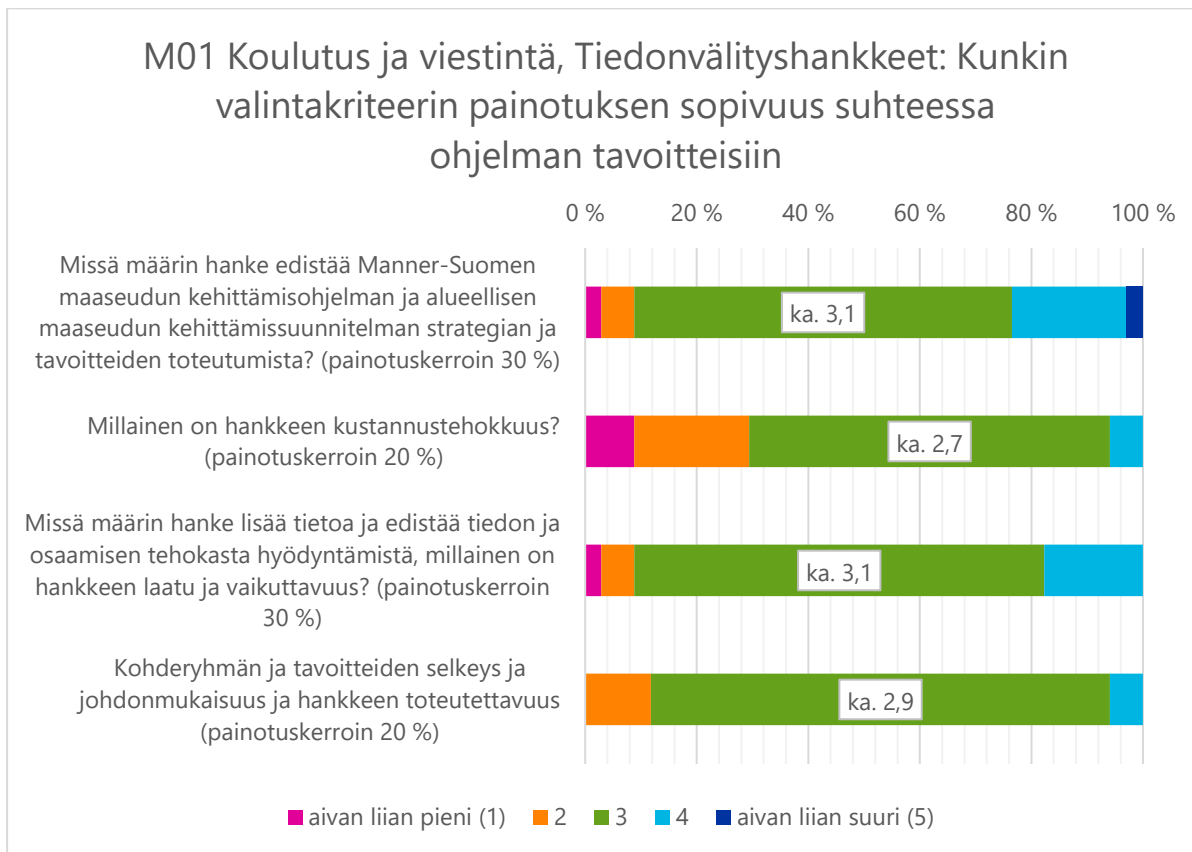
Tiedonvälityshankkeet

Kuvassa 4 esitetään kyselyn tulokset valintakriteereiden toimivuudesta päätöksenteon tukena. Kaikkien valintakriteereiden keskiarvo oli 3,6 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä) eli kohtuullisella ja jonkin verran hyvän puolella valintakriteerikohtaisten arvioiden vaihdellessa välillä 3,3–3,9. Varsin hyvin ja selkeästi parhaiten päätöksentekoa ovat tukeneet toimenpiteille yhteiset, kaksi ensimmäistä kriteeriä ”Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista?” ja ”Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?”. Mainittuja kriteereitä selkeästi heikommat, joskin vähän enemmän hyvän kuin huonon puolella olevat arviot saivat muut kriteerit ”Missä määrin hanke lisää tietoa ja edistää tiedon ja osaamisen tehokasta hyödyntämistä, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?” sekä ”Kohderyhmän ja tavoitteiden selkeys ja johdonmukaisuus ja hankkeen toteutettavuus”.

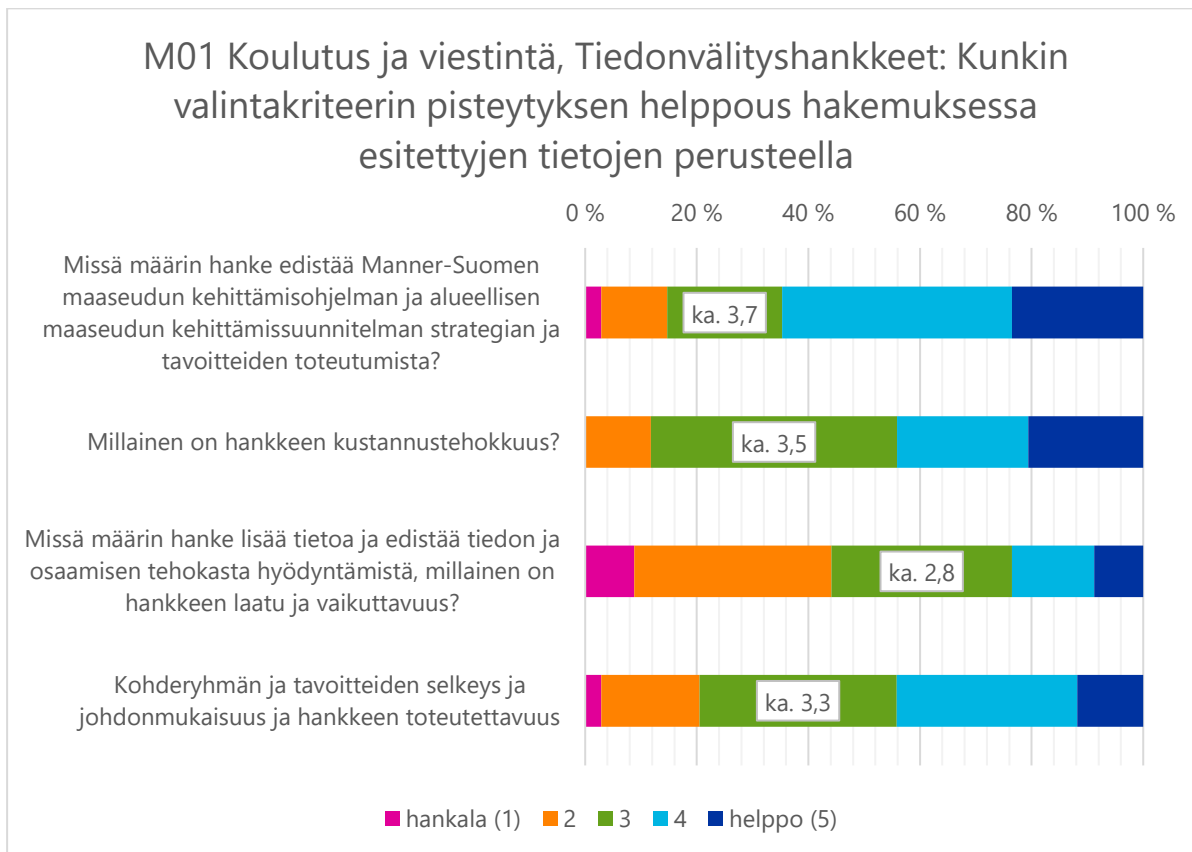
Kuva 4. Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena toimenpiteessä M01 Koulutus ja viestintä, *tiedonvälityshankkeet* (N=33–34, ka. on keskiarvo).

Kuvan 5 esittämät tulokset kertovat, kuinka sopivana vastaajat pitivät kunkin valintakriteerin painotusta suhteessa ohjelman tavoitteisiin. Kaikissa kriteereissä suurin osa, valintakriteeristä riippuen 65–82 prosenttia, piti valintakriteerin painotusta sopivana valiten keskimäisen vastausvaihtoehdon 3 painotuksen sopivuutta mitattaessa asteikolla 1 (aivan liian pieni) – 5 (aivan liian suuri). Keskiarvotarkastelunkin perusteella kaikkien valintakriteereiden painoarvoa pidettiin varsin sopivana keskiarvojen vaihdellessa välillä 2,7–3,1. Ääripään eli vastausvaihtoehdon 1 tai 5 vastausten osuus oli varsin alhainen.

Kuva 5. Valintakriteereiden painotusten sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin toimenpiteessä M01 Koulutus ja viestintä, *tiedonvälityshankkeet* (N=34, ka. on keskiarvo).

Kuva 6 kertoo, kuinka helpoksi tai hankalaksi vastaajat kokivat kunkin valintakriteerin pisteytyksen niiden tietojen perusteella, jotka tukihakemuksessa esitetään, asteikolla 1 (hankala) – 5 (helppo). Lukuun ottamatta kriteeriä ”Missä määrin hanke lisää tietoa ja edistää tiedon ja osaamisen tehokasta hyödyntämistä, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?” (keskiarvo 2,8), kaikkien kriteereiden keskiarvot asettuivat pisteytyksen osalta hieman tai jonkin verran helpolle puolelle asteikkoa (> 3) kyseisten kriteereiden keskiarvojen ollessa välillä 3,3–3,7. Kaikista valintakriteereistä laskettu keskiarvo oli 3,3.

Kuva 6. Valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella toimenpiteessä M01 Koulutus ja viestintä, *tiedonvälityshankkeet* (N=34, ka. on keskiarvo).

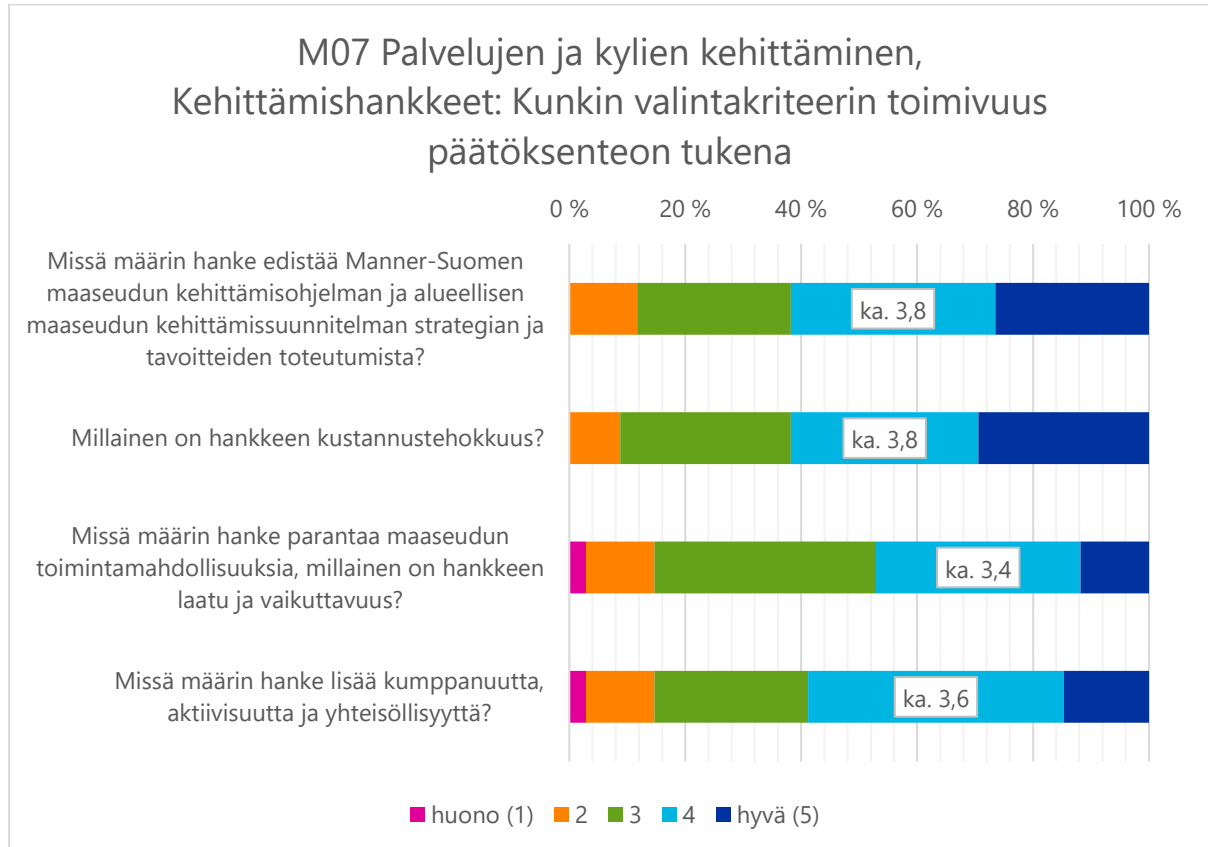
Avovastaukset

Koulutustoimenpiteiden tapaan yleisenä kommenttina esitettiin, että yhdellä kriteerillä ei tulisi arvioida montaa asiaa kerralla, kuten myös, että hankkeet voivat olla toimenpiteen sisällä hyvin erilaisia, minkä vuoksi toisille hankkeille kriteerit sopivat paremmin kuin toisille. Lisäksi koulutustoimenpiteeseen liittyvien kommenttien tapaan esitettiin, että erityisesti kaksi viimeistä kriteeriä sekoittuvat toisiinsa, ja että osaamisen lisäämistä, laatua ja vaikuttavuutta on vaikea arvioida. Yksittäisissä kommentteissa tuotiin esille myös, että tiedonvälitystoimissa, joissa tuki on 100 prosenttia, tulisi kustannustehokkuuden painotus olla suurempi kuin 20 prosenttia. Lisäksi esitettiin, että tiedonvälityshankkeiden valintakriteereissä voisi näkyä se, miten hankkeessa kehitetään erilaisia tiedonvälityksen menetelmiä, ja mitä pysyvää muutosta toimintatapoihin jää jäljelle.

2.3.2. Toimenpide M07 palvelujen ja kylien kehittäminen

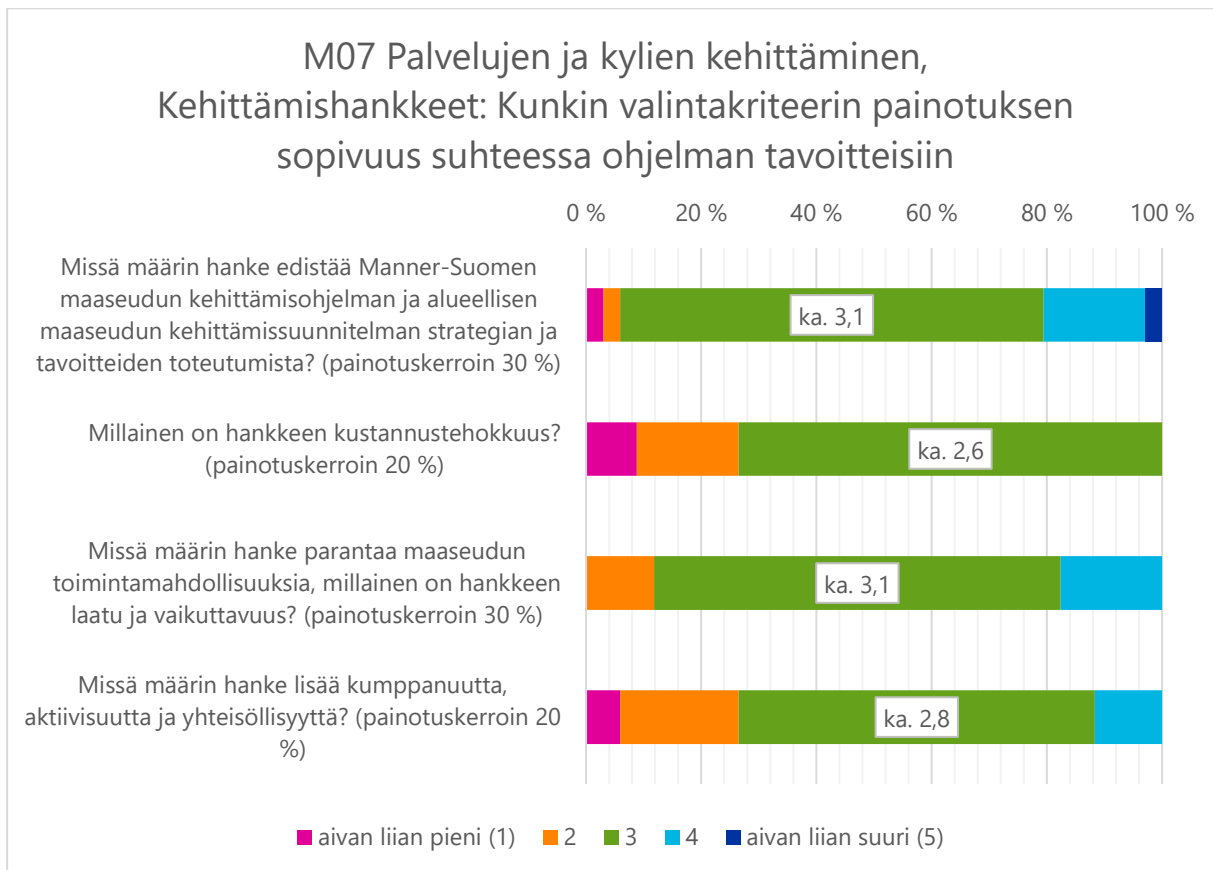
Kehittämishankkeet

Kuvassa 7 esitetään kyselyn tulokset valintakriteereiden toimivuudesta päätöksenteon tukena. Neljän valintakriteerin keskiarvo oli 3,6 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä) eli jonkin verran hyvän puolella. Kriteereiden keskiarvot vaihtelivat välillä 3,4–3,8. Parhaiten päätöksentekoa ovat tukenet toimenpiteille yhteiset, kaksi ensimmäistä kriteeriä.

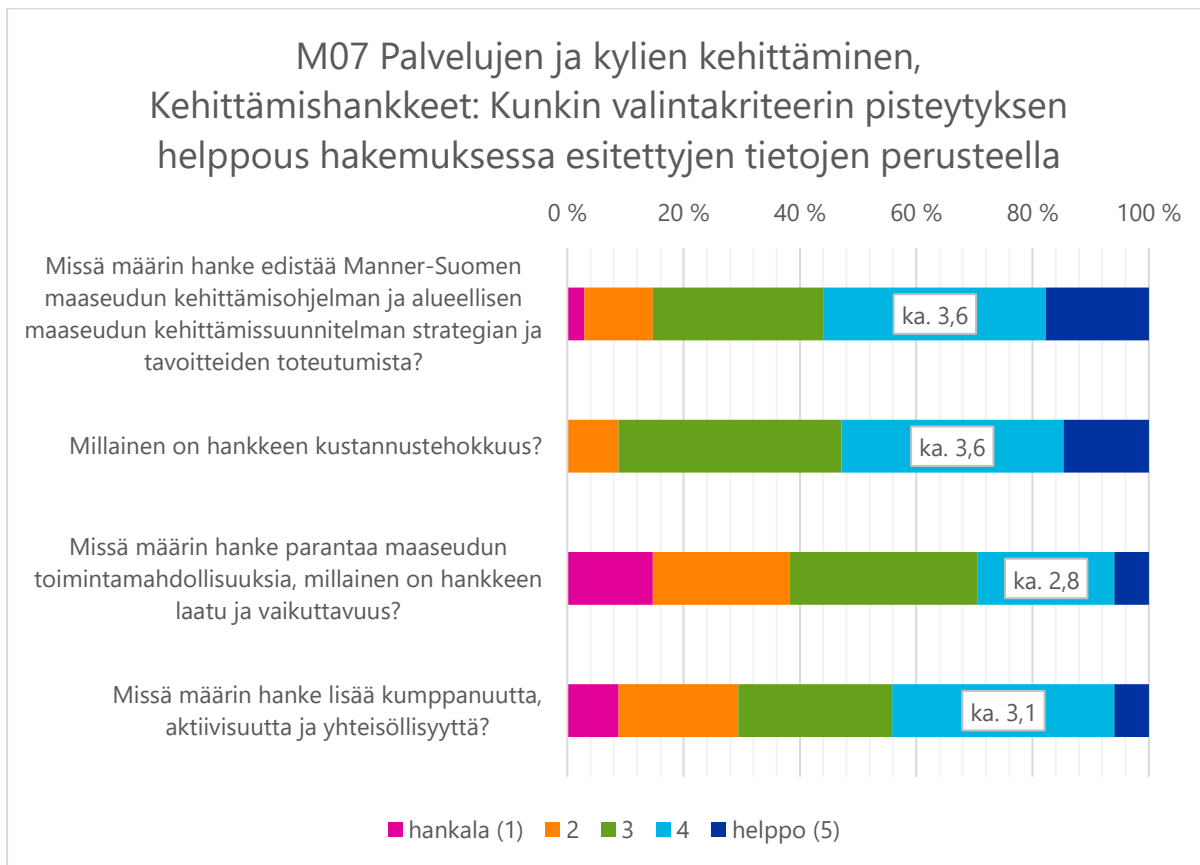
Kuva 7. Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena toimenpiteessä M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, *kehittämishankkeet* (N=34, ka. on keskiarvo).

Kuvan 8 esittämät tulokset kertovat, kuinka sopivana vastaajat pitivät kunkin valintakriteerin painotusta suhteessa ohjelman tavoitteisiin. Kaikissa kriteereissä suurin osa, kriteeristä riippuen 62–74 prosenttia, valitsi keskimmäisen vastausvaihtoehdon 3 painotuksen sopivuutta mitattaessa asteikolla 1 (aivan liian pieni) – 5 (aivan liian suuri). Keskiarvotarkastelunkin perusteella kaikkien kriteereiden painoarvoa pidettiin varsin sopivana keskiarvojen vaihdellessa välillä 2,6–3,1. Ääripään eli vastausvaihtoehdon 1 tai 5 vastausten osuus oli varsin alhainen.

Kuva 8. Valintakriteereiden painotusten sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin toimenpiteessä M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, *kehittämishankkeet* (N=34, ka. on keskiarvo).

Kuva 9 kertoo, kuinka helpoksi tai hankalaksi vastaajat kokivat kunkin valintakriteerin pisteytyksen niiden tietojen perusteella, jotka tukihakemuksessa esitetään, asteikolla 1 (hankala) – 5 (helppo). Lukuun ottamatta kriteeriä ”Missä määrin hanke parantaa maaseudun toimintamahdollisuuksia, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?” (keskiarvo 2,8) kaikkien kriteereiden keskiarvot asettuivat aavistuksen tai jonkin verran helpon puolelle asteikkoa (>3) kyseisten kriteereiden keskiarvojen ollessa välillä 3,1–3,6. Kuten kehittämishankerahoitusta koskevissa tuloksissa yleisesti, tässäkin yhteydessä toimenpiteille kaksi yhteistä, ensimmäistä kriteeriä saivat muita kriteereitä paremmat arviot. Kaikista valintakriteereistä laskettu keskiarvo oli 3,3.

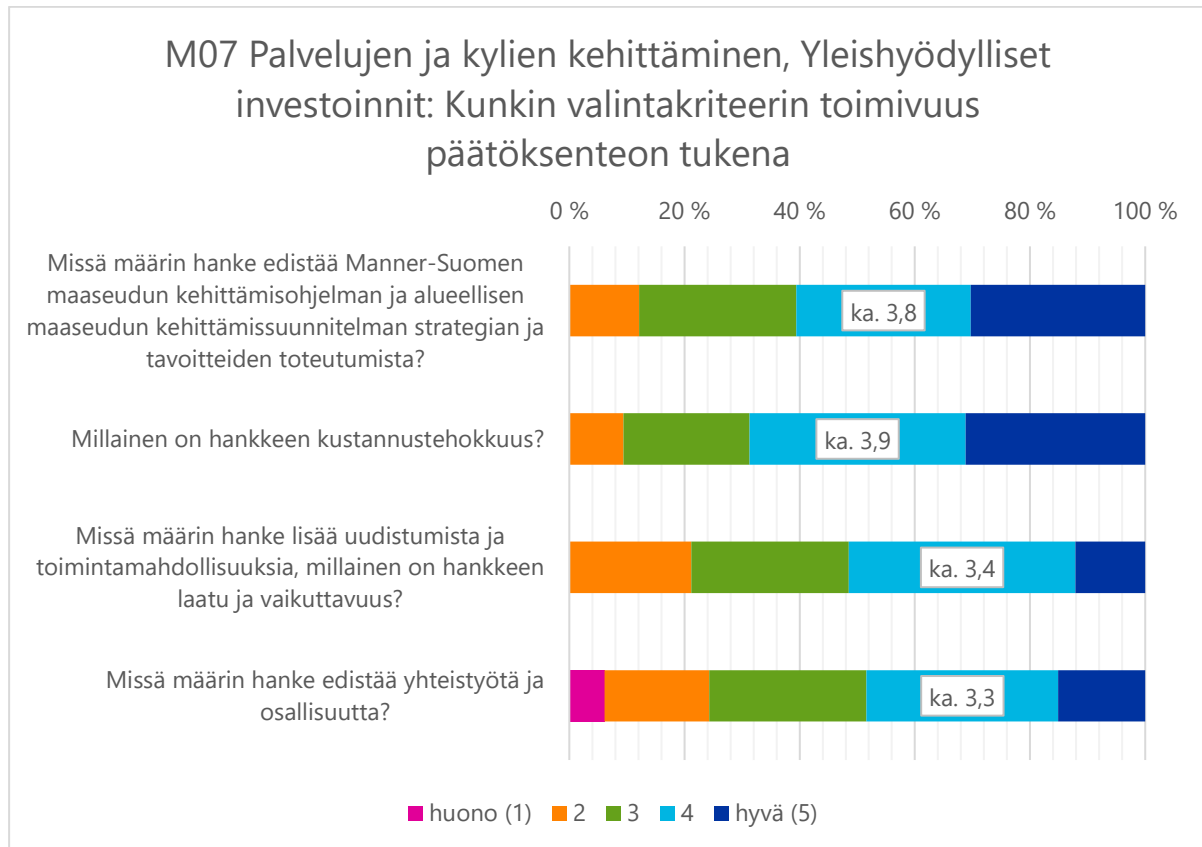
Kuva 9. Valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella toimenpiteessä M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, *kehittämishankkeet* (N=34, ka. on keskiarvo).

Avovastaukset

Myös tässä yhteydessä esitettiin yleisenä kommenttina, että yhdellä kriteerillä ei tulisi arvioida montaa asiaa kerralla, ja että laadun ja vaikuttavuuden arviointi etukäteen on vaikeaa (ainoastaan *hankesuunnitelman* laatua ja realistisuutta voidaan arvioida). Niin ikään kahta jälkimmäistä valintakriteeriä pidettiin jokseenkin epämääräisinä, ja ehdotettiin, että ne jaettaisiin useampaan osaan. Mukaan kaivattiin myös ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin liittyvää kriteeriä sekä uutta kriteeriä hankkeen tuloksellisuuteen. Yksittäisissä kommentteissa nostettiin esille myös muun muassa se, että Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma ja alueelliset maaseudun kehittämissuunnitelmat tulisi pitää valintakriteeristössä erillään, ja toisaalta alueellisten kehittämissuunnitelmien painoarvon tulisi olla suurempi. Lisäksi kehittämishankkeiden keskinäistä vertailua pidettiin haastavana, sillä niiden aihepiirit voivat olla hyvin erilaisia. Erityisesti nähtiin, että suunnittelu- ja selvityshankkeet eivät menesty kovin hyvin pisteytyksessä, sillä varsinainen toteuttaminen tapahtuu myöhemmin.

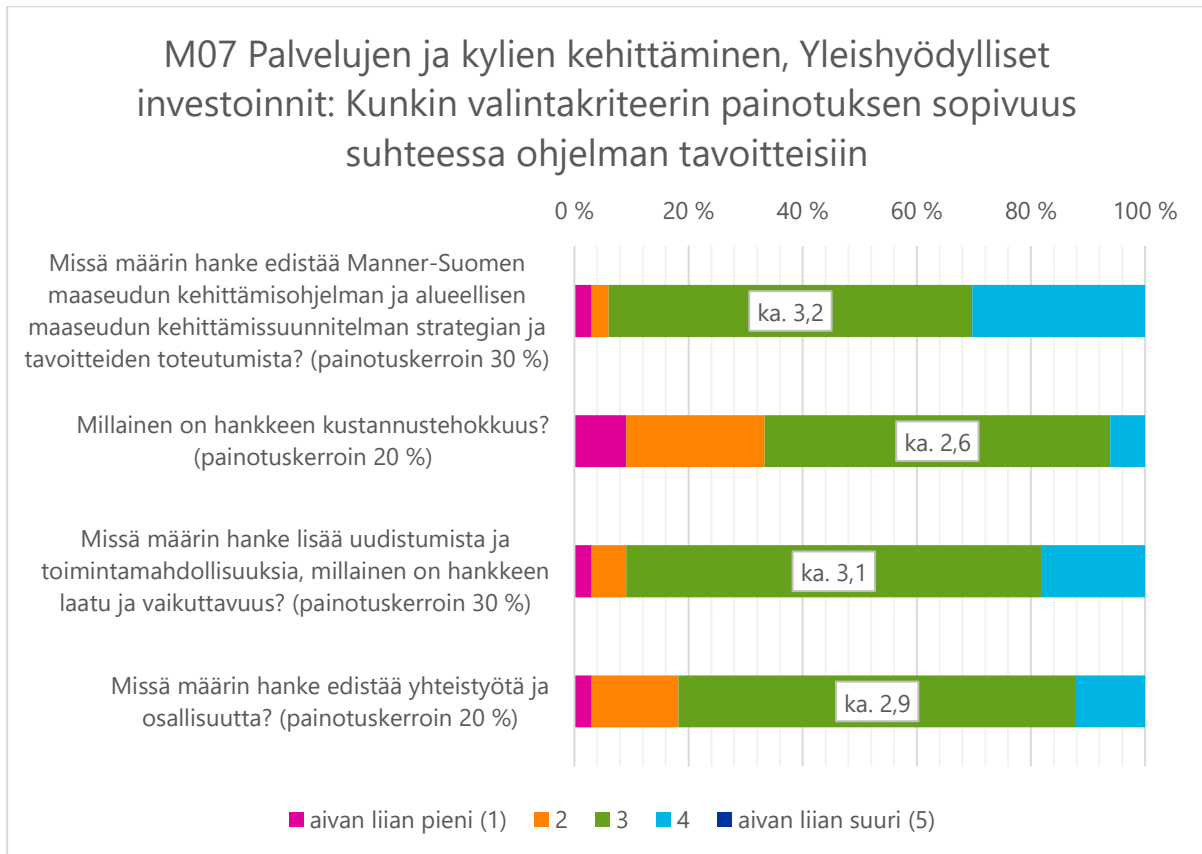
Yleishyödylliset investoinnit

Kuvassa 10 esitetään kyselyn tulokset valintakriteereiden toimivuudesta päätöksenteon tukena. Kaikkien valintakriteereiden keskiarvo oli 3,6 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä) eli jonkin verran hyvän puolella. Kriteereiden keskiarvot vaihtelivat välillä 3,3–3,9. Parhaiten ja varsin hyvin päätöksentekoa ovat tukeneet toimenpiteille yhteiset, kaksi ensimmäistä kriteeriä. Kaksi muuta kriteeriä saivat jonkin verran heikommät, mutta kuitenkin juuri hyvän puolelle sijoittuvat arviot.

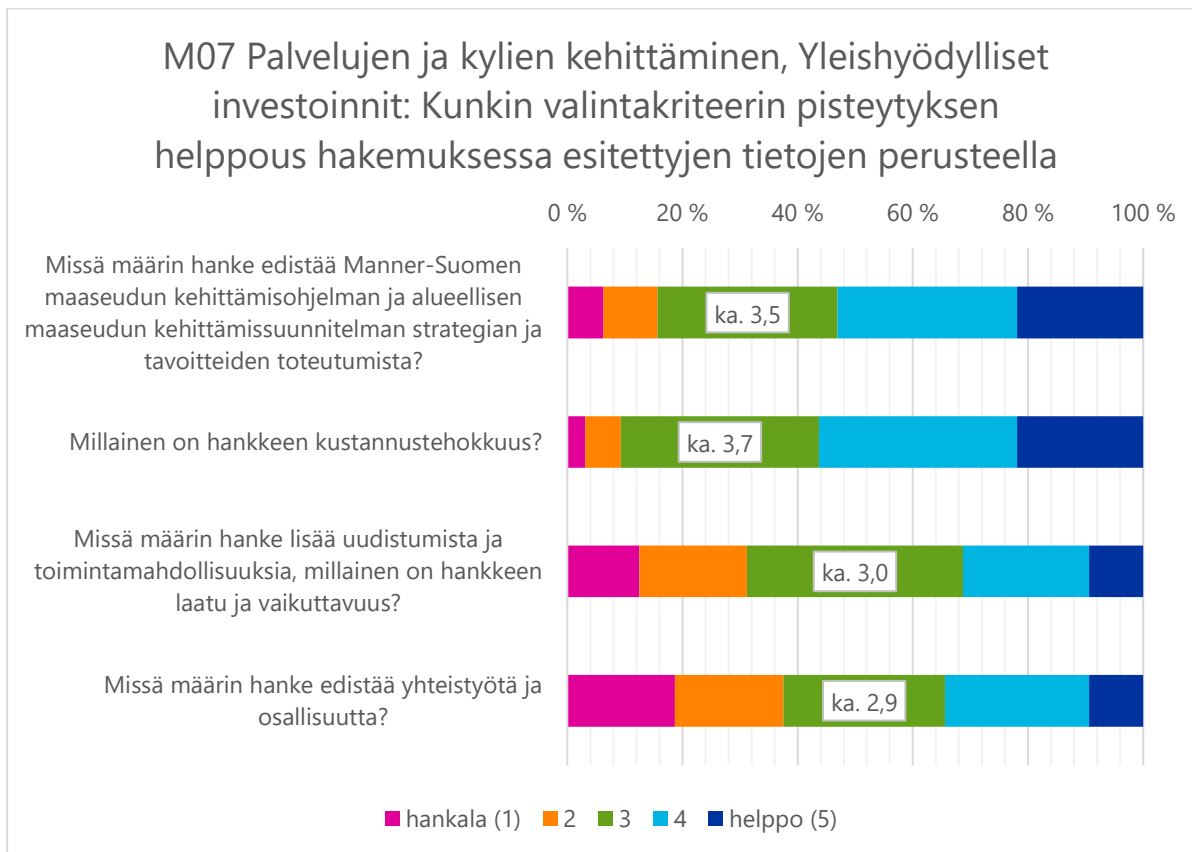
Kuva 10. Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena toimenpiteessä M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, *yleishyödylliset investoinnit* (N=32–33, ka. on keskiarvo).

Kuvan 11 esittämät tulokset kertovat, kuinka sopivana vastaajat pitivät kunkin valintakriteerin painotusta suhteessa ohjelman tavoitteisiin. Kaikissa kriteereissä suurin osa, valintakriteeristä riippuen 61–73 prosenttia, valitsi keskimäisen vastausvaihtoehdon 3 painotuksen sopivuutta mitattaessa asteikolla 1 (aivan liian pieni) – 5 (aivan liian suuri). Keskiarvotarkastelunkin perusteella kaikkien kriteereiden painoarvoa pidettiin varsin sopivana keskiarvojen vaihdellessa välillä 2,6–3,2. Ääripään vastausvaihtoehdon valinnoita oli harvassa, vaihtoehdon 5 valinnoita ei yhtäkään.

Kuva 11. Valintakriteereiden painotusten sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin toimenpiteessä M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, yleishyödylliset investoinnit (N=33, ka. on keskiarvo).

Kuva 12 kertoo, kuinka helpoksi tai hankalaksi vastaajat kokivat kunkin valintakriteerin pisteytyksen niiden tietojen perusteella, jotka tukihakemuksessa esitetään. Kriteeri "Missä määrin hanke edistää yhteistyötä ja osallisuutta?" (keskiarvo 2,9) ja kriteeri "Missä määrin hanke lisää uudistumista ja toimintamahdollisuuksia, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?" (keskiarvo 3,0) olivat asteikolla 1 (hankala) – 5 (helppo) puolivälin tuntumassa, kun taas toimenpiteille yhteiset kriteerit "Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?" (keskiarvo 3,7) ja "Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista?" (keskiarvo 3,5) olivat jonkin verran helpon puolella. Kaikista valintakriteereistä laskettu keskiarvo oli 3,3.

Kuva 12. Valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella toimenpiteessä M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, *yleishyödylliset investoinnit* (N=32, ka. on keskiarvo).

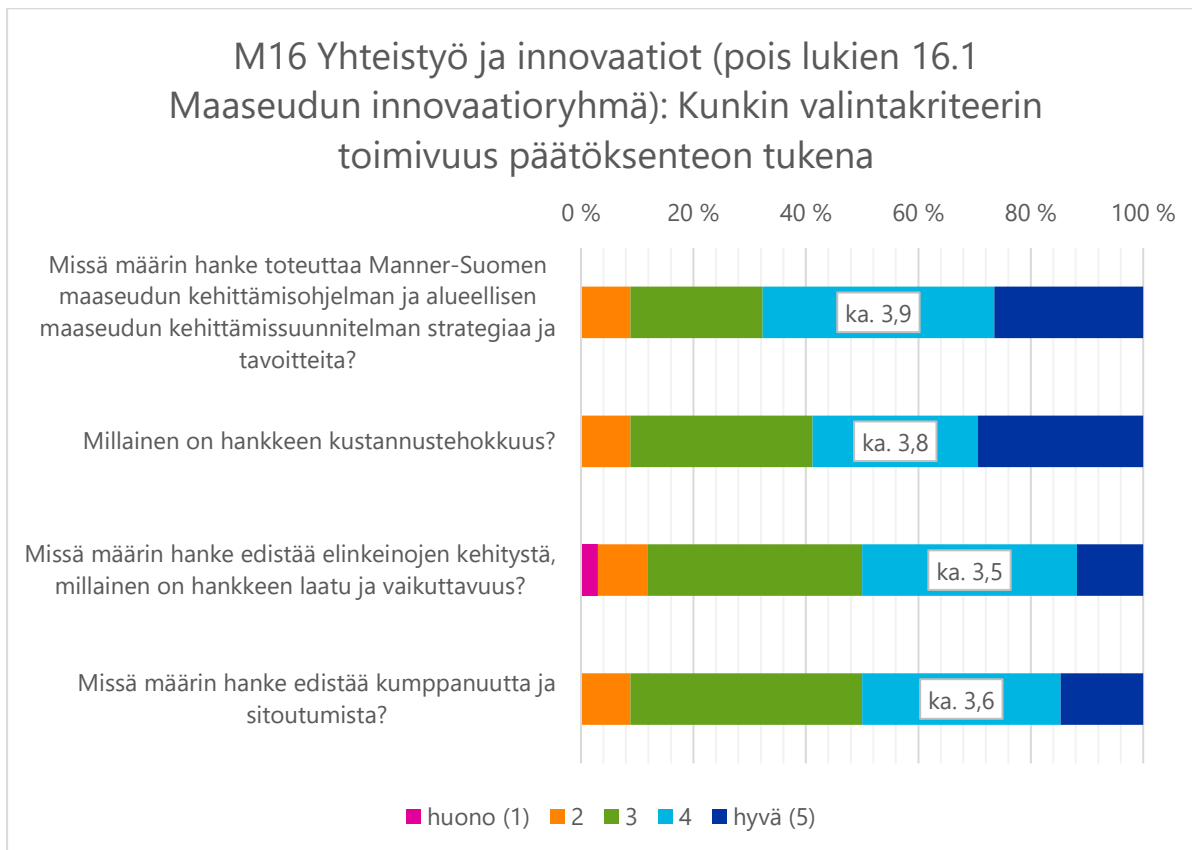
Avovastaukset

Myös tässä yhteydessä avoimissa kommentteissa tuotiin esille samoja teemoja kuin edellä kyseisen toimenpiteen kehittämishankkeisiin liittyen: laadun ja vaikuttavuuden arvioinnin haastavuus, valintakriteereiden 3 ja 4 päällekkäisyys sekä uuden ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin liittyvän kriteerin lisääminen. Lisäksi esitettiin, että kriteereiden soveltamiseen tarvittaisiin enemmän opastusta, sillä yhdenmukaisen linjan pitäminen soveltamisessa on haasteellista. Useampi vastaaja toi myös esille, että erityisesti viimeinen kriteeri ei toimi esimerkiksi laajakaistahankkeiden pisteytyksessä.

2.3.3. Toimenpide M16 Yhteistyö ja innovaatiot

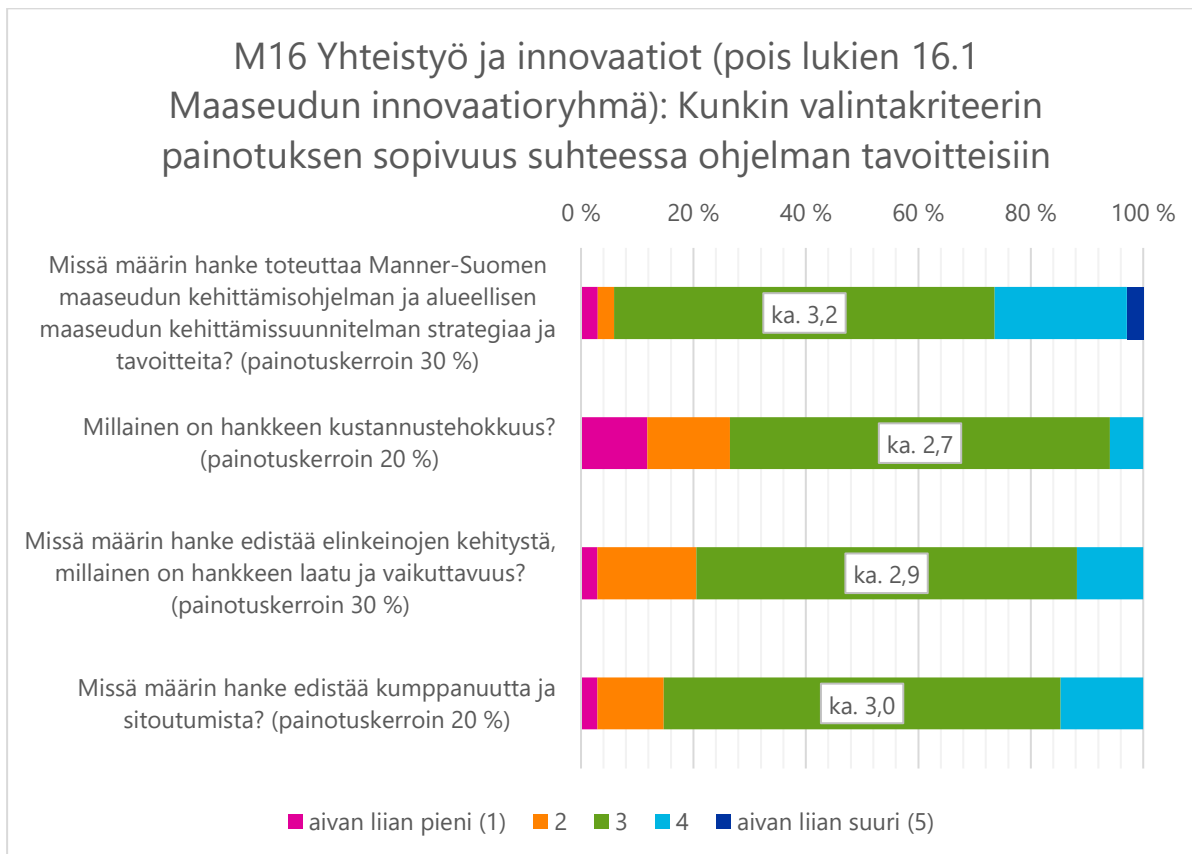
Toimenpide M16 lukuun ottamatta alatoimenpidettä 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä

Kuvassa 13 esitetään kyselyn tulokset valintakriteereiden toimivuudesta päätöksenteon tukena. Kaikkien valintakriteereiden keskiarvo oli 3,7 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä) eli jonkin verran hyvän puolella. Kriteereiden keskiarvot vaihtelivat välillä 3,5–3,9 kahden ensimmäisen, toimenpiteille yhteisen valintakriteerin arvioiden ollessa vähän muita kriteereitä paremmat.

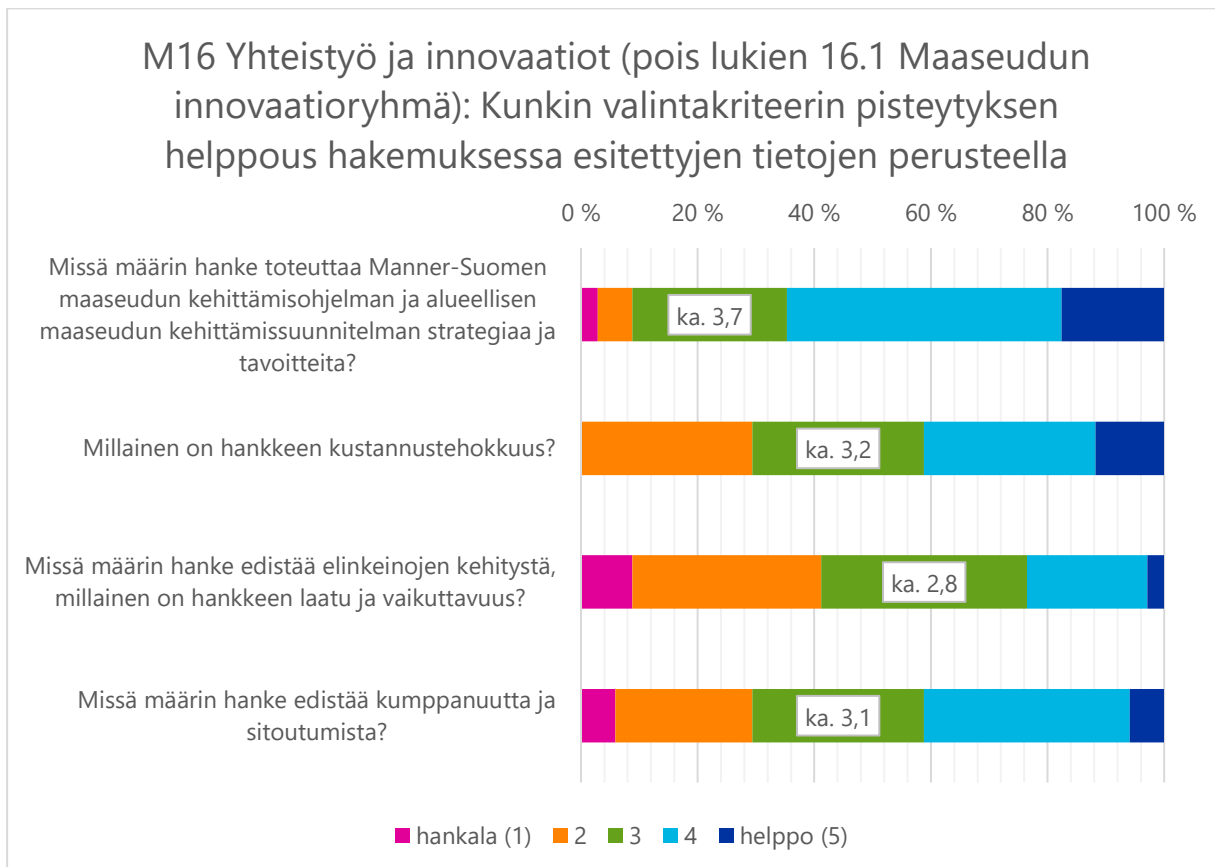
Kuva 13. Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena toimenpiteessä M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pois lukien alatoimenpide 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä) (N=34, ka. on keskiarvo).

Kuvan 14 esittämät tulokset kertovat, kuinka sopivana vastaajat pitivät kunkin valintakriteerin painotusta suhteessa ohjelman tavoitteisiin. Kaikissa kriteereissä suurin osa, kriteeristä riippuen 68–71 prosenttia, piti kriteerin painotusta sopivana valiten keskimmäisen vastausvaihtoehdon 3 mitattaessa painotuksen sopivuutta asteikolla 1 (aivan liian pieni) – 5 (aivan liian suuri). Keskiarvotarkastelun perusteella kaikkien kriteereiden painoarvoa pidettiin keskimäärin varsin sopivana keskiarvojen vaihdella välillä 2,7–3,2. Ääripään vastausvaihtoehdon valinneita oli harvassa.

Kuva 14. Valintakriteereiden painotusten sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin toimenpiteessä M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pois lukien alatoimenpide 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä) (N=34, ka. on keskiarvo).

Kuva 15 kertoo, kuinka helpoksi tai hankalaksi vastaajat kokivat kunkin valintakriteerin pisteytyksen niiden tietojen perusteella, jotka tukihakemuksessa esitetään, asteikolla 1 (hankala) – 5 (helppo). Kriteeri ”Missä määrin hanke edistää elinkeinojen kehitystä, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus?” asettui aavistuksen hankalan puolelle (keskiarvo 2,8) kun taas muut kriteerit asettuivat pisteytykseen helpon puolelle ja näistä kriteeri ”Missä määrin hanke toteuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategiaa ja tavoitteita?” selvästikin helpon puolelle (keskiarvo 3,7). Kaikista valintakriteereistä laskettu keskiarvo oli 3,2.

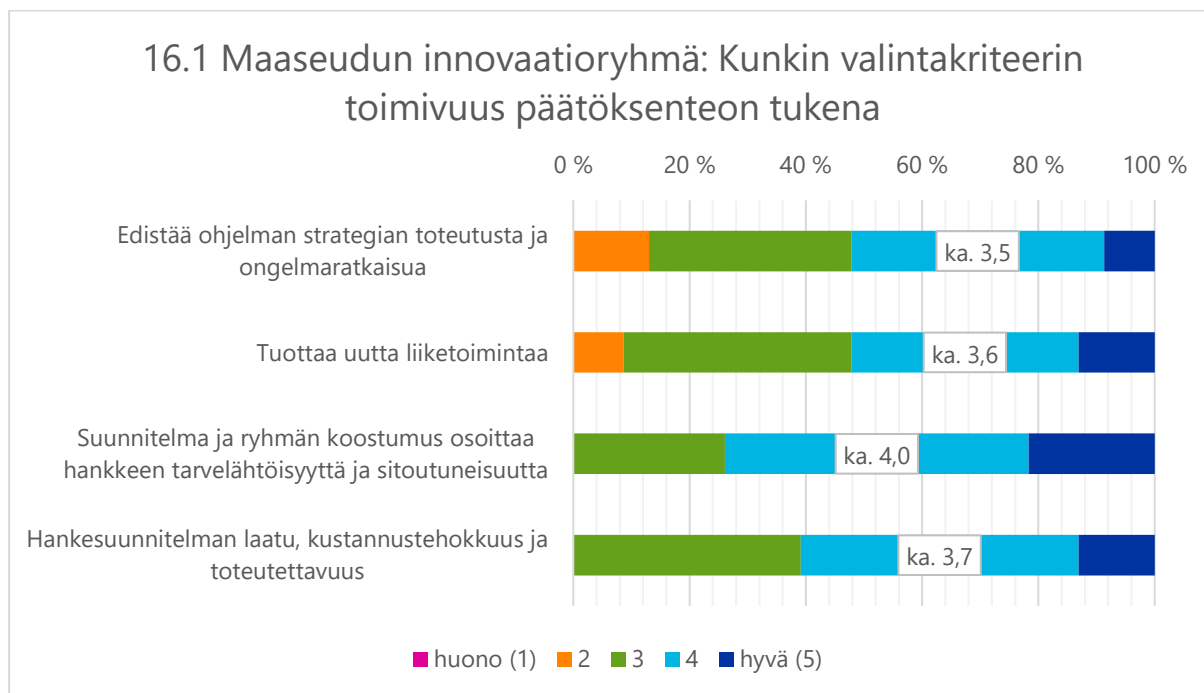
Kuva 15. Valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella toimenpiteessä M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pois lukien alatoimenpide 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä) (N=34, ka. on keskiarvo).

Avovastaukset

Myös tämän toimenpiteen valintakriteereihin liittyvissä kommentteissa nousi esille samoja jo edellä mainittuja teemoja: hankkeet ovat hyvin erilaisia ja niin ikään toisille kriteerit sopivat paremmin kuin toisille, laadun ja vaikuttavuuden arviointi on haastavaa, valintakriteerit 3 ja 4 ovat päällekkäisiä, ja uusi ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin liittyvä kriteeri olisi tarpeellinen. Lisäksi esitettiin useita yksittäisiä kommentteja. Esimerkiksi hankkeiden innovatiivisuuteen liittyvää kriteeriä pidettiin tässä toimenpiteessä tarpeellisena. Kustannustehokkuuden arviointia pidettiin hankalana erityisesti siitä syystä, että yhteistyöhankkeissa on monia eri tukitasoja. Toisaalta strategisen vaikuttavuuden korostamista kaivattiin tässä toimenpiteessä enemmän. Lisäpainotusta toivottiin myös sille, syntykö hankkeessa uutta yhteistyötä, ja tukeeko hankesuunnitelma yhteistyön syntymistä (siton, että samaa kehittämistyötä ei tehdä samalla porukalla monella eri hankkeella).

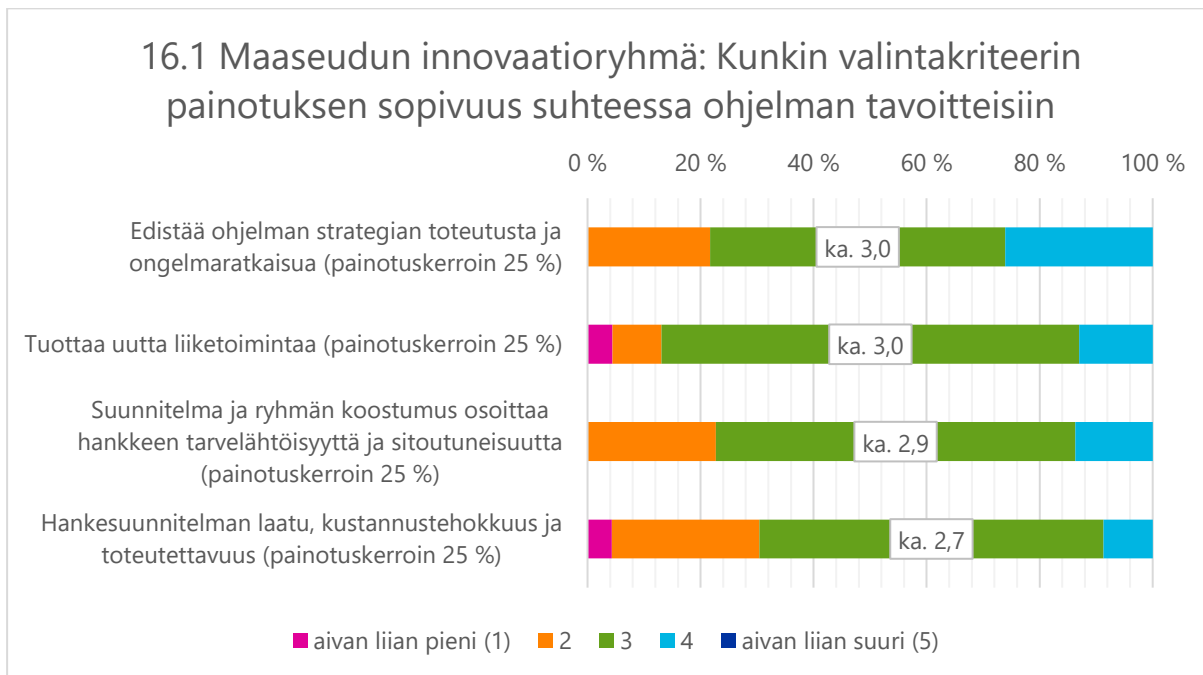
Alatoimenpide 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä

Kuvassa 16 esitetään kyselyn tulokset valintakriteereiden toimivuudesta päätöksenteon tukena. Kaikkien valintakriteereiden keskiarvo oli 3,7 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä). Kriteereiden keskiarvot vaihtelivat välillä 3,5–4,0. Kaikkiaan valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena on ollut kohtuullisella tai suhteellisen hyvällä tasolla.

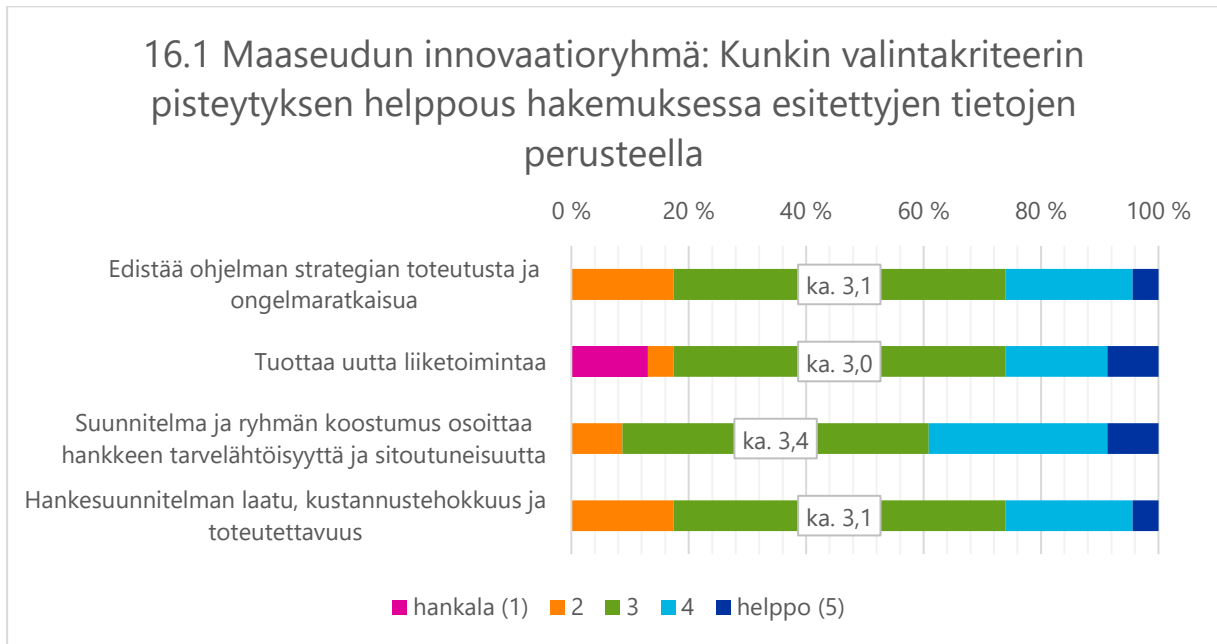
Kuva 16. Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena alatoimenpiteessä 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä (N=22–23, ka. on keskiarvo).

Kuvan 17 esittämät tulokset kertovat, kuinka sopivana vastaajat pitivät kunkin valintakriteerin painotusta suhteessa ohjelman tavoitteisiin. Kaikissa kriteereissä suurin osa, kriteeristä riippuen 52–74 prosenttia, valitsi keskimmäisen vastausvaihtoehdon 3 painotuksen sopivuutta mitattaessa asteikolla 1 (aivan liian pieni) – 5 (aivan liian suuri). Myös keskiarvotarkastelun perusteella jokaisen kriteerin painotusta pidettiin varsin sopivana keskiarvojen vaihdella välillä 2,7–3,0. Kaikkia valintakriteereitä tarkasteltaessa ääripään vastausvaihtoehdon valinnoita oli harvassa, vastausvaihtoehdon 5 valinnoita ei yhtäkään.

Kuva 17. Valintakriteereiden painotusten sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin alatoiminnassa 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä (N=22–23, ka. on keskiarvo).

Kuva 18 kertoo, kuinka helpoksi tai hankalaksi vastaajat kokivat kunkin valintakriteerin pisteytyksen niiden tietojen perusteella, jotka tukihakemuksessa esitetään. Valintakriteereiden keskiarvot asettuivat välille 3,0–3,4 asteikolla 1 (hankala) – 5 (helppo) kaikkien kriteereiden keskiarvon ollessa 3,2. Lisäksi kaikissa kriteereissä suurin osa oli valinnut vastausvaihtoehdoksi asteikon keskimmäisen eli vaihtoehdon 3, ja edelleen vastauksissa esiintyi ainoastaan yksi asteikon ääripään vastaus. Siten keskimäärin valintakriteereiden pisteytystä ei pidetty kovin helpona, muttei kovin hankalanakaan.

Kuva 18. Valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella alatoimenpiteessä 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä (N=23, ka. on keskiarvo).

Avovastaukset

Avoimissa kommentteissa todettiin, että hankkeiden laatu saattaa vaihdella kyseisessä alahan-keryhmässä hyvinkin paljon. Uuden liiketoiminnan arvioimista kokonaan julkisen tuen hank-keessa pidettiin haastavana, painotuksen tulisi kohdistua pikemminkin innovatiopotentiaaliin ja ryhmän kyvykkyyteen. Toisaalta esitettiin, että hankkeiden valtakunnallinen merkittävyys ja hyvien käytäntöjen levitys voisi olla mukana kriteereissä.

2.3.4. Toimenpiteiden välinen vertailu

Taulukoissa 19 ja 20 vertaillaan toimenpiteiden välillä kahden ensimmäisen, toimenpiteille yh-teisen hankevalintakriteerin – ”Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittä-misohjelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden to-teutumista” ja ”Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?” – arvioiden keskiarvoja kyselyssä tarkastelluissa teemoissa ”Kunkin valintakriteerin toimivuus päätöksenteon tukena” (Taulukko 19), ja ”Kunkin valintakriteerin pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perus-teella” (Taulukko 20). Kaikissa tarkastelluissa toimenpiteissä ja kohdennetuissa toimissa kaksi kaikille yhteistä kriteeriä saavat hieman tai jonkin verran paremmat arviot kuin muut kyseisten toimenpiteiden kriteerit. Lisäksi kaikille yhteisten kriteereiden keskiarvot ovat toimenpiteiden välillä hyvin lähellä toisiaan. Tässä tarkastelussa ei ole mukana alatoimenpide 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä, jonka valintakriteerit poikkesivat muista myös kahden ensimmäisen valinta-kriteerin kohdalla.

Taulukko 19. Kahden toimenpiteille yhteisen valintakriteerin keskiarvot valintakriteerikohtaisesta kysymyksestä ”Kunkin valintakriteerin toimivuus päätöksenteon tukena”, asteikko 1 (huono) – 5 (hyvä).

Toimenpide	Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista?	Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?
M01 Koulutus ja viestintä, <i>koulutustoimenpiteet</i>	3,9	4,1
M01 Koulutus ja viestintä, <i>tiedonvälityshankkeet</i>	3,9	3,8
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>kehittämishankkeet</i>	3,8	3,8
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>yleishyödylliset investoinnit</i>	3,8	3,9
M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pl. 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä)	3,9	3,8

Taulukko 20. Kahden toimenpiteille yhteisen valintakriteerin keskiarvot valintakriteerikohtaisesta kysymyksestä ”Kunkin valintakriteerin pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella”, asteikko 1 (hankala) – 5 (helppo).

Toimenpide	Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista?	Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?
M01 Koulutus ja viestintä, <i>koulutustoimenpiteet</i>	3,6	3,5
M01 Koulutus ja viestintä, <i>tiedonvälityshankkeet</i>	3,7	3,5
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>kehittämishankkeet</i>	3,6	3,6
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>yleishyödylliset investoinnit</i>	3,5	3,7
M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pl. 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä)	3,7	3,2

Taulukossa 21 verrataan arvioiden keskiarvoja valintakriteerikohtaisista kysymyksistä ”Kunkin valintakriteerin toimivuus päätöksenteon tukena” ja ”Kunkin valintakriteerin pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella” selvityksessä tarkastellulla toimenpide-/alatoimenpide-/kohdennettu toimi -jaolla. ”Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena” saa kohtuullisen tai suhteellisen hyvän keskiarvon, valintakriteeristä riippuen 3,6–3,8 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä). ”Valintakriteereiden pisteytyksen helppous” on kaikissa toimenpiteissä aavistuksen hyvän puolella keskiarvojen ollessa välillä 3,2–3,3. Keskiarvoissa on huomioitu sekä toimenpiteiden yhteiset että muut valintakriteerit.

Taulukko 21. Keskiarvot valintakriteerikohtaisista kysymyksistä ”Kunakin valintakriteerin toimivuus päätöksenteon tukena” (asteikko: 1 huono – 5 hyvä) ja ”Kunakin valintakriteerin pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella” (asteikko: 1 hankala – 5 helppo).

Toimenpide	Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena, keskiarvo	Valintakriteereiden pisteytyksen helppous, keskiarvo
M01 Koulutus ja viestintä, <i>koulutustoimenpiteet</i>	3,8	3,3
M01 Koulutus ja viestintä, <i>tiedonvälityshankkeet</i>	3,6	3,3
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>kehittämishankkeet</i>	3,6	3,3
M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, <i>yleishyödylliset investoinnit</i>	3,6	3,3
M16 Yhteistyö ja innovaatiot (pl. 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä)	3,7	3,2
16.1 Maaseudun innovaatioryhmä	3,7	3,2

2.3.5. Kehittämishankerahoitusta koskevat yhteiset kysymykset

Kyselyssä tiedusteltiin avovastauskysymyksellä, mistä asioista hakemukseen tarvittaisiin lisätietoa, jos valintakriteereillä haluttaisiin ohjata rahoitusta nykyistä ympäristö- ja ilmastoystävällisempiin toimenpiteisiin. Vastauksissa nousi esille, että tuenhakijoiden käyttämässä hakemuspohjassa tulisi kysyä ympäristö- ja ilmastoystävällisyyteen liittyvistä asioista suoraan, ja lisäksi joidenkin mielestä ympäristö- ja ilmastovaikutuksista tulisi olla oma kriteerinsä tai erillinen kysymyksensä. Edelleen hakemuspohjassa tulisi määritellä, mitä milläkin kriteerillä tarkoitetaan, jotta hakija osaa antaa hakemuksessa tarkoituksenmukaiset tiedot. Ympäristövaikutuksia ja ilmastovaikutuksia ehdotettiin myös pilkottavan omiksi kysymyksikseen ja tämän teeman kysymyksiä pilkottavan muutenkin useammaksi kysymykseksi. Hakemuksessa tulisi esittää riittävän tarkasti ja perustellusti, mitkä ovat hankkeen ja sen toimien ympäristö- ja ilmastovaikutukset sekä miten hankkeessa huomioidaan ympäristö- ja ilmastönäkökulmat. Esille nostettiin myös ympäristö- ja ilmastovaikutusten arvioinnin haasteellisuus hankevalintaprosessissa.

Ylivoimaisesti suurin osa, 30 vastaajaa 34 vastaajasta (88 %), oli sitä mieltä, että nykyinen valintakriteereiden pisteytysmenettely (asteikko 0–3 ja 0,5 pisteen tarkkuus) oli tarkoituksenmukainen. He, jotka olivat vastanneet, että nykyinen pisteytysmenettely ei ole tarkoituksenmukainen, kuvasivat että asteikko 1–10 olisi helpompi, valintakriteereiden pisteytysasteikko voisi olla laajempi ja tarkempi, ja että vain muutaman henkilön ollessa pisteyttämässä hankkeita hankkeisiin ei saada eroja helposti.

Kyselyssä myös tiedusteltiin vastaajilta, puuttuuko nykyisistä valintakriteereistä jokin ohjelman tavoitteiden saavuttamisen kannalta oleellinen valintakriteeri. Puolet vastaajista (15 vastaajaa) oli sitä mieltä, että oleellista valintakriteeriä ei puutu ja puolet vastaajista (15 vastaajaa) oli sitä mieltä, että jokin oleellinen valintakriteeri puuttuu. Heiltä, joiden mielestä jokin oleellinen valintakriteeri puuttuu, eniten mainintoja saivat ympäristöön ja ilmastoon liittyvät tekijät, hankkeen toteuttajan osaaminen ja kyvykyys toteuttaa hanke; uutuusarvo, uusiutuminen ja innovatiivisuus, sekä hankkeen vaikuttavuus. Viimeksi mainittu tosin on jo mukana valintakriteereissä, muttei kuitenkaan omana erillisenä kriteerinään.

Suurin osa (62 %) arvioi, että käytössä olevat valintakriteerit eivät lainkaan vaikuta jätettyjen hankehakemusten määrään. Vajaa neljäsosa (23 %) ei osannut sanoa. Neljä vastaajaa (12 %) oli sitä mieltä, että valintakriteerit vaikuttavat hieman ja yksi vastaaja (3 %) sitä mieltä, että valintakriteerit vaikuttavat jossain määrin jätettyjen hankehakemusten määrään. Yksikään ei vastannut, että valintakriteerit vaikuttavat paljon jätettyjen hankehakemusten määrään.

Vastaajilta pyydettiin avointa vastausta siitä, mitkä asiat puhuttavat kokouksissa, joissa rahoitettavat hankkeet valitaan. Vastauksia saatiin kaikkiaan 26 kappaletta, joista suuressa osassa esille nostettiin useita puhuttavia asioita. Monia mainintoja saivat muun muassa seuraavat kokouksissa puhuttavat asiat (eivät missään tietyssä järjestyksessä):

- hankkeen vaikuttavuus ja tuloksellisuus
- hankkeen kustannustehokkuus
- ovatko hankkeen toimet osa normaalia hanketoteuttajan toimintaa, vai jatkoa entiselle hanketoiminnalle (jolloin ei välttämättä synny uutuusarvoa)
- hankkeen uutuusarvo
- hankkeen kohderyhmän kuuleminen ja sitouttaminen sekä osallistaminen
- erilaisten hankkeiden vertailu valintaprosessissa on toisinaan vaikeaa (huolimatta pisteytysjärjestelmästä)
- hankkeessa toteutettava yhteistyö
- hankesuunnitelman realistisuus ja konkreettisuus, konkreettinen lisäarvo alueelle.

Monesti kokouksissa on puhuttanut myös hankesuunnitelmaan liittyvät puutteet ja epäselvyydet yllä mainituissa tekijöissä, esimerkiksi hankkeen vaikuttavuuteen liittyen.

Vastaajilla oli myös mahdollisuus tuoda avovastauksellaan esille näkemyksiään valintakriteereiden kehittämiseksi joko kyselyssä esitettyihin kysymyksiin liittyen tai niiden ulkopuolelta. Nykyiset hankkeiden valintakriteerit saivat monissa vastauksissa kiitosta, ja nämä vastaajat pitivät kriteereitä lähtökohtaisesti hyvänä työkaluna hankevalintaprosessissa. Valintakriteerit ovat helpottaneet hankehakemusten välistä vertailtavuutta. Joissakin vastauksissa peräänkuulutettiin valintakriteereiden yhteiskehittämistä siten, että myös ELY-keskukset olisivat tässä kehittämissä mukana. Esille tuotiin myös, että hankkeen vastaaminen alueellisiin ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteisiin ja painopisteisiin – ja tämän näkyminen valintakriteereissä – on tärkeää. Jotkut vastaajat peräänkuuluttivat myös kriteereiden määrän lisäämistä – esimerkiksi innovatiivisuus omaksi valintakriteerikseen – tai nykyisten kriteereiden pilkkomista pienempiin osiin – esimerkiksi oma kriteerinsä hankkeen kytköksestä koko ohjelmaan ja oma kriteerinsä hankkeen kytköksestä alueelliseen suunnitelmaan. Viimeksi mainittuun nostoon liittyy myös alueellisen näkökulman vahvempi huomioiminen hankevalinnoissa. Toisaalta yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että saman asian arviointia useassa eri kohdassa tulisi välttää. Alueelliseen näkökulmaan kytkeytyy myös yhdessä vastauksessa esille nostettu alueellisen räätälöinnin mahdollisuus valintakriteeriin liittyvässä pisteytyksessä.

3. Yritysrahoitus

Tässä luvussa arvioidaan kaikkia niitä selvityksen kohteena olevia alatoimenpiteitä, joiden alla maaseutuohjelmassa 2014–2020 on myönnetty yritysrahoitusta suoraan ELY-keskuksista. Tarkasteltavat alatoimenpiteet ovat 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen, 6.2 Yrityksen perustamistuki ja 6.4 Yrityksen investointituki.

Yritysrahoituspäätökset tehdään valintajaksoittain. ELY-keskukset ovat saaneet itse päättää valintajaksot, ja ne ovat voineet poiketa ELY-keskusten välillä. Kehittämishankerahoitukseen verrattuna valintajaksojen pituuksissa on ollut enemmän vaihtelevuutta, ja jaksojen pituudet ovat olleet usein lyhyempiä, monesti kuukauden mittaisia. Kunkin jakson aikana saapuneet hakemukset osallistuvat pisteytykseen, jonka perusteella pyritään valitsemaan parhaiten maaseutuohjelman tavoitteita toteuttavat ja siten myönteisen tukipäätöksen saavat toimet. Liitteessä 2 on avattu tarkemmin valintakriteerikohtaisesti pisteytyksen perusteet alatoimenpiteittäin.

3.1. Kuvaus tarkastelluista alatoimenpiteistä ja niiden valintakriteereistä³

Tässä luvussa 4.1 tarkastellaan selvityksessä mukana olevia yritysrahoituksella toteutettavia toimenpiteitä sekä näiden valintakriteereitä.

Valintakriteeri ”Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä” on mukana kaikissa tarkastelluissa alatoimenpiteissä. Kaikkien näiden alatoimenpiteiden kohdalla kyseisessä kriteerissä dokumentin ”Päätös Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 toteutuksessa käytettävistä valintaperusteista” (MMM 2015) mukaan arvioidaan toimenpiteen vaikutusta yrityksen edellytyksiin toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti ja yrityksen toimimista, tai pyrkimistä tai valmiuksia toimia resurssitehokkaasti. Samaisessa päätöksessä todetaan, että ”Kestävän kehityksen periaatteiden toteuttaminen tarkoittaa tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevia ekologisia, taloudellisia, sosiaalisia tai kulttuurisia vaikutuksia, jotka edistävät esimerkiksi yrityksen energiatehokkuutta, uusiutuvien energialähteiden käyttämistä, vedenkäytön tehostamista, kiertotaloutta, kierrätystä, symbioositaloutta tai muuta luonnonvarojen kestävää käyttöä yritystoiminnassa mukaan lukien olemassa olevien rakennusten tai muun infrastruktuurin hyödyntämistä sekä puurakentamista, kierrätettävien materiaalien ja luonnonmateriaalien käyttämistä.”

Alatoimenpide 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen

Alatoimenpiteen 4.2 alla tuettavien toimien avulla luodaan edellytyksiä maatalouden alkutuotannon luonnonmukaisesti tai tavanomaisesti tuotettujen tuotteiden jalostuksen ja kaupan pitämisen kehittymiselle ja kasvulle sekä resurssitehokkuuden parantumiselle (esimerkiksi raaka-aineiden tehokas hyödyntäminen, vesihuolto ja energian- ja vedenkäytön tehostaminen tai säästötoimet). Tuen kohdentamisessa pääpaino on kasvavissa ja kehittyvissä yrityksissä, jalostusyrietysten ja alkutuottajien välisessä yhteistyössä sekä innovatiivisten ja kilpailukykyisten

³ Luvussa 4.1 käytetyt lähteet: Vihinen ym. 2019, Maaseutu.fi 2021

tuotteiden kehittämisessä. Tukea myönnetään aineellisiin ja aineettomiin investointeihin sekä investointien yleiskuluihin.

Alatoimenpiteessä 4.2 on seitsemän valintakriteeriä, joille kullekin on asetettu painotuskertoimet (Taulukko 22). Kustakin kriteeristä voi saada enintään 3 pistettä, pisteskaalaus on 1–3. Hakijan on saatava vähintään yksi piste kolmen suurimman painopistekertoimen valintakriteeristä. Vähimmäispistemäärä kaikista valintakriteereistä yhteensä on oltava yli 1,1 painotetun kokonaispistemäärän ollessa enintään 3. Alatoimenpiteillä 4.2 ja 6.4 on keskenään samat valintakriteerit painotuskertoimineen.

Taulukko 22. Valintakriteerit ja niiden painotuskertoimet alatoimenpiteessä **4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden, markkinoille saattaminen ja kehittäminen** ohjelmakaudella 2014–2020.

	Valintakriteeri	Paino
1	Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti	5 %
2	Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat	15 %
3	Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset	10 %
4	Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen	10 %
5	Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistumiseen	30 %
6	Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin	20 %
7	Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä	10 %

Alatoimenpide 6.2. Yrityksen perustamistuki

Perustamistuella tuettavien toimien avulla lisätään maaseutualueiden elinvoimaisuutta luomalla edellytyksiä uusien yritysten perustamiselle ja toimivien yritysten uusiutumiselle sekä innovatiivisille kokeiluille. Perustamistukea suunnataan perustamisvaiheessa oleville uusille yrityksille sekä yrityksille, jotka tuovat markkinoille uuden tuotteen tai palvelun tai muutoin uudistavat toimintaansa. Perustamistukea myönnetään ensisijaisesti aloittavan yrittäjän ensimmäisen uuden yrityksen perustamiseen. Perustamistukea voidaan myöntää myös tuotannollista tai palveluliiketoimintaa jo harjoittavan toimivan yrityksen kilpailukykyä, kannattavuutta ja tuottavuutta parantaviin, laadultaan ja laajuudeltaan merkittäviin lisäarvoa tuottaviin kehittämis- ja innovaatiotoimenpiteisiin, kansainvälistymiseen ja osaamispääoman lisäämiseen yrityksessä sekä näiden toimien suunnitteluun.

Alatoimenpiteessä 6.2 on seitsemän valintakriteeriä, joille kullekin on asetettu painotuskertoimet (Taulukko 23). Kustakin kriteeristä voi saada enintään 3 pistettä, pisteskaalaus on 1–3. Hakijan on saatava vähintään yksi piste kolmen suurimman painopistekertoimen valintakriteeristä. Vähimmäispistemäärä kaikista valintakriteereistä yhteensä on oltava yli 1,1 painotetun kokonaispistemäärän ollessa enintään 3.

Taulukko 23. Valintakriteerit ja niiden painotuskertoimet alatoimenpiteessä **6.2 Yrityksen perustamistuki** ohjelmakaudella 2014–2020.

	Valintakriteeri	Paino
1	Suunnitellun yrityksen sijainti	15 %*
2	Suunnitellun yrityksen työllistävyys	10 %
3	Suunnitellun yrityksen toiminnan alue- ja kerrannaisvaikutukset	10 %
4	Suunnitellun yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alue	10 %
5	Suunnitellun yrityksen toiminnan uutuusarvo	20 %**
6	Suunnitellun yrityksen liiketoimintasuunnitelman realistisuus ja perusteellisuus	25 %
7	Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä	10 %

*Elpymisvarojen osalta painotuskerroin 20 % (Ruokavirasto b)

**Elpymisvarojen osalta painotuskerroin 15 % (Ruokavirasto b)

Alatoimenpide 6.4 Yrityksen investointituki

Investointituella luodaan edellytyksiä uuden yritystoiminnan syntymiselle ja toimivien yritysten kehittymiselle ideoiden ja mahdollisuuksien saattamiseksi tuotteina ja palveluina koti- ja ulkomaisille markkinoille sekä helpotetaan maaseutualueiden yritysten rahoituksen saatavuutta. Tuottavuuden ja tehokkuuden kasvattamiseksi ja kilpailuetujen luomiseksi yritykset tarvitsevat kasvua edistävää investointitukea innovatiivisten ratkaisujen toteuttamiseksi ja uusien vahvuusalueiden löytämiseksi. Investoinneissa pääpaino on kasvua luovissa investoinneissa tai toimintaa tehostavissa investoinneissa.

Alatoimenpiteessä 6.4 Yrityksen investointituki on seitsemän valintakriteeriä, joille kullekin on asetettu painotuskertoimet (Taulukko 24). Kustakin kriteeristä voi saada enintään 3 pistettä, pisteskaalaus on 1–3. Hakijan on saatava vähintään yksi piste kolmen suurimman painopistekertoimen valintakriteeristä. Vähimmäispistemäärä kaikista valintakriteereistä yhteensä on oltava yli 1,1 painotetun kokonaispistemäärän ollessa enintään 3. Alatoimenpiteillä 6.4 ja 4.2 on keskenään samat valintakriteerit painotuskertoimineen.

Taulukko 24. Valintakriteerit ja niiden painotuskertoimet alatoimenpiteessä **6.4 Yrityksen investointituki** ohjelmakaudella 2014–2020.

Valintakriteeri		Paino
1	Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti	5 %
2	Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat	15 %
3	Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset	10 %
4	Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen	10 %
5	Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistumiseen	30 %
6	Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin	20 %
7	Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä	10 %

3.2. Hyrrä-tukipäätösaineiston analyysi

Hyrrä-tukipäätösaineisto käsitti kaikkiaan 4 974 yritysrahoitukseen liittyvää tukipäätöstä, joista 4 016 oli myönteisiä ja 958 kielteisiä päätöksiä. Siten hyväksytyjä hakemuksia oli 81 prosenttia ja hylättyjä 19 prosenttia. Tarkastelun ulkopuolelle jätettiin hankehakemukset, joiden päätösluokseksi oli tukipäätösaineistossa kirjattu ”Hakemus peruttu”, ”Virhekirjaus”, ”Päätös peruttu” sekä ”Siirretty muualle”. Tukipäätösaineisto oli 5.11.2021 tilanteen mukainen. Tarkastelussa huomioitiin siirtymäkauden tukipäätökset, mutta ei elpymisvarojen tukipäätöksiä.

Tarkastelluista alatoimenpiteistä suurin hylkäysprosentti, 28, oli toimenpiteellä 6.2 Yrityksen perustamistuki, ja alhaisin hylkäysprosentti, 9, alatoimenpiteellä 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen. Alatoimenpiteellä 6.4 Yrityksen investointituki hylkäysprosentti oli 19. Tarkasteltujen alatoimenpiteiden joukosta lukumääräisesti hankehakemuksista suurin osa, noin kaksi kolmasosaa (65 %), kohdentui alatoimenpiteeseen 6.4. Viidesosa (20 %) hakemuksista kohdentui alatoimenpiteeseen 6.2 ja loput 14 prosenttia alatoimenpiteeseen 4.2. (Taulukko 25.)

Taulukko 25. Hyväksytyt ja hylätyt yritysrahoitushakemukset alatoimenpiteittäin.

Alatoimenpide	Hyväksytyt (kpl, %)		Hylätyt (kpl, %)		Hakemuksia yhteensä
4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen	648	91 %	62	9 %	710
6.2 Yrityksen perustamistuki	723	72 %	286	28 %	1 009
6.4 Yrityksen investointituki	2 645	81 %	610	19 %	3 255
Tarkastellut alatoimenpiteet yhteensä	4 016	81 %	958	19 %	4 974

Kun tarkastellaan kaikkia selvityksessä mukana olevia yritysrahoitushakemuksia kokonaisuudessaan, hylätyissä hakemuksissa haettu keskimääräinen avustus (83 013 euroa) on ollut suunnilleen sama kuin hyväksytyissä hakemuksissa (85 076 euroa). Verrattaessa hyväksytyjen ja hylättyjen hakemusten avustussummia alatoimenpiteiden välillä, alatoimenpiteessä 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen haettu avustus on ollut hyväksytyissä hakemuksissa selkeästi suurempi kuin hylätyissä hakemuksissa, kun taas alatoimenpiteissä 6.4 Yrityksen investointituki ja 6.2 Yrityksen perustamistuki hylätty-

jen hakemusten keskimääräinen avustussumma on ollut keskimääräistä hyväksytyjen hakemusten avustussummaa suurempi. Keskimääräinen hyväksytty avustus (EU+valtio) on kaikissa tarkastelluissa alatoimenpiteissä ollut jonkin verran pienempi kuin haettu avustus. Keskimääräinen hyväksytty avustus ja julkinen tuki on tarkastelluista alatoimenpiteistä ollut selkeästi suurin alatoimenpiteessä 4.2 ja selkeästi pienin alatoimenpiteessä 6.2. Myös kustannukset yhteensä ovat olleet selvästi korkeimmat alatoimenpiteessä 4.2. (Taulukko 26.)

Taulukko 26. Hyväksytyt ja hylätyt yritysrahoitushakemukset alatoimenpiteittäin. Taulukon luvut keskiarvoja.

Alatoimenpide	Hylätyt hakemukset		Hyväksytyt hakemukset		
	Haettu avustus	Haettu avustus	Hyväksytty avustus (EU+valtio)	Kustannukset yhteensä	Hyväksytty julkinen tuki yhteensä
4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen	115 383 €	156 065 €	146 164 €	530 976 €	146 342 €
6.2 Yrityksen perustamistuki	28 276 €	24 823 €	22 969 €	-	22 969 €
6.4 Yrityksen investointituki	105 387 €	84 154 €	79 193 €	325 446 €	79 300 €
Tarkastellut toimenpiteet yhteensä	83 013 €	85 076 €	79 877 €	365 890 €* 	79 977 €

*Laskennassa ei ole mukana alatoimenpidettä 6.2.

ELY-keskuksittain tarkasteltuna yritysrahoitushakemusten lukumäärä vaihteli Lapin 136 hakemuksesta Pohjois-Karjalan 757 hakemukseen. Hylkäysprosentti vaihteli Etelä-Pohjanmaan 3 prosentista Uudenmaan 41 prosenttiin kaikkien tarkasteltujen yritysrahoitushakemusten hylkäysprosentin ollessa 19. (Taulukko 27.)

Taulukko 27. Hyväksytyt ja hylätyt yritysrahoitushakemukset sekä hylkäysprosentit ELY-keskuksittain, järjestettynä suurimmasta hylkäysprosentista pienimpään.

ELY-keskus	Hylätty (kpl, %)		Hyväksytty (kpl; %)		Yhteensä
Uudenmaan ELY-keskus	174	41 %	250	59 %	424
Varsinais-Suomen ELY-keskus	185	33 %	373	67 %	558
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	90	25 %	272	75 %	362
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	148	20 %	609	80 %	757
Lapin ELY-keskus	25	18 %	111	82 %	136
Kainuun ELY-keskus	27	18 %	122	82 %	149
Etelä-Savon ELY-keskus	31	15 %	180	85 %	211
Satakunnan ELY-keskus	48	15 %	281	85 %	329
Pirkanmaan ELY-keskus	56	15 %	330	85 %	386
Keski-Suomen ELY-keskus	37	14 %	229	86 %	266
Hämeen ELY-keskus	31	14 %	198	86 %	229
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	22	13 %	150	87 %	172
Pohjanmaan ELY-keskus	53	12 %	379	88 %	432
Pohjois-Savon ELY-keskus	22	8 %	268	92 %	290
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	9	3 %	264	97 %	273
Yhteensä	958	19 %	4 016	81 %	4 974

Taulukossa 28 tarkastellaan yritysrahoitushakemusten päätösperusteita selvityksessä mukana olleisiin toimenpiteisiin jaoteltuna.

Päätösperuste "Ei ole tarvittavaa rahoitusta" tarkoittaa, että ELY-keskuksen kiintiössä ei ole ollut tarvittavaa rahoitusta jäljellä. Peruste "Ei täytä tukikelpoisuusehtoja" tarkoittaa, että hakemus tai tuenhakija ei ole tukikelpoinen. Ehdot tulevat lainsäädännöstä ja jos jokin ehto ei toteudu, ei hakemusta pitäisi pisteyttää vaan hylkäyksen tulisi tapahtua tukikelpoisuuden perusteella jo ennen sitä. Perusteella "Ei täytä valintakriteereitä" tarkoitetaan, että hakemus ei ole saanut valintaperusteissa asetetuista tarvittavista kohdista pisteitä tai asetettua minipistemäärää. Perusteen "Jäi valintapisterajan alapuolelle" kohdalla on huomionarvoista, että valintajaksokohtaisesti hakemusten valintapisteraja voi vaihdella. Esimerkiksi jos on paljon hakemuksia, raja voi olla korkeampi kuin toisella valintajaksolla, jolloin pienemmillä pisteillä voi saada rahoituksen.

Hyrrä-tukipäätösaineiston mukaan kielteisen tukipäätöksen hylkäysperusteena oli 58 prosentissa tapauksista se, ettei hakemus täyttänyt tukikelpoisuusehtoja, 30 prosentissa hakemus jäi valintapisterajan alapuolelle, 11 prosentissa hakemus ei täyttänyt valintakriteerejä ja 2 prosentissa ei ollut tarvittavaa rahoitusta (Taulukko 28). Päätösperustetieto oli hylätyissä hakemuksissa tukipäätösaineistossa täytettynä 892 hakemuksessa 958 hakemuksesta.

Taulukko 28. Hylättyjen yritysrahoitushakemusten päätöserusteet* toimenpiteittäin (N=892).

Alatoimenpide	Ei ole tarvittavaa rahoitusta	Ei täytä tukikelpoisuusehtoja	Ei täytä valintakriteerejä	Jäi valintapisterajan alapuolelle
4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen	4 %	39 %	11 %	46 %
6.2 Yrityksen perustamistuki	0 %	73 %	13 %	14 %
6.4 Yrityksen investointituki	2 %	52 %	10 %	36 %
Tarkastellut toimenpiteet yhteensä	2 %	58 %	11 %	30 %

*Tukipäätösaineistossa käytetyn termin ”päästöstarkenne” sijaan tässä raportissa käytetään samasta asiasta termiä ”päästöseruste”.

Taulukossa 29 esitetään yritysrahoitushakemusten saamat yhteispisteet keskiarvona alatoimenpiteittäin niiden hakemusten osalta, jotka saivat yli 0 pistettä. Keskimäärin korkeimmat yhteispisteet (1,84) sai alatoimenpide 4.2. Alatoimenpiteen 6.2 (keskiarvo 1,65) ja alatoimenpiteen 6.4 (keskiarvo 1,69) keskiarvot olivat lähellä toisiaan. Kaikkien tarkasteltujen hyväksytyjen yritysrahoitushakemusten pistekeskiarvo (1,77) oli selkeästi korkeampi kuin hylättyjen hakemusten (1,35), vaikkakin ero on pienempi kuin vastaava ero kehittämishankerahoituksessa (hyväksytyt hakemukset 1,84, hylätyt hakemukset 1,21).

Taulukko 29. Yritysrahoitushakemusten saamat painotetut yhteispisteet alatoimenpiteittäin (hakemukset, joiden pisteet >0).

Alatoimenpide	Hyväksytty		Hylätty		Yhteensä	
	Keskiarvo	N	Keskiarvo	N	Keskiarvo	N
4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen	1,87	648	1,52	51	1,84	699
6.2 Yrityksen perustamistuki	1,76	723	1,27	200	1,65	923
6.4 Yrityksen investointituki	1,75	2 642	1,37	484	1,69	3 126
Tarkastellut toimenpiteet yhteensä	1,77	4 013	1,35	735	1,71	4 748

Taulukossa 30 esitetään yritysrahoitushakemusten painotettujen yhteispisteiden keskiarvot ELY-keskuksittain. Tarkastelussa ovat mukana hakemukset (N=4 748), joiden pisteet ovat olleet suuremmat kuin 0. Pistekeskiarvot vaihtelivat Uudenmaan 1,36 pisteen ja Etelä-Pohjanmaan 2,16 pisteen välillä. Kaikkien yritysrahoitushakemusten pistekeskiarvo oli 1,71. Mikäli tarkasteluun otetaan mukaan yli 0 pistettä saaneiden hakemusten lisäksi hakemukset, joiden pisteet ovat 0 (N=4 974), hakemusten pistekeskiarvo on 1,63. Kuten luvussa 2.1 todettiin, valintakriteereiden pisteytyksen arvioinnissa on kuitenkin keskitytty nimenomaan niihin hakemuksiin, jotka on varmuudella pisteytetty ja pisteytyksen tulos löytyy tukipäätösaineistosta.

Taulukko 30. Yritysrahoitushakemusten painotetut yhteispisteet ELY-keskuksittain (hakemukset, joiden pisteet >0).

ELY-keskus	Keskiarvo	N
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	2,16	270
Pohjanmaan ELY-keskus	1,96	423
Pirkanmaan ELY-keskus	1,95	383
Pohjois-Savon ELY-keskus	1,91	289
Lapin ELY-keskus	1,76	119
Varsinais-Suomen ELY-keskus	1,70	493
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	1,68	755
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	1,64	158
Satakunnan ELY-keskus	1,63	314
Keski-Suomen ELY-keskus	1,59	247
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	1,59	352
Etelä-Savon ELY-keskus	1,54	211
Kainuun ELY-keskus	1,51	126
Hämeen ELY-keskus	1,42	223
Uudenmaan ELY-keskus	1,36	385
Keskimäärin/Yhteensä	1,71	4 748

Taulukoissa 31–33 esitetään toimenpidekohtaisesti yritysrahoitushakemusten painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet (pisteet >0) hyväksytyihin ja hylättyihin hakemuksiin jaoteltuna. Alatoimenpiteissä 4.2 ja 6.4 kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti” pistekeskiarvo oli sama hyväksytyillä ja hylätyillä hakemuksilla, ja vastaavan kriteerin (”Suunnitellun yrityksen sijainti”) pistekeskiarvot olivat lähellä toisiaan alatoimenpiteessä 6.2. Muutoin hyväksytyjen ja hylättyjen hakemusten valintakriteerikohtaisissa painotettujen pisteiden keskiarvoissa on yleisesti havaittavissa selkeät erot, ja näiden erojen suuruus on yleisesti sitä suurempi, mitä suurempi painotuskerroin kriteerillä on ollut. Valintakriteerit ovatkin kerryttäneet hakemuksille pisteitä karkeasti sen mukaan, mikä on ollut niiden painoarvo: suuremman painotuskertoimen kriteerit ovat kerryttäneet enemmän ja pienemmän painotuskertoimen kriteerit vähemmän pisteitä. Suhteessa painotuskertoimeensa selkeästi enemmän pisteitä on alatoimenpiteissä 4.2 ja 6.4 kerryttänyt kriteeri ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti”. Sen sijaan kriteerit ”Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä” ovat kaikkien tarkasteltujen alatoimenpiteiden kohdalla suhteutettuna painotuskertoimeensa kerryttäneet muihin valintakriteereihin verrattuna vähäisesti pisteitä.

Taulukko 31. Hakemusten painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet: alatoimenpide 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen (mukana hakemukset, joiden pisteet >0).

Valintakriteeri	Hyväksytty		Hylätty		Yhteensä	
	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N
4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen						
1. Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti (painotuskerroin 5 %)	0,12	648	0,12	51	0,12	699
2. Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat (painotuskerroin 15 %)	0,26	648	0,20	51	0,25	699
3. Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset (painotuskerroin 10 %)	0,21	648	0,17	51	0,21	699
4. Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen (painotuskerroin 10 %)	0,20	648	0,16	51	0,20	699
5. Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistumiseen (painotuskerroin 30 %)	0,54	648	0,41	51	0,53	699
6. Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin (painotuskerroin 20 %)	0,41	648	0,34	51	0,40	699
7. Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä (painotuskerroin 10 %)	0,13	648	0,12	51	0,13	699

Taulukko 32. Hakemusten painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet: alatoimenpide 6.2 Yrityksen perustamistuki (mukana hakemukset, joiden pisteet >0).

Valintakriteeri	Hyväksytty		Hylätty		Yhteensä	
	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N
6.2 Yrityksen perustamistuki						
1. Suunnitellun yrityksen sijainti (painotuskerroin 15 %)	0,27	723	0,25	200	0,27	923
2. Suunnitellun yrityksen työllistyvyys (painotuskerroin 10 %)	0,16	723	0,13	200	0,16	923
3. Suunnitellun yrityksen toiminnan alue- ja kerrannaisvaikutukset (painotuskerroin 10 %)	0,18	723	0,13	200	0,17	923
4. Suunnitellun yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alue (painotuskerroin 10 %)	0,20	723	0,15	200	0,19	923
5. Suunnitellun yrityksen toiminnan uutuusarvo (painotuskerroin 20 %)	0,40	723	0,26	200	0,37	923
6. Suunnitellun yrityksen liiketoimintasuunnitelman realiteetti ja perusteellisuus (painotuskerroin 25 %)	0,45	723	0,30	200	0,42	923
7. Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä (painotuskerroin 10 %)	0,09	723	0,05	200	0,08	923

Taulukko 33. Hakemusten painotetut valintakriteerikohtaiset pisteet: alatoimenpide 6.4 Yrityksen perustamistuki (mukana hakemukset, joiden pisteet >0).

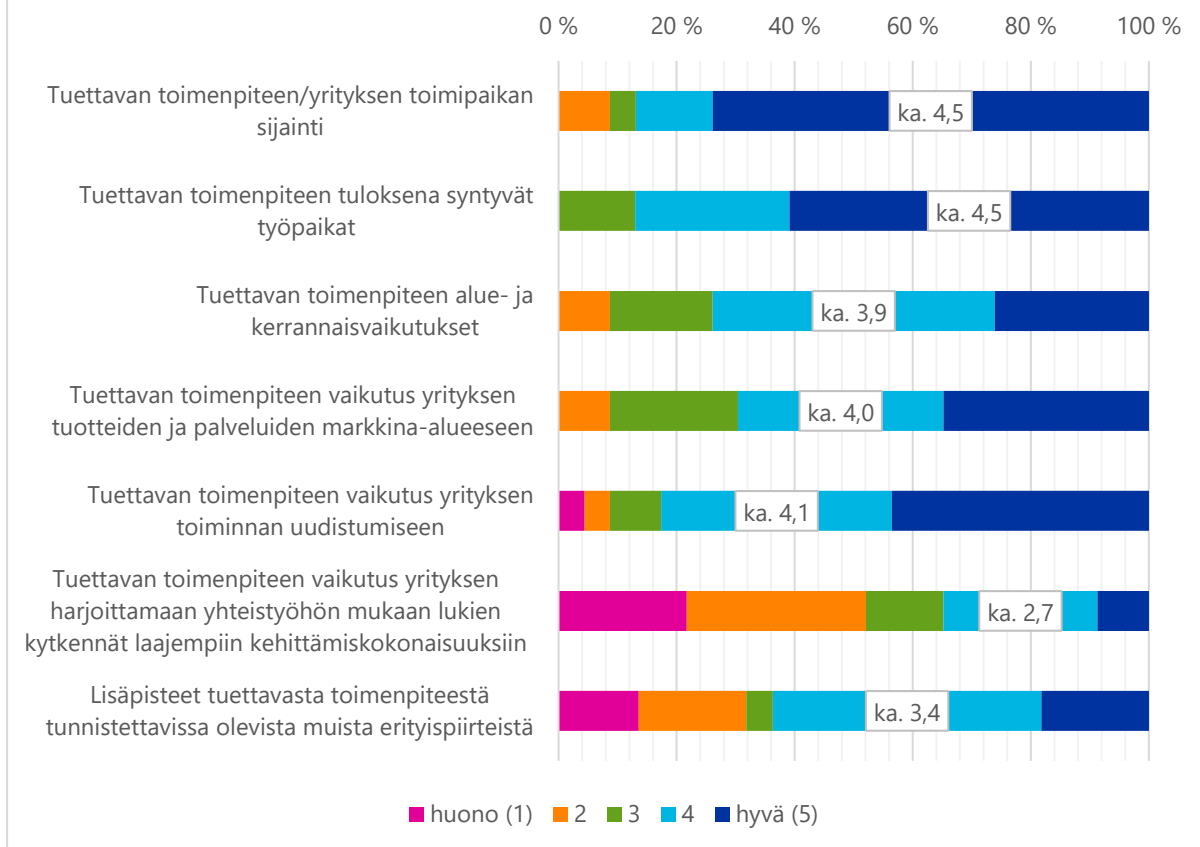
Valintakriteeri	Hyväksytyt		Hylätyt		Yhteensä	
	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N	Keski-arvo	N
6.4 Yrityksen investointituki						
1. Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti (painotuskerroin 5 %)	0,13	2 642	0,13	484	0,13	3 126
2. Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat (painotuskerroin 15 %)	0,26	2 642	0,21	484	0,25	3 126
3. Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset (painotuskerroin 10 %)	0,18	2 642	0,14	484	0,18	3 126
4. Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen (painotuskerroin 10 %)	0,19	2 642	0,15	484	0,18	3 126
5. Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistumiseen (painotuskerroin 30 %)	0,51	2 642	0,38	484	0,49	3 126
6. Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin (painotuskerroin 20 %)	0,37	2 642	0,27	484	0,35	3 126
7. Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä (painotuskerroin 10 %)	0,12	2 642	0,09	484	0,12	3 126

3.3. ELY-keskuskyselyn analyysi

3.3.1. Alatoimenpide 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen

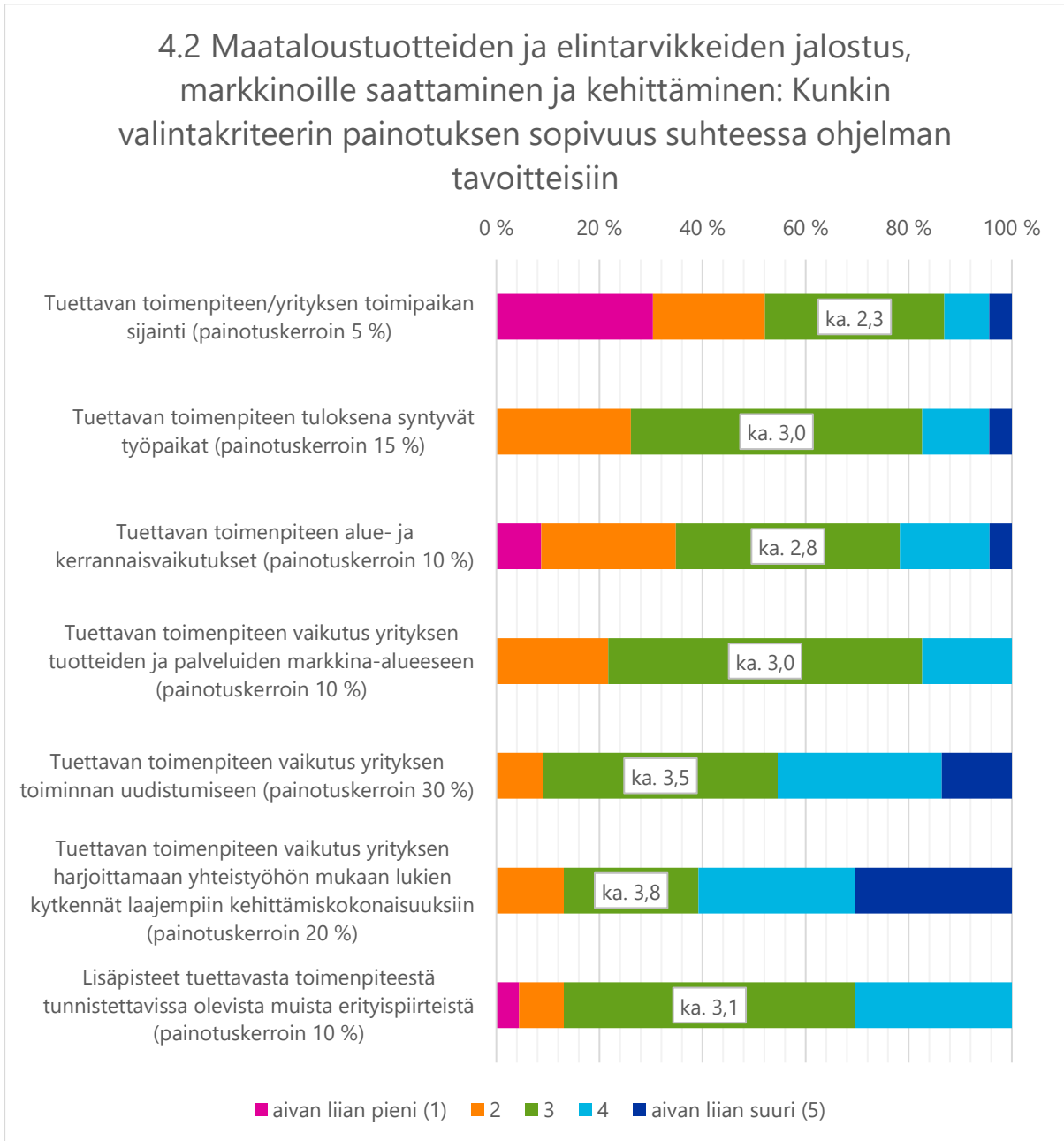
Kuvassa 19 esitetään kyselyn tulokset valintakriteereiden toimivuudesta päätöksenteon tukena. Seitsemän valintakriteerin keskiarvo oli 3,9 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä). Kriteereiden keskiarvot vaihtelivat välillä 2,7–4,5. Selvästi heikoimmat arviot (2,7) sai kriteeri ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin”. Selkeästi parhaimmat arviot (4,5) saivat taas kriteerit ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti” sekä ”Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat”, mutta toimivuus arvioitiin keskimäärin selkeästi hyvän puolelle tai varsin hyvälle tasolle muissakin kriteereissä lukuun ottamatta edellä mainittua yhteistyöhön liittyvää kriteeriä.

4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen: Kunkin valintakriteerin toimivuus päätöksenteon tukena

Kuva 19. Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena alatoimenpiteessä 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen (N=22–23, ka. on keskiarvo).

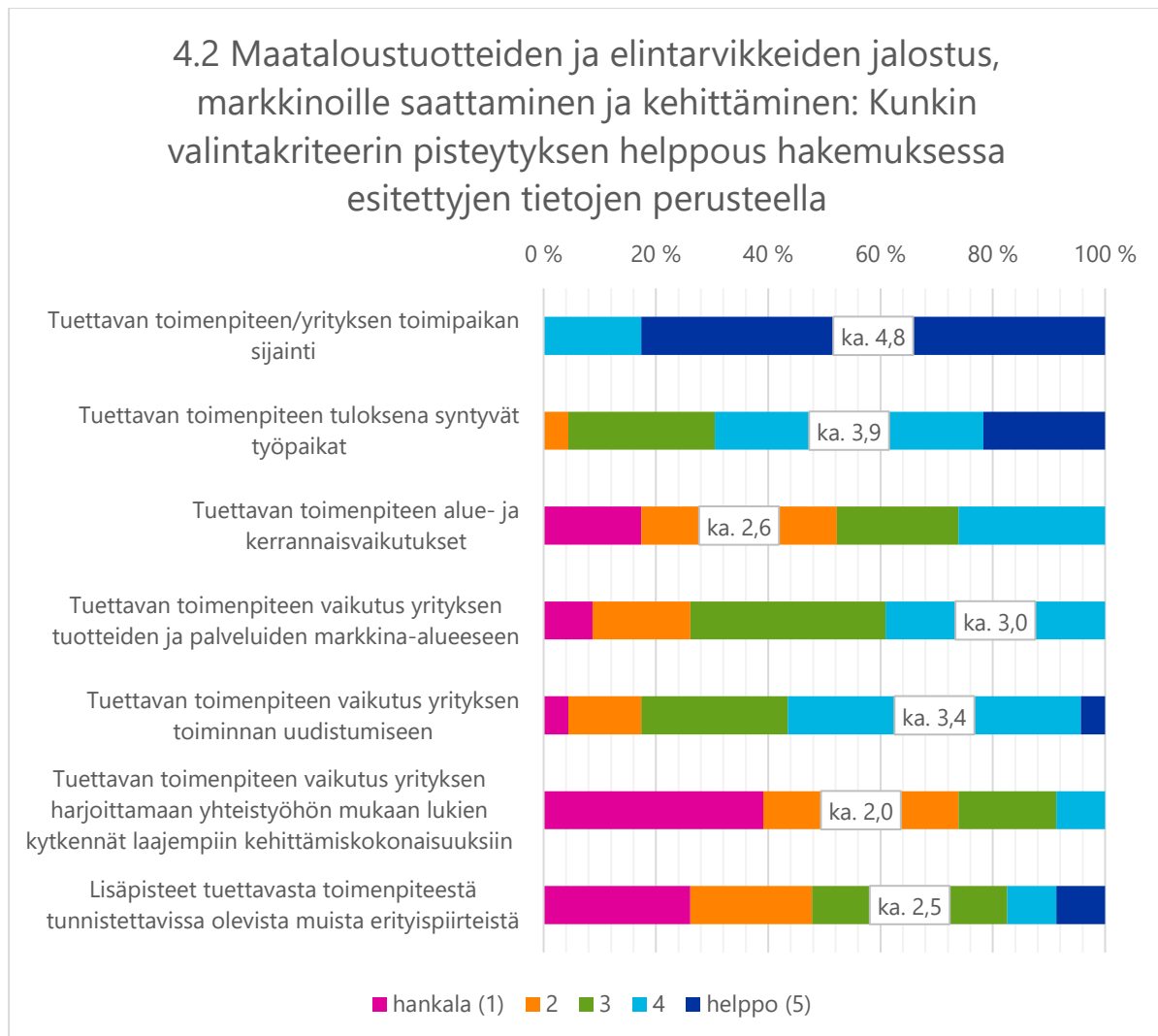
Kuvan 20 esittämät tulokset kertovat, kuinka sopivana vastaajat pitivät kunkin valintakriteerin painotusta suhteessa ohjelman tavoitteisiin. Kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti” painoarvoa pidettiin keskimäärin selkeästi liian pienenä (keskiarvo 2,3 asteikolla 1 aivan liian pieni – 5 aivan liian suuri) kun taas erityisesti kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin” (keskiarvo 3,8), mutta myös kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistumiseen” (keskiarvo 3,5) painoarvoa pidettiin keskimäärin liian suurena. Muiden kriteereiden saamat keskiarvot olivat lähellä arvoa 3 vaihdellen välillä 2,8–3,1, eli keskimäärin kyseisten kriteereiden painoarvoja pidettiin sopivina. On kuitenkin huomioitava, että keskiarvot piilottavat vastausten hajonnan. Yksittäisen valintakriteerin painotusta piti sopivana (vastausvaihtoehdon 3 valinneet) valintakriteeristä riippuen 26–61 prosenttia vastaajista. Ääripään vastausten osalta korostui, että kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti” painotusta piti aivan liian pienenä noin kolmasosa vastaajista, kun taas kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin” painotusta piti aivan liian suurena noin kolmasosa vastaajista.

Kuva 20. Valintakriteereiden painotusten sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin alatoimenpiteessä 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen (N=22–23, ka. on keskiarvo).

Kuva 21 kertoo, kuinka helpoksi tai hankalaksi vastaajat kokivat kunkin valintakriteerin pisteytyksen niiden tietojen perusteella, jotka tukihakemuksessa esitetään. Valintakriteereiden keskiarvot asettuivat välille 2,0–4,8 asteikolla 1 (hankala) – 5 (helppo) kaikkien valintakriteereiden arvioiden keskiarvon ollessa 3,2, eli hajonta oli suurta. Kriteereistä ylivoimaisesti helpoimpana ja hyvin helppona pisteytettävänä pidettiin kriteeriä ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti” (keskiarvo 4,8). Selkeästi helpon puolelle keskiarvonsa puolesta asettui myös kriteeri ”Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat” (3,9) ja jonkin verran helpon puolelle kriteeri ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistumiseen” (3,4). Asteikon puoliväliin asettui kriteeri ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen” (3,0). Kriteerit ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin” (2,0),

”Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä” (2,5) sekä ”Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset” (2,6) asettuivat keskiarvonsa perusteella hankalaksi pisteytettävän puolelle.

Kuva 21. Valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella alatoimenpiteessä 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen (N=23, ka. on keskiarvo).

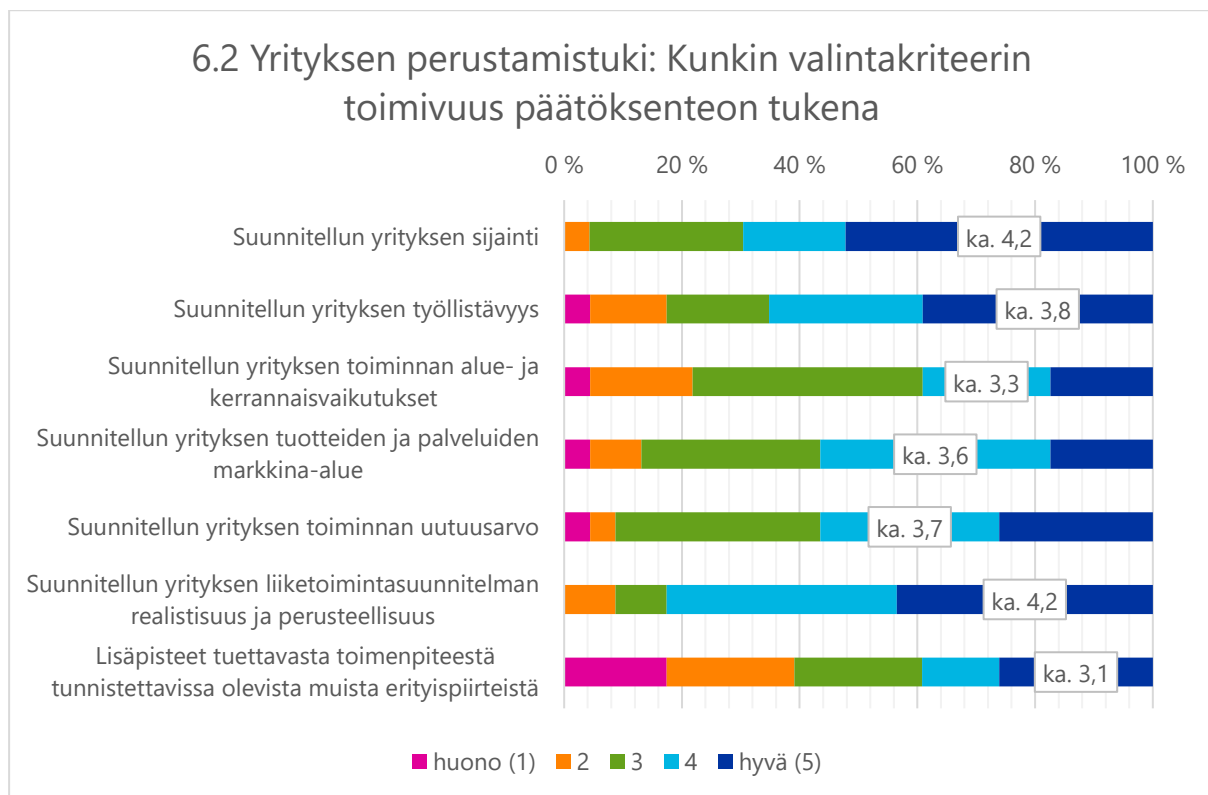
Avovastaukset

Selkeästi yleisin yksittäinen asia, joka avovastauksissa tuotiin esille, oli että hankehakemuksissa ei vastata juuri hankevalintakriteereihin liittyviin kysymyksiin. Tämä vaikeuttaa tukipäätöksäsitelijän työtä sekä lisää arvioinnin tulkinnanvaraisuutta, sillä hakemuksessa esitetyt tiedot hankevalinta-arvioinnin kannalta ovat puutteellisia. Syyksi siihen, miksi valintakriteereihin liittyviin kysymyksiin ei vastata, nähtiin se, että Hyrrä-järjestelmässä ei ole erikseen kysymyksiä liittyen valintakriteereihin. Toisaalta myös erilaiset tulkinnat valintakriteereihin koskevista pisteytyksistä heikentävät tarkoituksenmukaista valintaprosessia. Joitakin mainintoja sai myös se, että viimeisen valintakriteerin ”Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä” yhteydessä voisi suoraan puhua ympäristö- ja ilmastotekijöistä/-toimista. Useita mainintoja sai myös erityyppisten yritysten (esim. alkava vs. jo toimiva yritys, erikokoiset yritykset) vaikea vertailtavuus tukipäätöksäsitelyssä. Joissakin vastauksissa tuotiin esille hankkeiden

alue- ja kerrannaisvaikutusten tärkeyttä erityisesti maaseutunäkökulmasta hakemuksia arvioitaessa. Esille tuotiin myös, että hankkeiden vaikuttavuus tulisi huomioida vahvemmin hakemuksia arvioitaessa.

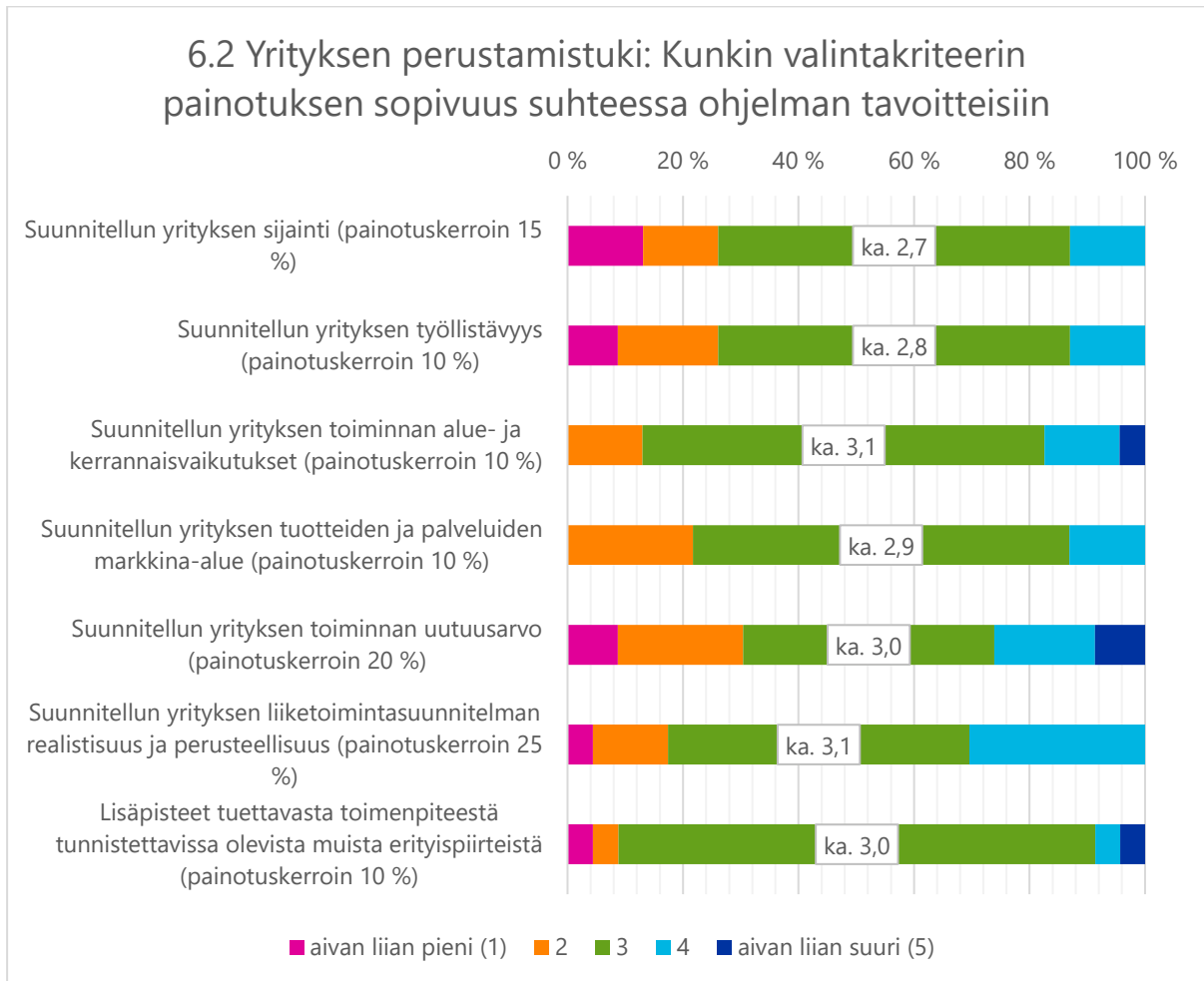
3.3.2. Alatoimenpide 6.2 Yrityksen perustamistuki

Kuvassa 22 esitetään kyselyn tulokset valintakriteereiden toimivuudesta päätöksenteon tukena. Seitsemän valintakriteerin keskiarvo oli 3,7 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä). Kriteereiden keskiarvot vaihtelivat välillä 3,1–4,2. Selkeästi kaikkien valintakriteereiden keskiarvoa korkeammat keskiarvot saivat kriteerit ”Suunnitellun yrityksen liiketoimintasuunnitelman realistisuus ja perusteellisuus” (4,2) ja ”Suunnitellun yrityksen sijainti” (4,2). Selvästi pienemmät pisteet taas saivat kriteerit ”Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä” (3,1) ja ”Suunnitellun yrityksen toiminnan alue- ja kerrannaisvaikutukset” (3,3).

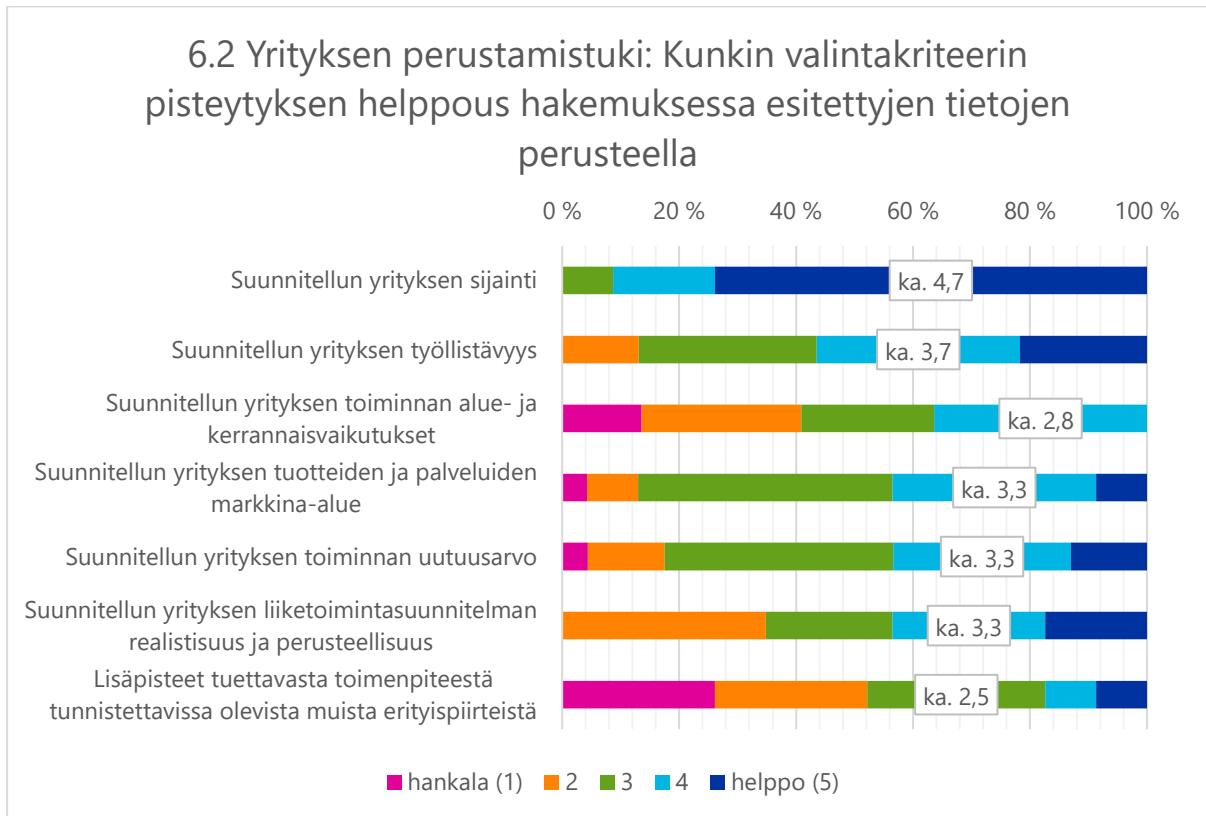
Kuva 22. Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena alatoimenpiteessä 6.2 Yrityksen perustamistuki (N=23, ka. on keskiarvo).

Kuvan 23 esittämät tulokset kertovat, kuinka sopivana vastaajat pitivät kunkin valintakriteerin painotusta suhteessa ohjelman tavoitteisiin. Keskiarvojen perusteella kaikki kriteerit olivat lähellä arvoa 3 vaihdellen välillä 2,7–3,1, eli keskimäärin kaikkien kriteereiden painoarvoja pidettiin sopivina. On huomionarvoista, että keskiarvot piilottavat vastausten hajonnan. Yksittäisen valintakriteerin painotusta piti sopivana (vastausvaihtoehdon 3 valinneet) valintakriteeristä riippuen 44–83 prosenttia vastaajista. Ääripään vastausvaihtoehtoihin (vaihtoehdot 1 ja 5) ei tullut kovin montaa vastausta.

Kuva 23. Valintakriteereiden painotusten sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin alatoimenpiteessä 6.2 Yrityksen perustamistuki (N=23, ka. on keskiarvo).

Kuva 24 kertoo, kuinka helpoksi tai hankalaksi vastaajat kokivat kunkin valintakriteerin pisteytyksen niiden tietojen perusteella, jotka tukihakemuksessa esitetään. Valintakriteereiden keskiarvot asettuivat välille 2,5–4,7 asteikolla 1 (hankala) – 5 (helppo) kaikkien kriteereiden keskiarvon ollessa 3,4, eli hajonta oli suurta. Kriteereistä ylivoimaisesti helpoimpana ja hyvin helpoana pisteytettävänä pidettiin kriteeriä ”Suunnitellun yrityksen sijainti” (keskiarvo 4,7). Jossain määrin tai hieman enemmän helpon puolelle keskiarvonsa puolesta asettui myös kriteeri ”Suunnitellun yrityksen työllistävyys” (3,7), ”Suunnitellun yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alue” (3,3), ”Suunnitellun yrityksen toiminnan uutuusarvo” (3,3) sekä ”Suunnitellun yrityksen liiketoimintasuunnitelman realistisuus ja perusteellisuus” (3,3). Kriteeri suunnitellun yrityksen toiminnan alue- ja kerrannaisvaikutukset” oli hieman (2,8) ja kriteeri ”Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä” jossain määrin pisteytykseltään hankalan puolella (keskiarvo 2,5).

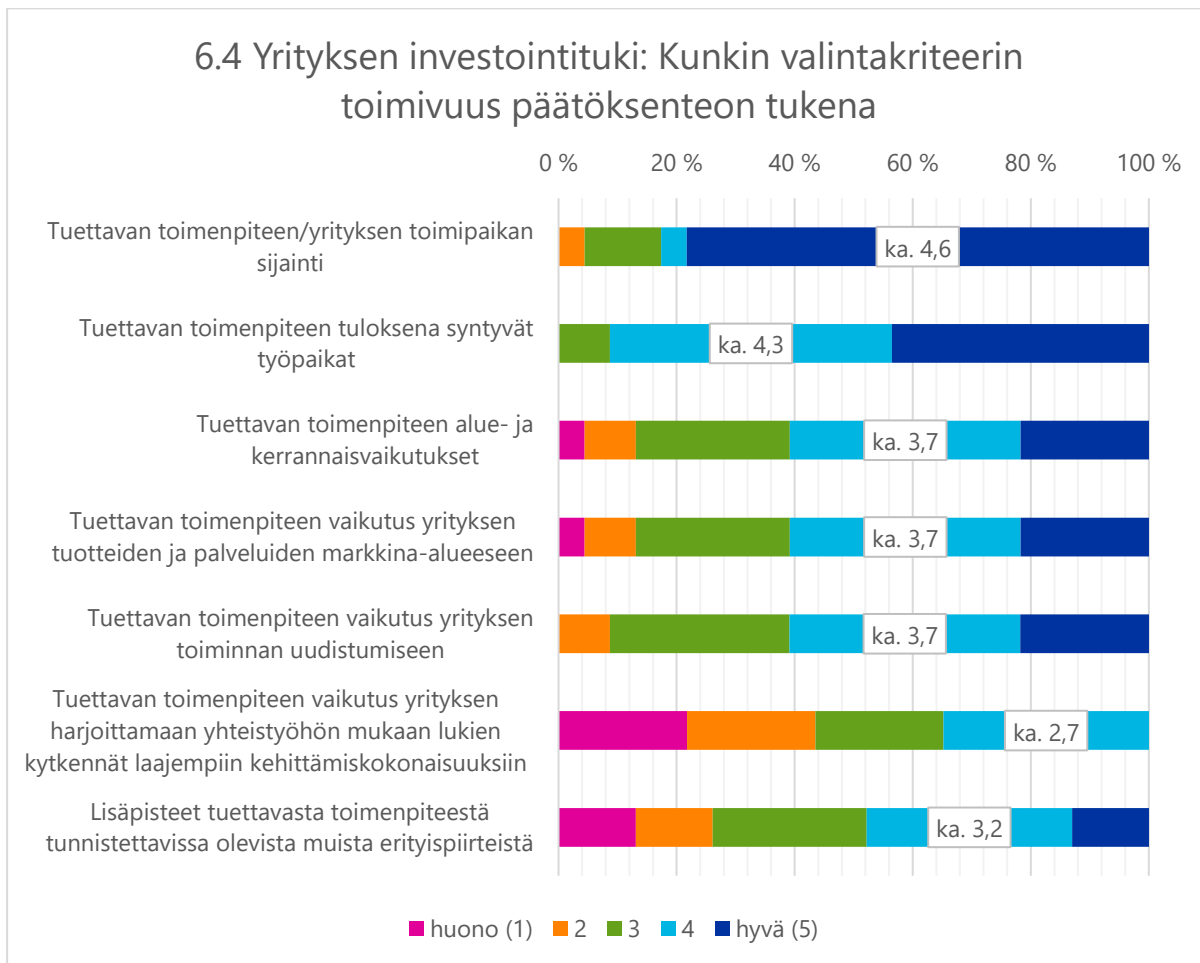
Kuva 24. Valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella alatoimenpiteessä 6.2 Yrityksen perustamistuki (N=22–23, ka. on keskiarvo).

Avovastaukset

Alatoimenpiteiden 4.2 ja 6.4 tavoin avovastauksissa nousi useaan kertaan esille, että kun hankehakemuksissa ei ainakaan suoraan vastata hankevalintakriteereihin liittyviin kysymyksiin, hakemuksia suhteessa valintakriteereihin on hankala arvioida. Myös puutteellisuudet hakemuksissa yleisemminkin hankaloittavat hakemusten arviointia. Toisaalta myös itse valintakriteereihin ja niiden arviointiin koskevat epäselvyydet voivat hankaloittaa hakemusten arviointia. Joitakin mainintoja tuli myös siitä, että perustamistukeen eivät sovi kaikki käytössä olevat valintakriteerit yhtä hyvin tai samalla tavalla kuin investointitukiin johtuen näiden tukien erilaisuudesta.

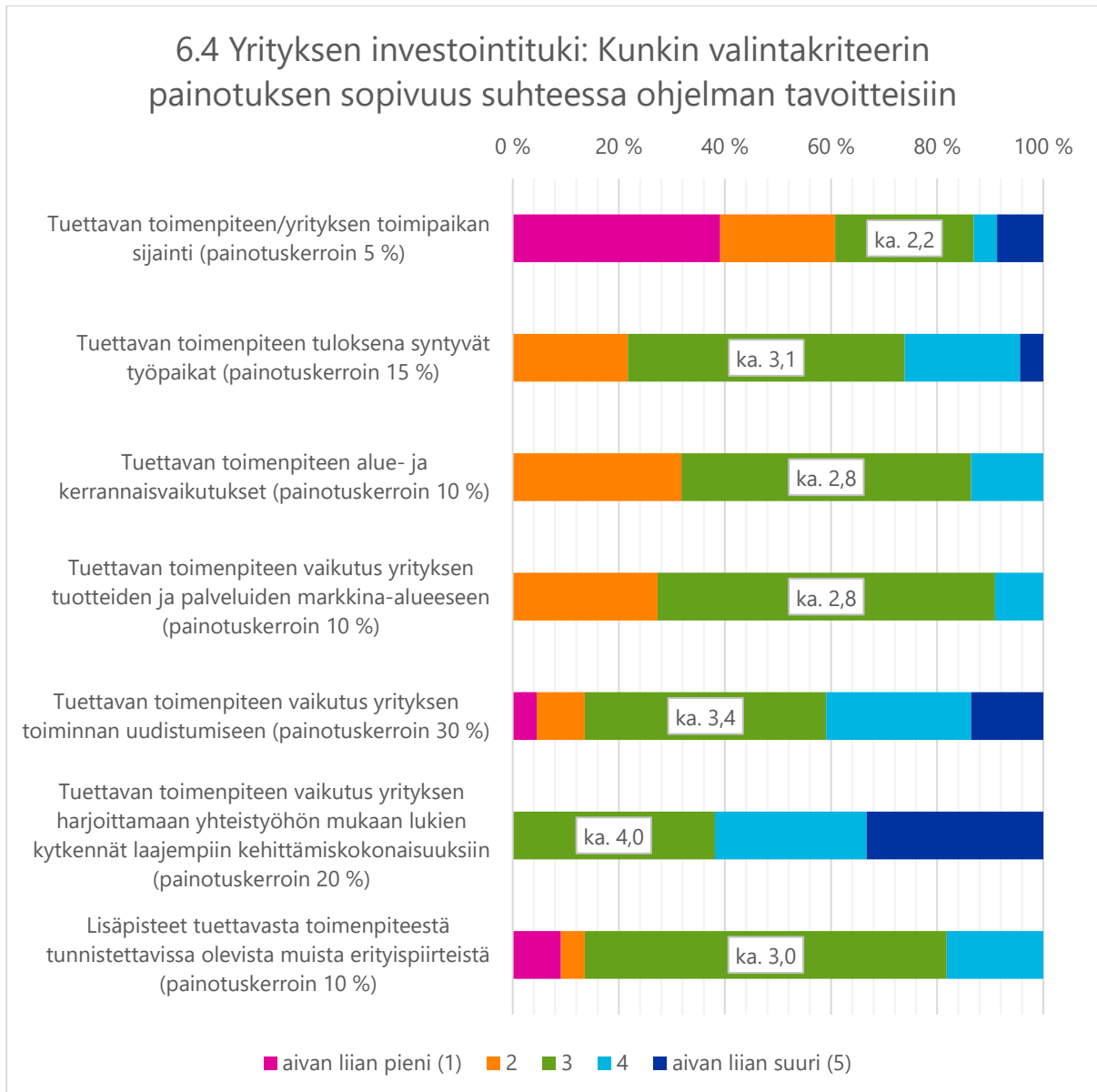
3.3.3. Alatoimenpide 6.4 Yrityksen investointituki

Kuvassa 25 esitetään kyselyn tulokset valintakriteereiden toimivuudesta päätöksenteon tukena. Seitsemän valintakriteerin keskiarvo oli 3,7 asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä). Kriteereiden keskiarvot vaihtelivat välillä 2,7–4,6. Selvästi heikoimmat ja hieman huonon puolelle kallistuvat arviot (2,7) sai kriteeri ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin”. Selkeästi parhaimmat ja erittäin hyvät arviot puolestaan saivat kriteerit ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti” (4,6) ja ”Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat” (4,3).

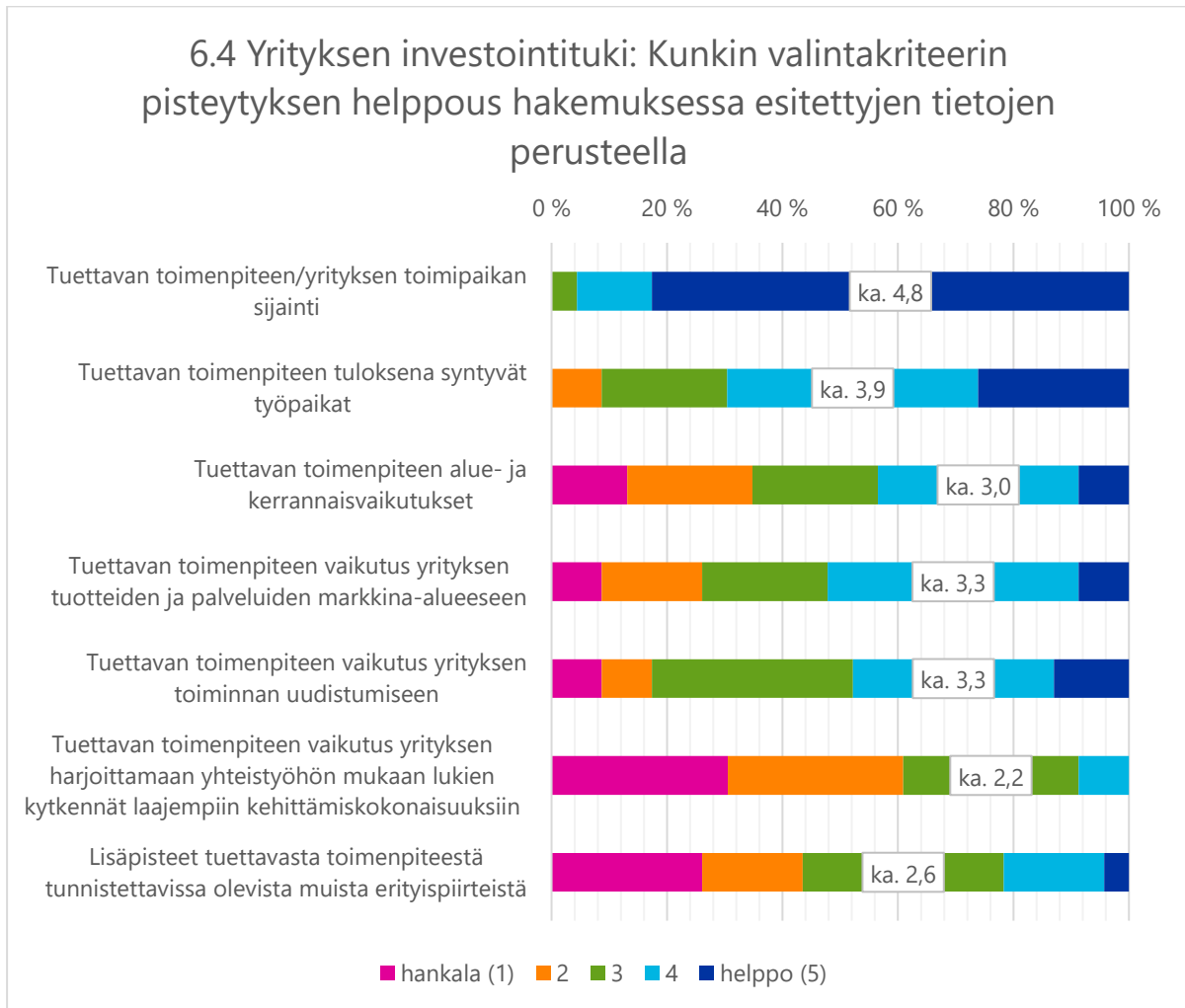
Kuva 25. Valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena alatoimenpiteessä 6.4 Yrityksen investointituki (N=23, ka. on keskiarvo).

Kuvan 26 esittämät tulokset kertovat, kuinka sopivana vastaajat pitivät kunkin valintakriteerin painotusta suhteessa ohjelman tavoitteisiin. Keskiarvotarkastelun perusteella kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti” painotusta pidettiin selkeästi liian pienenä (keskiarvo 2,2 asteikolla 1 aivan liian pieni – 5 aivan liian suuri), kun taas kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin” painotusta pidettiin selkeästi liian suurena (keskiarvo 4,0) ja kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistumiseen” painoarvoa hieman liian suurena (keskiarvo 3,4). Muiden kriteereiden saamat keskiarvot olivat lähellä arvoa 3 vaihdellen välillä 2,8–3,1, eli keskimäärin kyseisten kriteereiden painoarvoja pidettiin sopivina. On huomionarvoista, että keskiarvot piilottavat vastausten hajonnan. Yksittäisen valintakriteerin painotusta piti sopivana (vastausvaihtoehdon 3 valinneet) valintakriteeristä riippuen 26–68 prosenttia vastaajista. Ääripään vastausten osalta korostui, että kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti” painotusta piti aivan liian pienenä reilu kolmasosa vastaajista, kun taas kriteerin ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin” painotusta piti aivan liian suurena kolmasosa vastaajista.

Kuva 26. Valintakriteereiden painotusten sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin alatoimenpiteessä 6.4 Yrityksen investointituki (N=21–23, ka. on keskiarvo).

Kuva 27 kertoo, kuinka helpoksi tai hankalaksi vastaajat kokivat kunkin valintakriteerin pisteytyksen niiden tietojen perusteella, jotka tukihakemuksessa esitetään. Valintakriteereiden keskiarvot asettuivat välille 2,2–4,8 asteikolla 1 (hankala) – 5 (helppo) kaikkien kriteereiden keskiarvon ollessa 3,3, eli hajonta oli suurta. Kriteereistä ylivoimaisesti helpoimpana ja hyvin helpoana pisteytettävänä pidettiin kriteeriä ”Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti” (keskiarvo 4,8). Selkeästi helpon puolelle keskiarvonsa puolesta asettui myös kriteeri ”Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat” (3,9). Hieman helpon puolelle asettuivat kriteerit ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistumiseen (3,3) ja ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen (3,3). Kriteeri ”Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset” (3,0) asettui asteikon puoliväliin, kun taas kriteerit ”Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin” (2,2) ja ”Lisäpiirteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä” (2,6) asettuivat keskiarvonsa perusteella hankalan puolelle.

Kuva 27. Valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella alatoimenpiteessä 6.4 Yrityksen investointituki (N=23, ka. on keskiarvo).

Avovastaukset

Avovastaukset toistivat vahvasti sisällöltään alatoimenpiteeseen 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen avovastauksia (katso luku 4.3.1.). Tämä on luontevaa sikäli, että kummassakin tuessa kyse on samankaltaisesta yritysten investointituesta.

3.3.4. Toimenpiteiden välinen vertailu

Alatoimenpiteiden 4.2 ja 6.4 välinen vertailu osoittaa, että kyselyn valintakriteerikohtaiset tulokset näiden alatoimenpiteiden välillä ovat yleisesti hyvin samansuuntaiset kunkin valintakriteerin kohdalla kussakin tarkastellussa teemassa (valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena, valintakriteereiden painotuksen sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin, valintakriteereiden pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella). Toisin kuin alatoimenpiteet 4.2 ja 6.4, alatoimenpide on kohdennettu ensisijaisesti aloittavan yrittäjän ensimmäisen uuden yrityksen perustamiseen, ja niinpä alatoimenpiteessä 6.2 on käytössä eri tavoin muotoillut valintakriteerit kuin alatoimenpiteissä 4.2 ja 6.4 lukuun ottamatta kriteeriä "Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä". Siltä osin

kuin alatoimenpiteen 6.2 valintakriteerit ovat alatoimenpiteiden 4.2 ja 6.4 kanssa samansisällöiset, kriteereiden saamat pisteet ovat varsin lähellä alatoimenpiteiden 4.2 ja 6.4 pisteitä. (Taulukot 34–36.)

Taulukko 34. Kunkin valintakriteerin toimivuus päätöksenteon tukena, keskiarvot alatoimenpiteissä 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen ja 6.4 Yrityksen investointituki, sekä kursivilla alatoimenpiteessä 6.2 Yrityksen perustamistuki (asteikko 1 huono – 5 hyvä). Keltaisella taustalla merkattuna alatoimenpiteen 6.2 kriteeri, joka tarkastelluista alatoimenpiteistä on sisällöllisesti mukana ainoastaan kyseisessä alatoimenpiteessä.

Valintakriteeri	Alatoimenpide 4.2, keskiarvo	Alatoimenpide 6.4, keskiarvo	Alatoimenpide 6.2, keskiarvo
Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen sijainti)	4,5	4,5	4,2
Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen työllistävyys)	4,5	4,3	3,8
Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen toiminnan alue- ja kerrannaisvaikutukset)	3,9	3,6	3,3
Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alue)	3,9	3,6	3,6
Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistamiseen (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen toiminnan uutuusarvo)	4,1	3,7	3,7
Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen liiketoimintasuunnitelman realistisuus ja perusteellisuus)	2,6	2,6	4,2
Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä (Alatoimenpide 6.2: Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä)	3,3	3,2	3,1
Valintakriteereiden keskiarvo	3,8	3,7	3,7

Taulukko 35. Kunkin valintakriteerin painotuksen sopivuus suhteessa ohjelman tavoitteisiin, keskiarvot alatoimenpiteissä 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen ja 6.4 Yrityksen investointituki, sekä kurssiivilla alatoimenpiteessä 6.2 Yrityksen perustamistuki (asteikko 1 huono – 5 hyvä). Keltaisella taustalla merkattuna alatoimenpiteen 6.2 kriteeri, joka tarkastelluista alatoimenpiteistä on sisällöllisesti mukana ainoastaan kyseisessä alatoimenpiteessä.

Valintakriteeri	Alatoimenpide 4.2, keskiarvo	Alatoimenpide 6.4, keskiarvo	Alatoimenpide 6.2, keskiarvo
Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen sijainti)	2,3	2,2	2,7
Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen työllistävyys)	3,0	3,1	2,8
Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen toiminnan alue- ja kerrannaisvaikutukset)	2,8	2,8	3,1
Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alue)	3,0	2,8	2,9
Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistamiseen (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen toiminnan uutuusarvo)	3,5	3,4	3,0
Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen liiketoimintasuunnitelman realistisuus ja perusteellisuus)	3,8	4,0	3,1
Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä (Alatoimenpide 6.2: Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä)	3,1	3,0	3,0

Taulukko 36. Kunkin valintakriteerin pisteytyksen helppous hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella, keskiarvot alatoimenpiteissä 4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen ja 6.4 Yrityksen investointituki, sekä kursivilla alatoimenpiteessä 6.2 Yrityksen perustamistuki (asteikko 1 huono – 5 hyvä). Keltaisella taustalla merkattuna alatoimenpiteen 6.2 kriteeri, joka tarkastelluista alatoimenpiteistä on sisällöllisesti mukana ainoastaan kyseisessä alatoimenpiteessä.

Valintakriteeri	Alatoimenpide 4.2, keskiarvo	Alatoimenpide 6.4, keskiarvo	Alatoimenpide 6.2, keskiarvo
Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen sijainti)	4,8	4,8	4,7
Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen työllistävyys)	3,9	3,9	3,7
Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen toiminnan alue- ja kerrannaisvaikutukset)	2,6	3,0	2,8
Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alue)	3,0	3,3	3,3
Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistamiseen (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen toiminnan uutuusarvo)	3,4	3,3	3,3
Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin (Alatoimenpide 6.2: Suunnitellun yrityksen liiketoimintasuunnitelman realistisuus ja perusteellisuus)	2,0	2,2	3,3
Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä (Alatoimenpide 6.2: Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä)	2,5	2,6	2,5
Valintakriteereiden keskiarvo	3,2	3,3	3,4

Kun tarkastellaan kaikista valintakriteereistä laskettuja keskiarvoja, valintakriteereiden toimivuus päätöksenteon tukena sai keskimäärin suhteellisen hyvät arviot, 3,7–3,9 asteikolla 1 huono – 5 hyvä, kaikissa tarkastelluissa alatoimenpiteissä. Vastaava valintakriteereiden pisteytyksen helppouden keskiarvo oli alatoimenpiteestä riippuen 3,2–3,4, eli juuri helpon puolella. (Taulukko 37.) On kuitenkin huomioitava, että yksittäisten valintakriteereiden välisissä arvioissa oli voimakasta vaihtelua kuten edellä on kuvattu.

Taulukko 37. Valintakriteereiden toimivuus ja pisteytyksen helppous, kaikista valintakriteereistä lasketut keskiarvot.

Alatoimenpide	Valintakriteereiden toimivuus päätöksen tukena, kriteereiden keskiarvo (asteikko 1 huono – 5 hyvä)	Valintakriteereiden pisteytyksen helppous, kriteereiden keskiarvo (asteikko 1 hankala – 5 helppo)
4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen	3,9	3,2
6.2 Yrityksen perustamistuki	3,7	3,4
6.4 Yrityksen investointituki	3,7	3,3

3.3.5. Yritysrahoitusta koskevat yhteiset kysymykset

Kyselyssä tiedusteltiin avovastauskysymyksellä, mistä asioista hakemukseen tarvittaisiin lisätietoa, jos valintakriteereillä haluttaisiin ohjata rahoitusta nykyistä ympäristö- ja ilmastoystävällisempiin toimenpiteisiin. Vastausten perusteella hakemus pohjassa tulisi kysyä tuettavan toimen tai kohteen ympäristö- ja ilmastovaikutuksista tai ympäristö- ja ilmastonäkökulman huomioon ottamista suoraan omina kysymyksinään selkeällä ohjeistuksella ja riittävän tarkalle tasolle omiksi asiakohdikseen pilkottuna. Vastaavasti tuenhakijan tulisi esittää selkeät, konkreettiset ja perustellut kuvaukset hankkeen toimien ympäristö- ja ilmastovaikutuksista, esimerkiksi: Miten hanke vähentää yrityksen ympäristökuormitusta, energian, veden ja materiaalin käyttöä, ja miten hanke edistää kierrätystä? Perustettavan yrityksen tapauksessa voisi kuvata, miten ympäristö- ja ilmastonäkökulmaan liittyvät seikat aiotaan huomioida yritystoiminnassa.

Ylivoimaisesti suurin osa, 19 vastaajaa 23 vastaajasta (83 %), oli sitä mieltä, että nykyinen valintakriteereiden pisteytysmenettely (asteikko 0–3⁴ ja 0,5 pisteen tarkkuus) oli tarkoituksenmukainen. He, jotka olivat vastanneet, että nykyinen pisteytysmenettely ei ole tarkoituksenmukainen, perustelivat vastaustaan sillä, että nykyinen pisteytysmenettely on varsin turha monen muun asian vaikuttaessa enemmän hankkeen onnistumiseen, aukikirjoitetut pisteytysperusteet ovat liian suppeita eli asteikko voisi olla laajempi, ja että myös puolille pisteille pitäisi olla selitykset. Pari vastaajaa toi kyselyn viimeisessä avovastauksessa näkemyksissään valintakriteereiden kehittämiseksi sen, että minimipistemäärän 1 saaminen yksittäisestä valintakriteeristä tulisi poistaa.

Kyselyssä myös tiedusteltiin vastaajilta, puuttuuko nykyisistä valintakriteereistä jokin ohjelman tavoitteiden saavuttamisen kannalta oleellinen valintakriteeri. Puolet tähän kysymykseen vastanneesta (50 %, 11 kpl) oli sitä mieltä, ettei oleellista valintakriteeriä puutu ja puolet (50 %, 11 kpl) vastasi jonkin oleellisen valintakriteerin puuttuvan. Valintakriteereistä mainittiin puuttuvan etenkin ohjelman/strategian mukaisuus sekä ympäristö, ilmasto ja kestävä kehitys, vaikkakin kestävä kehitys sisältyy valintakriteeristöön kriteerin ”Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä” kautta. Lisäksi yksittäisinä kriteereinä/tekijöinä

⁴ Valintakriteereiden pisteytysasteikossa minimipistemäärä on yritysrahoituksessa 1, kun se on kehittämishankkeissa 0 (MMM 2015; MMM 2017). Kyselyssä esitetyssä kysymyksessä asteikkona kuitenkin esitettiin 0–3.

mainittiin kustannustehokkuus ja kannattavuuden kautta tapahtuva pisteytys sekä työpaikkojen synty alihankintaverkostossa. Yksi maininta valintakriteereiden puutteisiin liittyen tuli siitä, että alueet ovat erilaisia.

Noin puolet tähän kysymykseen vastanneesta (48 %, 11 kpl) oli sitä mieltä, etteivät käytössä olevat valintakriteerit vaikuta lainkaan jätettyjen hankehakemusten määrään. Reilun viidesosan (22 %, 5 kpl) mielestä valintakriteerit vaikuttavat hieman ja reilun kymmenesosan (13 %, 3 kpl) jossain määrin jätettyjen hakemusten määrään. Vajaa viidesosa (17 %, 4 kpl) ei osannut sanoa. Yksikään ei vastannut, että käytössä olevat valintakriteerit vaikuttavat paljon jätettyjen hankehakemusten määrään.

Vastaajilta myös tiedusteltiin, mitkä asiat puhuttavat kokouksissa, joissa rahoitettavat hankkeet valitaan. Esille nousi pitkälti samat asiat kuin mitä oli nostettu esille yritysrahoituksen alatoimenpiteiden ja valintakriteerikohtaisten kysymysten avovastauksissa.

Vastaajilla oli lisäksi mahdollisuus tuoda avovastauksellaan esille näkemyksiään valintakriteeriden kehittämiseksi joko kyselyssä esitettyihin kysymyksiin liittyen tai niiden ulkopuolelta. Yleisin esille nostettu asia, joka jo aiemmissa vastauksissa oli noussut esille, liittyi siihen, että valintakriteerit tulisi kytkeä Hyrrä-järjestelmän hakemus pohjaan, tällä hetkellä kytkös puuttuu. Muutenkin nämä avovastaukset sisälsivät jo aiemmissa avovastauksissa esille nousseita kuvattuja asioita. Joitakin mainintoja tuli siitä, että tuettavan toimen tai kohteen vastaaminen ohjelman ja erityisesti alueellisen maaseutusuunnitelman tavoitteisiin tulisi sisältyä valintakriteeristöön. Tässä yhteydessä peräänkuulutettiin ELY-keskuskohtaista harkintavaltaa pisteytyksessä. Mikäli kyseinen kriteeri olisi mukana, siihen voisi samalla sisällyttää myös muita nyt käytössä olevia kriteerejä. Avovastauksissa nousi myös esille erityyppisten maaseutualueiden ja maaseutunäkökulman huomioiminen tuettavien kohteiden ja toimien valinnoissa, mikä taas kytkeytyy tuettavan yrityksen ja toimen sijaintiin.

4. Kosteikkotuet

4.1. Tausta

Kosteikkojen rakentamista Manner-Suomen maaseutuohjelman rahoituksella on tuettu edellisestä ohjelmakaudesta (2007–2014) lähtien. Nykyisellä ohjelmakaudella (2014–2020) kiinnostus kosteikkojen perustamiseen on edelleen kasvanut, ja tukiin kohdistuu nykyisin suurempi hakupaine, kuin mitä ohjelman kautta pystytään rahoittamaan. Arvioinnin tavoitteena on selvittää, minkälaisien hakukriteereiden avulla pystytään tunnistamaan parhaat kosteikkoinvestoinnit niin vesiensuojelun, monimuotoisuuden kuin ilmastonmuutoksenkin näkökulmasta, ja miten kriteeristön käyttöä tulisi kehittää seuraavaa ohjelmakautta varten.

4.2. Kosteikkotuen esittely ja nykyinen käyttö

Ei-tuotannollisten investointien kehys on ollut ohjelmakaudella 2014–2020 kaikkiaan 6 miljonia euroa. Kosteikkojen perustamisen ohella niillä on mahdollistettu myös perinnebiotooppien sekä luonnonlaidunten ennallistamista.

Kosteikkoinvestointien tavoitteena on parantaa maatalousvaikutteisten vesien tilaa valuma-alueetasolla sekä vähentää myös Itämereen kulkeutuvaa ravinnekuormaa, kiintoainesta ja hapanta huuhtoumaa. Samalla voidaan edistää viljelyalueiden luonnon ja maiseman monimuotoisuutta, kun kosteat elinympäristöt lisääntyvät. Myös riista-, kala- ja raputalous voivat hyötyä toimista. Kosteikkoinvestointeja voidaan toteuttaa alueilla, joilla maatalouden vesistökuormitusta on mahdollista merkittävästi pienentää ja/tai maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta voidaan lisätä (Hyvönen ym. 2020, Ruokavirasto a).

Perustettavat kosteikkoalueet voivat olla monimuotoisia. Niihin voi sisältyä luontaisesti mutkittelevia uomia, tulva-alueita, laajoja kosteikkoja tai pienempien kosteikkojen muodostamia kosteikkoketjuja. Kosteikon toteutus suositellaan tehtäväksi ensisijaisesti patoamalla. Kalliin kaivuutyön määrää kannattaa kustannustehokkuuden näkökulmasta minimoida, mutta täysin sitä ei voida välttää syvän osan kaivamisen ja kosteikon muotoilutarpeiden vuoksi (Uusheimo ym. 2021).

Runsaasti fosforia sisältävä pellon pintamaa tulee poistaa pysyvästi veden peittämäksi jäävältä alueelta. Vesiensuojelua edistävässä kosteikossa kiintoainesta laskeuttava vesialue on voitava tyhjentää sinne kertyneestä lietteestä. Kosteikkoon voidaan yhdistää myös fosforin saostusta erilaisilla kemiallisilla aineilla. Kosteikon rannat ja uomat voi suojata eroosiolta ja sortumilta nurmettamalla, kiveämällä tai istutuksin. Uomien luonnontilaa parantavissa hankkeissa voidaan perustaa useita pieniä kosteikkoja ja tulvatasanteita, lisätä uoman mutkaisuutta sekä rakentaa veden virtaamaa hidastavia pohjakynnyksiä tai putkipatoja (Ruokavirasto a).

Vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden edistämisen lisäksi kosteikko voi toimia kasteveden varastona, luonnonravintoon perustuvana kalan- tai ravunkasvatuspaikkana sekä virkistyskäytössä (Ruokavirasto a).

Investointitukien käyttö

Kosteikkoinvestoinnit ovat olleet tällä ohjelmakaudella suosittu toimenpide, sillä ei-tuotannollisten investointien määräraha tuli sidotuksi jo vuoden 2017 aikana (MMM 2020). Hyviksi arvioituja investointihakemuksia saatiin ohjelmakauden ensimmäisinä vuosina jo niin runsaasti,

että toimenpiteeseen varattu rahoitus ohjattiin käytettäväksi etupainotteisesti. Kosteikkoinvestointien haku ei siten ollut avoinna vuosien 2018–2020 aikana, mutta voitiin avata vielä vuoden 2021 aikana.

Vuoteen 2018 mennessä kosteikkojen rakentamiseen myönnettiin kaikkiaan 4 497 994 miljoonaa euroa, minkä myötä voitiin rahoittaa kaikkiaan 136 kosteikkoinvestointia. Kosteikkohankkeen keskimääräisenä kustannuksena on siten ollut 33 073 euroa. Rahoituksen ulkopuolelle jääneitä kosteikkotuen hakemuksia oli vuosina 2016–2018 kaikkiaan 62 kpl. Hylkäyksen syynä saattoi olla joko kriteerien jääminen täyttymättä tai muita hankkeita vähäisempi pistemäärä. Rahoitettujen kosteikkohankkeiden alueellinen jakautuminen on esitelty taulukossa 38.

Taulukko 38. Vuosina 2015–2018 myönnetty rahoitukset kosteikkoinvestointeihin.

ELY-keskus	Kosteikot, myönnetty euroa	Kosteikot, kpl
Uusimaa	18 072	9
Varsinais-Suomi	117 566	9
Satakunta	11 900	1
Häme	237 360	8
Pirkanmaa	348 493	6
Kaakkois-Suomi	310 862	9
Etelä-Savo	370 366	15
Pohjois-Savo	320 849	13
Pohjois-Karjala	414 908	18
Keski-Suomi	221 059	9
Etelä-Pohjanmaa	732 844	8
Pohjanmaa	269 792	5
Pohjois-Pohjanmaa	874 115	24
Kainuu	87 125	2
Lappi	-	-
Yhteensä	4 497 994	136

Vuoden 2021 hakukierroksella oli mukana 32 tuenhakijaa. Näistä ei ollut tehtynä rahoituspäätöksiä vielä tutkimushankkeen aikana. Kosteikkohankkeita on alueilla toteutettu myös muunlaisten tukirahoitusten kautta, samoin kuin maanomistajien yksityisellä rahoituksella.

Uutta ohjelmakautta (2021–2027) koskevilla suunnitelmissa kosteikkoinvestointien toimenpidettä aiotaan edelleen jatkaa ja rahoitusta on alustavasti varattu 80 vuosittaisen kosteikkoinvestoinnin rahoittamiseen (Lausuntopalvelu 2021). Seuraavalla ohjelmakaudella toteutuisi siten kaikkiaan 400 kosteikkohanketta, joiden rahoitus olisi yhteensä 15 milj. euroa. Jatkossa on aikomuksena ottaa kosteikkoinvestoinneissa myös ilmastotavoitteet laajemmin huomioon niin, että viljelyksessä olevia turvepeltoja olisi mahdollista osin muuttaa myös kosteikkokäyttöön.

4.3. Valintakriteerit

Nykyiset valintakriteerit ja -ehdot

Kosteikkotukien käyttöön on asetettu seuraavia yleisiä tukiehtoja. Tuensaajan on oltava tukikelpoinen, sopimuksen pitää täyttää minimikoon vaatimukset, kohteen pitää olla tuensaajan hallinnassa, mahdolliset luvat on hankittu ja kohde on tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukainen. Lisäksi esitetty suunnitelma on toteutuskelpoinen ja toimenpiteiden kustannukset hyväksyttävät.

Tukikelpoiset hankkeet pisteytetään alla mainittujen valintakriteereiden avulla. Hyväksyttävän hankkeen on saatava jokaisesta kysymyksestä vähintään yksi piste.

1. Miten hyvin kohteen toimenpidetarve tunnetaan etukäteen.

3 pistettä. Toimenpidetarve on tunnistettu vesienhoitosuunnitelmissa tai suojavyyhyke-, kosteikko- tai luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmassa.

2 pistettä. Kohde sijaitsee valuma-alueella, jossa vesien tila on luokiteltu heikommaksi kuin hyvä -luokka.

1 pistettä. Kohteen yläpuolisella alueella on ravinne- ja kiintoainekuormitusta aiheuttavaa maataloustoimintaa tai kohde täydentää maatalousvaikutteisen alueen jo olemassa olevaa kosteikkoketjua tai uomien luonnonmukaistamista.

0 pistettä. Kohteella ei ole maatalouden ympäristönsuojelun kannalta toimenpidetarvetta.

2. Mikä on kohteeseen tehtävän investoinnin merkitys maatalouden ympäristönsuojelussa?

3 pistettä. Yläpuolisella valuma-alueella on huomattavaa maatalouden kuormitusta: peltoprosentti vähintään 40 tai merkittävää maatalouden pistekuormitusta.

2 pistettä. Yläpuolisella valuma-alueella pelto on 10–39 prosenttia.

1 pistettä. Kohde on tulvapelto tai kohteen perustaminen edistää maatalousluonnon monimuotoisuutta.

0 pistettä. Ei edistä vesiensuojelua eikä luonnon monimuotoisuutta.

3. Kohteen mitoitus/rajaus

2 pistettä. Kohde on 0,5 prosenttia tai enemmän valuma-alueen pinta-alasta tai kohde on 0,5 prosenttia tai enemmän kun reuna-alueiden ympäristösitoumuksessa olevat suojavyyhykealat lasketaan mukaan.

1 pistettä. Kohde on alle 0,5 prosenttia yläpuolisen valuma-alueen pinta-alasta, mutta sillä on merkitystä luonnon monimuotoisuudelle tai kohteen merkitys on todettu yleissuunnittelussa tai uoman luonnontilaistamisella voidaan merkittävästi vähentää eroosiota.

0 pistettä. Kohde ei ole riittävän suuri, jotta se edistäisi maatalouden vesiensuojelua tai maatalousluonnon monimuotoisuutta.

4. Vaikuttavuuden laatu

2 pistettä. Monivaikutteinen eli edistää vesiensuojelua sekä luonnon monimuotoisuutta.

1 pistettä. Vaikutus joko vesiensuojelullinen tai luonnon monimuotoisuutta edistävä.

0 pistettä. Vain vähän merkitystä maatalouden vesiensuojelulle tai maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.

Valintakriteereiden toimivuus

Valintakriteereiden avulla tulisi jatkossa pystyä tunnistamaan parhaat mahdolliset investointihankkeet niin vesiensuojelun, luonnon monimuotoisuuden kuin ilmastomuutoksenkin kannalta. Kysyttäessä nykyisten valintakriteereiden toimivuutta yleisellä tasolla (asteikko 1 huono – 5 hyvä) suurin osa vastaajista näki toimivuuden olevan keskimääräisellä tasolla (55 %: arvio 3) tai melko hyvää (27 %: arvio 4). Viidennes vastaajista (18 %) piti kuitenkin valintakriteereiden toimivuutta melko heikkona (arvio 2). Seuraavassa katsotaan valintakriteereiden toimivuutta yksityiskohtaisemmalla tasolla.

Valuma-alueen huomiointi

Valuma-alueen ominaispiirteitä arvioidaan kriteereissä vesienhoitosuunnitelman tai yleissuunnitelmassa annetun kosteikkosuosituksen olemassaolon kautta (3 pistettä) tai kohteen sijaintina tavoitetilaa heikommaksi luokitellulla vesistöalueella (2 pistettä). Myös kohteen yläpuolinen maatalouskuormituksen lähteen tunnistaminen (1 piste) voi olla kosteikkohankkeen perusteena. Peltovaltaisella alueella (peltoprosentti 10–40 % tai enemmän) sekä merkittävää maatalouden pistekuormitusta omaavat kohteet ja tulvapellot tunnistetaan niin ikään arvioinnissa.

Tutkimuksen näkökulmasta kriteerit ovat perusteltuja, sillä kosteikkoja pidetään kaikkein tehokkaimpana vesiensuojelun keinona siellä, missä kosteikolle tulevan veden kiintoaines- tai ravinnepitoisuus on kaikkein suurinta (Puustinen ym. 2001, Koskiahho ym. 2015). Pitoisuuksien on todettu olevan hajakuormitteisilla valuma-alueilla sitä korkeammat, mitä suurempi on valuma-alueen peltoisuus.

ELY-keskusten asiantuntijat pohtivat, tulisiko yläpuolisen maatalouden intensiteettiä kuvata vielä tarkemmin, esimerkiksi huomioimalla kotieläinten lannan käyttö alueella. Samalla todettiin, ettei peltoprosentti aina ole yksistään riittävä peruste, mikäli valuma-alue ja sen peltoala muuten jäävät pieniksi. Nykytavalla arvioituna vaatimatonkin hehtaariala voi saada 3 pistettä.

Vesienhoitosuunnitelmia pidettiin yleisesti hyvänä lähtökohtana kosteikkohankkeiden suunnittelulle. Samalla todettiin niihinkin liittyvän omia puutteitaan. Suunnitelmat voivat olla osin vanhentuneita, jolloin kosteikkosuosituksia on annettu erilaisilla kriteereillä, kuin mitä nykyisin noudatetaan. Jossain kohdin kosteikon selkeää tarvetta alueella ei puolestaan ollut tunnistettu yleissuunnitelmassa. Kriteerin käyttö on ollut myös sikäli jäykkää, että vesienhoitosuunnitelman ohella on muutakin suunnittelua. Esimerkiksi Järvi-Suomessa kosteikkotarpeita oli kartoitettu alueellisen Ympäristö- ja ilmasto-ohjelman kautta.

Arvioinnin tueksi ehdotettiin myös veden alle jäävän maan ravinnepitoisuuksien tunnistamista. Tosin useisiin hankkeisiin liittyy joka tapauksessa pintamaan kuoriminen. Myös suunnittelijoille asetettavia pätevyysvaatimuksia mietittiin.

Kohteen riittävä mitoitus

Kosteikon riittäväksi kooksi on määritelty vähintään 0,5 prosentin osuus valuma-alueen pinta-alasta. Tästä voidaan kuitenkin poiketa, mikäli kohteeseen on yleissuunnitelmassa suositeltu kosteikon perustamista tai hankkeeseen liittyy ilmasto- tai monimuotoisuusperuste.

Toteutuneissa kosteikkohankkeissa kosteikot ovat olleet kooltaan 0,3–39,2 hehtaaria, ja keskimääräinen kosteikon koko on ollut 3,1 hehtaaria (Hyvönen ym. 2020). Tietoa kosteikon ja valuma-alueen pinta-alan välisestä suhteesta ei ole ollut ohjelman ympäristöarvioinneissa saatavilla.

Kosteikkojen kyvyn ravinnekuormituksen vähentämiseen tiedetään tutkimusten perusteella vaihtelevan suuresti (Koskiaho ym. 2015). Tärkeimpänä tehokkuuteen liittyvänä edellytyksenä pidetään nykyisen tiedon valossa kosteikon kykyä hidastaa veden virtausta niin paljon, että kiintoaines ehtii laskeutua pohjalle. Suurin osa fosforista on sitoutuneena kiintoainekseen. Tämän tiedon pohjalta perustettavien kosteikkoalueiden vähimmäispinta-alaksi suositellaan nykyisin 2 prosenttia valuma-alueen koosta (Puustinen ym. 2007). Virtausta on kuitenkin mahdollista hidastaa myös pienempien laskeutusaltaiden muodostamien ketjujen, pohjapatojen tai saarien ja vallien avulla, jotka pakottavat vettä mutkittelemaan. Näillä voidaan kompensoida kosteikon pientä pinta-alaa suhteessa yläpuolisen valuma-alueen pinta-alaan (Uusheimo ym. 2021).

Myös ELY-keskusten asiantuntijat pitivät nykyistä 0,5 prosentin rajaa matalana, ja esittivät vesien suojelemissa kosteikoissa esimerkiksi 1–2 prosentin osuutta valuma-alueen koosta. Samalla todettiin, että kosteikon koon tuleekin vaihdella kosteikkojen perustamiseen liittyvien erilaisten tavoitteiden mukaisesti. Kriteerit eivät saisi ohjata liian vahvasti pelkästään isojen kosteikkojen luomiseen, kun kosteikkotarvetta vesienhoitosuunnitelmien mukaan on todettu muillakin alueilla ja veden viipymää on mahdollista lisätä muillakin ratkaisulla.

Jossain kohdin oli päädytty jopa tarpeettoman isoihin kosteikkoihin, jolloin kallis investointi voi saada arvioinnissa "kovat pisteet". Asiantuntijat pohtivat, pitäisikö jatkossa katsoa myös kosteikon perustamisen kustannustehokkuutta ja rajata liian suurten investointien toteuttamista.

Monimuotoisuustavoitteet

Kosteikon monimuotoisuusvaikutukset voivat olla perusteena kosteikon perustamiselle niillä alueilla, joissa ei ole ennestään riittävässä määrin kosteita elinympäristöjä. Monimuotoisuuteen liittyviä kehittämisehdotuksia tuli melko vähäisesti. Lähinnä esitettiin toive monimuotoisuuteen liittyvien indikaattorien kehittämisestä vaikkapa linnuston, kasvillisuusalan tai lisääntyneen poikastuoton kautta. Vastauksissa myös korostettiin, miten monimuotoisuuden osalta on tärkeää hyödyntää suunnittelutyössä paikallista luonnontuntemusta ja tehdä yhteistyötä muun muassa riistatoimijoiden kanssa.

Maanomistajia on kiinnostanut erityisesti vesilintujen elinympäristöjen parantaminen, missä kosteikkojen perustamisen kautta on saavutettu näkyviä vaikutuksia. Vesilinnuille soveltuvat kosteikkoalueet ovat pitkään vähentyneet maa- ja metsätalousalueiden tehokkaan ojitamisen sekä vesialueiden rehevöitymisen myötä. Erityisesti rehevien vesien lajit ovat taantuneet. Heikkoiten pärjääviä lajeja ovat olleet muun muassa haapana, jouhisorsa, heinätavi, tukkasotka, punasotka ja nokikana (Pöysä ym. 2016). Lintujärvet ovat useinkin matalia ja maatalousympäristössä sijaitsevia, ja sellaisenaan herkkiä rehevöitymään. Rehevöitymisen seurauksena vesilinnuille tärkeät rantaluhdet ja niityt kasvavat umpeen, mosaiikkimaiset avovesialueet vähenevät ja vesi samenee vähentäen puolisuokeltajien ravintonaan käyttämää uposkasvillisuutta (Pohjois-Savon ELY-keskus 2017).

Riistakosteikot voivat lisätä ihmisten kiinnostusta ympäristöön, houkutellessa metsästäjiä ja tuoda syksyyn kaivattuja maaseudun matkailutoiminnan aktiviteetteja (Suomen Riistakeskus 2020).

Kosteikot lisäävät monimuotoisuutta myös muiden eläinlajien osalta. Matalan veden ja kasvilisyyden muodostama mosaiikkimainen rakenne tarjoaa elintilaa monille isoille ja pienille eliöille kuten sammakkoeläimille, sudenkorennoille ja muille vesilammikoista riippuvaisille selkärangattomille.

Ilmastotavoitteet

Uuden ohjelmakauden (2021–2027) aikana pyritään kosteikkojen käyttöä lisäämään myös ilmastonmuutoksen hallinnassa. Ilmastonmuutoksen ennakoitaan tuovan sekä pidempiä kuivusjaksoja, että rankempia sadekuuroja, jolloin vesienhallintaan tarvitaan lisää joustoa. Kosteikon tavoitteena voi olla valuma-alueen tulvien hallinta syksyihin ja keväisiin ajoittuvien ylivirtaamien aikana sekä talviaikaisten tulvien mahdollisesti lisääntyessä. Tulvien hillinnässä on keskeistä kosteikkoalueen suhde yläpuoliseen valuma-alueeseen ja sieltä tuleviin huippuvirtaamiin. Kuivien kausien aikana kosteikkoja ja uomia voidaan myös hyödyntää tulva- ja kasteluveden varastoina. Kosteikat myös nostavat pohjaveden tasoa. Kosteikon perustaminen voi olla niin ikään yksi vaihtoehtoista turvetuotannosta poistuvien alueiden käyttöön.

Ilmastotavoitteisiin tuli vähäisesti ELY-keskusten asiantuntijoiden kommentteja. Uusille kosteikotyypeille todettiin kuitenkin olevan kysyntää, mikäli korvaustasot ovat asianmukaisella tasolla.

Kosteikat voivat tukea ilmastonmuutoksen hillitsemistä myös poistamalla tyypeä valumavedestä denitrifikaation kautta, jolloin typpi vapautuu ilmaan dityppioksidina tai typpikaasuna. Typenpoistoa tukee alueen runsas kasvillisuus. Tärkeitä elementtejä tehokkaalle typenpoistolle kosteikossa ovat myös riittävän pitkä veden viipymä eli käytännössä useita päiviä sekä riittävä hajotettavan orgaanisen hiilen suhde veden nitraattipitoisuuteen. Erittäin korkeissa nitraattipitoisuuksissa typenpoistoa voi rajoittaa orgaanisen hiilen alhainen määrä tai sen heikko käytökelpoisuus mikrobeille (Uusiheimo 2021).

Kosteikon kokonaisvaikutus ilmastoon voi kuitenkin olla myös lämmittävä riippuen ympäristöolosuhteista ja kosteikon ominaisuuksista. Kosteikat tuottavat erityisesti kasvihuonekaasupäästöjä lisäävää metaania (Hyvönen ym. 2020).

Muut hyödyt

ELY-keskusten asiantuntijat esittivät nykyisten valintakriteereiden täydentämistä myös maisemallisten tavoitteiden, virkistyskäytön ja elinkeinohyötyjen näkökulmasta. Samalla ehdotettiin, että rapukasvatus tai muut sivuelinkeinot voitaisiin hyväksyä ilman tuen vähentämistä.

4.4. Alueellisen joustavuuden vs. yhdenmukaisuuden tavoitteet arvioinnissa

Kosteikkoinvestointien rahoituspäätökset on aiemmin tehty ELY-keskuksissa, mutta vuonna 2021 siirrettiin tehtäväksi suoraan Hyrrä-järjestelmän ja sen valintakriteereiden kautta. Kosteikkohankkeiden rahoitus myönnetään siten suurimman pistemäärän saaneille investointikohteille.

ELY-keskuksen asiantuntijoille kohdennetun kyselyn mukaan nykyisiä valintakriteereitä pidettiin pääosin perusteltuina ja selkeinä, mutta alueellisten olosuhteiden ja laadullisten ominaisuuksien huomiointiin toivottiin lisää mahdollisuuksia. Moni asiantuntijoista totesi, kuinka vaikeaa kosteikkohankkeiden merkittävyyttä on yhteismitallistaa vaihtelevien olosuhteiden vuoksi. Yleinen näkemys oli, että monitahoisen teeman arvioinnissa tulisi lisätä alueellista ratkaisuvalltaa ja joustavuutta sekä päästää irti liian kaavamaisista kriteereistä.

Valtakunnalliset linjaukset nähtiin tärkeinä tasapuolisuuden vuoksi, mutta samalla niiden pitäisi mahdollistaa alueellisten erityispiirteiden huomiointi. Esimerkiksi Pohjanmaalla kosteikkojen perustaminen on ollut haasteellista matalien maastomuotojen vuoksi.

Hankehakijoiden näkökulmasta on korostettu hakijoiden tasavertaisuutta, ja selkeitä perusteita päätöksentekoon (Keskinarkaus ym. 2009, Ortamala 2012). Edellisen ohjelmakauden (2007–2014) selvityksessä maanomistajat näkivät kosteikkohankkeiden ongelmina ennen kaikkea tukimuodon jäykkyyden, byrokratian määrän (mm. vaaditut lausunnot) ja päätöksenteon keston sekä päätöksenteon linjaerot ELY-keskusten välillä. Eroja oli havaittu muun muassa siinä, saako kosteikon toteuttaa patoamisen ohella myös kaivamalla, ja mitä ovat maksimikustannukset esimerkiksi kaivuutyön kohdalla. Jos hakemus ei syystä tai toisesta menekään läpi, on tehty valtavasti turhaa työtä. Maanomistajat ovat ehdottaneet erityisesti kosteikkosuunnitelmien teettämisen liittyvän taloudellisen riskin siirtämistä pois tuenhakijalta. Suunnitelman hinta on yksi este kosteikkojen perustamiselle (Keskinarkaus ym. 2009).

Myös ELY-keskusten asiantuntijat näkivät hakubyrokratian yhtenä hankkeiden kompastuskiivenä, ja toivoivat hankehakujen yksinkertaistamista.

Ratkaisumalleja

Kriteereiden suositusluonteisuus. Arvioinnin tilannekohtaista joustavuutta voitaisiin lisätä. Esimerkiksi tilanteissa, jossa kosteikkoinvestoinnin kriteerit eivät kaikin osin täyty, mutta kosteikon tarve on selvä, toimivaltaisella ELY-keskuksella pitäisi olla mahdollisuus myönteisen rahoituspäätöksen tekoon perusteluineen.

Asiantuntijoiden mietinnässä oli myös, pitäisikö *valintapistekokonaisuuksia olla enemmän*, niin että jokainen kohdista pisteytettäisiin erikseen. Tämän kautta voitaisiin huomioida erilaisia kosteikon perustamiseen liittyviä tarpeita.

Alueellista joustavuutta voitaisiin lisätä myös sen kautta, että kriteeristöä lähdetäisiin *laajentamaan aluekohtaisesti* (A/B, C1/C2, C3 ...).

5. Yhteenveto ja johtopäätökset

Kehittämishanke- ja yritysrahoitus

Tukipäätösaineiston analyysi osoittaa, että hakemusten keskimääräiset pisteet ovat selkeästi korkeammat hyväksytyillä kuin hylätyillä hakemuksilla, eli pisteytys valintakriteereitä käyttäen erottelee selkeästi hakemuksia. Kehittämishankerahoituksessa kielteisen tukipäätöksen perusteena valtaosassa hankkeita on ollut hakemuksen jääminen valintapisterajan alapuolelle. Yritysrahoituksessa suurimmassa osassa hakemuksia hylkäysperusteena puolestaan on ollut, ettei hakemus ole täyttänyt tukikelpoisuusehtoja. Näiden lisäksi muita hylkäysperusteita niin kehittämishanke- kuin yritysrahoitushakemuksissa ovat olleet, ettei hakemus ole täyttänyt valintakriteerejä ja että ELY-keskuksen kiintiössä ei ole ollut tarvittavaa rahoitusta jäljellä.

Arvioinnissa toteutetun ELY-keskusten päätöksäsittelijöille kohdennetun kyselyn perusteella valintakriteereiden keskimääräinen toimivuus päätöksenteon tukena on ollut kohtuullisella tai suhteellisen hyvällä tasolla niin kehittämishanke- kuin yritysrahoituksessakin. Pisteytyksen sujuvuus hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella arvioitiin keskimäärin aavistuksen enemmän helpon kuin hankalan puolelle. Nämä tulokset olivat samankaltaisia tarkasteltujen toimenpiteiden välillä.

Kehittämishankerahoituksen kohdalla kaksi toimenpiteille yhteistä valintakriteeriä – ”Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista?” ja ”Millainen on hankkeen kustannustehokkuus?” – saivat ELY-keskuskyselyssä muita kriteereitä selkeästi paremmat arviot niin toimivuudesta päätöksenteossa kuin pisteytyksen helppoudessa hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella.

Yritysrahoituksen kohdalla yhteistyöhön sekä kestävän kehityksen periaatteiden mukaiseen toimintaan liittyvä kriteeri (”lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä”) saivat ELY-keskuskyselyssä kriteereistä heikoimmat arviot sekä toimivuudesta päätöksenteossa että pisteytyksen helppoudesta hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella. Vastaavasti parhaimmat arviot saivat toimenpiteen/yrityksen sijaintiin sekä työllistävyyteen liittyvät kriteerit.

Yksittäisten valintakriteerien näkökulmasta arviot kriteerin toimivuudesta päätöksenteon tukena sekä pisteytyksen helppoudesta hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella olivat yleisesti samansuuntaisia – mitä myönteisemmät arviot toisessa kriteerissä, sitä myönteisemmät myös toisessa, ja päinvastoin. Valintakriteerin pisteytyksen sujuvuuteen vaikuttavat paitsi hakemuksessa pyydetyt tiedot, myös kriteerin pisteytykseen liittyvän ohjeistuksen selkeys. Näitä tekijöitä kohentamalla helpottuu sekä itse pisteytys että myös kriteerin toimivuus päätöksenteon tukena. Ylivoimaisesti suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että nykyinen valintakriteerien pisteytysmenettely oli pisteasteikoltaan ja -tarkkuudeltaan niin kehittämishanke- kuin yritysrahoituksessa tarkoituksenmukainen.

Kehittämishankerahoituksen kuten myös yrityksen perustamistuen kohdalla kunkin valintakriteerin painotusta pidettiin kyselyssä keskimäärin varsin sopivana. Sen sijaan yritysrahoituksen investointituissa (alatoimenpiteet 4.2 ja 6.4) vaihtelua arvioissa eri kriteereiden välillä oli huomattavasti enemmän. Investointituissa tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainnin

kriteeriä (painotuskerroin 5 %) pidettiin keskimäärin selkeästi liian pienenä, mutta yhteistyöhön liittyvän kriteerin painoarvoa (painotuskerroin 20 %) selvästi liian suurena.

ELY-keskuskyselyn kehittämishankerahoitusta koskevissa avovastauksissa nousi yleisesti esille, että hankkeet ovat hyvin erilaisia ja toisille hankkeille kriteerit sopivat paremmin kuin toisille, laadun ja vaikuttavuuden arviointi on haastavaa (osin puutteellisten hakemusten vuoksi), ja kullekin toimenpiteelle omat (eli muut kuin kaksi ensimmäistä kaikille tarkastelluille toimenpiteille yhteistä valintakriteeriä pois lukien alatoimenpide 16.1 Maaseudun innovaatioryhmä) valintakriteerit menevät sisällöllisesti päällekkäin. Myös kriteereiden lisäämistä esimerkiksi pilkkomalla nykyisiä kriteerejä useammaksi omaksi kriteerikseen, sekä hankkeen ja alueellisen maaseutus suunnitelman kytköksen selkeämpää ja vahvempaa huomioimista esimerkiksi nostamalla kyseinen tekijä omaksi kriteerikseen peräänkuulutettiin joissakin vastauksissa. Oleellisiksi nykyisestä valintakriteeristöstä ohjelman tavoitteiden saavuttamisen kannalta puuttuviksi kriteereiksi mainittiin etenkin ympäristöön ja ilmastoon liittyvät tekijät, joiden kautta kestävä kehityksen kriteeriä voitaisiin edelleen tarkentaa. Myös hankkeen toteuttajan osaaminen ja kyvykyys toteuttaa hanke, sekä hankkeen uutuusarvo, uusiutuminen ja innovatiivisuus nousivat esille.

ELY-keskuskyselyn yritysrahoitusta koskevissa avovastauksissa nousi useaan kertaan esille, että kun hankehakemuksissa ei ainakaan suoraan vastata hankevalintakriteereihin liittyviin kysymyksiin, hakemuksia suhteessa valintakriteereihin on hankala arvioida. Puutteellisuudet hakemuksissa yleisemminkin hankaloittavat hakemusten arviointia. Syyksi siihen, miksi valintakriteereihin liittyviin kysymyksiin ei vastata, nähtiin se, että Hyrrä-järjestelmässä ei ole erikseen kysymyksiä liittyen valintakriteereihin, ja kriteereiden välitöntä mukanaoloa Hyrrä-hakemus pohjassa peräänkuulutettiin. Toisaalta myös erilaiset tulkinnot valintakriteereihin koskeviin pisteytyksiin liittyen heikentävät tarkoituksenmukaista valintaprosessia, mikä tarkoittaa, että valintakriteeriohjeistusta tulisi pyrkiä selventämään. Esille nousi myös erityyppisten yritysten (esim. alkava vs. jo toimiva yritys, erikokoiset yritykset) vaikea vertailtavuus tukipäätöksäsitelyssä sekä se, että perustamistukeen eivät sovi kaikki käytössä olevat valintakriteerit yhtä hyvin tai samalla tavalla kuin investointitukiin johtuen näiden tukien erilaisuudesta. Oleellisiksi nykyisestä valintakriteeristöstä ohjelman tavoitteiden saavuttamisen kannalta puuttuviksi kriteereiksi mainittiin etenkin tuettavan toimen tai kohteen kytkös ohjelmaan ja alueelliseen suunnitelmaan, sekä ympäristö, ilmasto ja kestävä kehitys.

Valintakriteeristö ja siihen perustuva pisteytys helpottaa ja on lähtökohtaisesti hyvä työkalu hankevalintaprosessissa, vaikkakin erityyppisten toimien ja yritysten vertailu voi silti olla haasteellista eivätkä samat kriteerit välttämättä sovi kaikkiin hakemuksiin ja arviointitilanteisiin yhtä hyvin. Kriteereiden kuvaukseen ja niihin liittyviin pisteytysperusteisiin on syytä kiinnittää erityistä huomioita. Kehittämishankerahoituksessa arviointia voisi helpottaa valintakriteereiden lukumäärän lisääminen, myös pilkkomalla nykyisiä kriteerejä pienempiin osiin, jolloin yhdessä kriteerissä arvioitavia asioita ei olisi niin montaa. Yritysrahoituksen kohdalla oleellisena koettuna heikkoutena on ollut valintakriteereiden puuttuminen Hyrrä-hakemuslomakkeelta, joten kriteereiden lisääminen lomakepohjaan tuntuisi perustellulta. Näin sekä helpotettaisiin hakemuksen laadintaa tarkoituksenmukaisella tavalla parantaen myös hakemuksen laatua että helpotettaisiin hankevalinta-arviointia.

Yritysrahoituksen osalta valintakriteeriksi ehdotettiin yhdeksi lisättäväksi kriteeriksi tuettavan toimen tai kohteen kytköstä ohjelmaan ja alueelliseen suunnitelmaan, jollainen jo on kehittämishankerahoituksen valintakriteeristössä. Tässä yhteydessä peräänkuulutettiin ELY-keskus-

kohtaista harkintavaltaa hakemusten pisteytyksessä. Yritysrahoitukseen liittyvässä kyselyssä yritysten investointituen kohdalla tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijaintiin liittyvän kriteerin painoarvo koettiin keskimäärin liian pieneksi. Myös yrityksen perustamistuen kohdalla arvio suunnitellun yrityksen sijainnin painoarvosta kallistui hieman liian pienen puolelle, vaikka perustamistuessa kyseisen kriteerin painotuskerroin on ollut kolme kertaa suurempi kuin yritysten investointituissa. Yrityksen sijainti kytkeytyy myös avovastauksissa esille nousseeseen keskusteluun erityyppisten maaseutualueiden ja maaseutunäkökulman huomioimisesta tuettavien kohteiden ja toimien valinnoissa. Kehittämishankerahoituksessa ehdotettiin hankkeen ja alueellisen maaseutus suunnitelman kytköksen selkeämpää/vahvempaa huomioimista esimerkiksi siten, että kyseinen asiakokonaisuus olisi omana kriteerinään. Kaikkiaan alueellisen suunnitelman vahvemmalla painolla kriteeristöissä sekä suuremmalla alueellisella harkintavallalla tukipäätösvalinnoissa päätökset ja tätä kautta tuetut toimet voisivat olla enemmän paikkaperustaisia.

Kosteikkotuet

Nykyisiä kosteikkoinvestointien rahoittamiseen liittyviä valintakriteereitä (kosteikkotarpeen tunteminen, peltoprosentti, kohteen mitoitus, ympäristövaikutukset) pidettiin pääsääntöisesti hyvinä ja selkeinä, joskin alueellisten näkökulmien huomiointiin toivottiin yleisesti parempia mahdollisuuksia. Jatkossa tulisi erityisesti pohtia sitä, onko rahoitettavien hankkeiden valinta mahdollista tehdä suoraan valintakriteereihin perustuvien pistemäärien perusteella, vai olisiko päätöksenteko syytä tapahtua suositusluonteisten valintakriteereiden kautta.

Kosteikkojen toimintaan vesiensuojelun keinona liittyy edelleen suurta vaihtelua. Siksi kosteikkojen perustamisen ja julkisten varojen käytön tueksi tarvitaan edelleen myös tutkimuksellista panostamista.

Lopuksi

Kokonaisuudessaan valintakriteerien käyttäminen erilaisten toimenpiteiden rahoituspäätösten pisteytykseen vaikuttaa toimivalta käytännöltä. Toimintaympäristön muuttuessa ja tavoitteiden lisääntyessä kriteeristöä on pidettävä ajan tasalla ja mikäli mahdollista, myös tarkennettava, jotta ohjelman vaikuttavuutta voidaan entisestään parantaa. Rahoituspäätösten osuvuus käy myös entistä tärkeämmäksi tilanteissa, joissa minimivaatimukset täyttäviä hakemuksia on enemmän kuin voidaan rahoittaa. Edellä esitetyn tarkastelun perusteella tällöin korostuu päätöksentekokriteeristön kyky tunnistaa parhaiten ohjelman tavoitteita toteuttavat hakemukset siinä nimenomaisessa alueellisessa ja paikallisessa kontekstissa, johon niitä ehdotetaan. Kyseilyn vastaajat, eli ELY-keskusten asianomaiset virkamiehet kokevat, että kriteeristöä voisi näiltä osin vielä kehittää. Onkin syytä harkita ehdotettua erottelua toisaalta koko ohjelman, toisaalta alueellisen suunnitelman tavoitteiden toteuttamisen pisteyttämiseksi. Myös pisteskaalan laajentamista viiteen tai jopa kymmeneen saattaa olla paikallaan jatkossa harkita, jotta hakemusten välille saadaan syntymään riittävästi eroja.

Samalla joudutaan miettimään sitä, miten hankehakuihin ja -valintoihin liittyvä byrokratia pysytään pitämään kohtuullisella tasolla. Esimerkiksi kosteikkohankkeisiin vaaditaan taloudellista panostusta edellyttävää kosteikkosuunnitelman laatimista, mikä varsinkin hylättyjen hankkeiden osalta voi tuntua hakijasta kohtuuttomalta.

Valintakriteereiden tarkoituksena on tukea mahdollisimman hyvin ohjelmassa (ja alueen suunnitelmassa) asetettujen tavoitteiden saavuttamista rahoitettavaksi valikoituvilla toimilla. Ana-

lyysistä nousee tähän kolme keskeistä viestiä. Ensinnäkin ohjelman varsinainen tavoite, maaseudun kehitys eli maaseutunäkökulma ei aina välity päätöstilanteeseen asti siten, että päätöksentekijä kokisi pystyvänsä painottamaan sitä riittävästi. Asiantilan parantamiseksi on erilaisia vaihtoehtoja. Yksi on ohjeistaa päätöksentekijää arvioimaan haettavan rahoituksen vaikutusta paikkaperustaisesti: missä määrin ehdotetuilla toimilla vaikutetaan maaseudun myönteiseen kehitykseen juuri kyseisellä alueella? Jotta päätöksentekijällä olisi valmiudet tähän arviointiin, heille tulisi ensinnäkin järjestää maaseutuvaikutusten arvioinnin harjoituksia ennen ohjelma-kauden alkua. Lisäksi ohjelmanmukaisuutta tulisi tarkentaa valintakriteerien muotoilussa – esimerkit ovat havainnollistavia. Toiseksi, ilmasto- ja ympäristötavoitteet eivät ELY-keskusten päätöskäsittelijöiden mielestä vielä konkretisoidu riittävästi yritys- ja kehittämishankerahoituspäätösten valintakriteereissä, vaan ne jäävät liian yleiselle tasolle. Yritysrahoituksessa ne on tällä hetkellä tulkittu pikemminkin ikään kuin kyse olisi jostain ylimääräisestä bonuksesta, ei vahvasti priorisoidusta ehdosta. Olisikin syytä harkita, miten niiden prioriteettia voidaan korostaa enemmän, myös käytännöllinen konkretisointi esimerkkien muodossa voisi helpottaa asiaa. Kehittämishankerahoituksen valintakriteereissä ei ole erikseen mukana ilmasto- ja ympäristökriteeriä senkään vertaa. Sekä yritys- että kehittämishankerahoituksessa ilmasto- ja ympäristökriteeri olisikin syytä olla omana kriteerinään tai kriteereinään. Kolmanneksi hakemuslomakkeessa tulisi kysyä nykyistä suoremmin juuri niitä asioita, joita päätöksentekijä pisteytyksessään käyttää. Muuten arviointiin uhkaa jäädä liikaa tulkinnanvaraisuutta, mikä on omiaan heikentämään päätösten osuvuutta ja hakijoiden yhdenvertaisuutta.

Viitteet

- Heikkilä, A.-M. 2021. Maatalouden rakennetuen valintakriteereiden arviointi ja kehittäminen. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 84/2021. Luonnonvarakeskus. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-319-0>
- Hyvönen, T., Heliölä, J., Koikkalainen, K., Kuussaari, M., Lemola, R., Miettinen, A., Rankinen, K., Regina, K. & Turtola, E. 2020. Arviot ympäristökorvauksen toimenpiteiden ympäristövai-
kutuksista. Liite 1. MYTTEHO-hanke.
- Keskinarkaus, S., Matilainen, A., Kasari, H. & Kurki, S. 2009. Kosteikon perustamisen haasteet. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24732/Raportteja51.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Koskiahho, J., Siimekselä, T. & Puustinen, M. 2015. Maatalouden vesiensuojelukosteikkojen Tehokkuusseuranta automaattilaitteistojen avulla. Vesitalous 4.
- Lausuntopalvelu 2021. Luonnos Suomen CAP-suunnitelmaksi vuosille 2023-2027 ja suunnitelman ympäristöselostus 2021. Saatavissa: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=dbf260c4-ab07-4506-a240-7e881ef41358&proposalLanguage=da4408c3-39e4-4f5a-84db-84481bafc744>
- Maaseutu.fi 2021. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020. Saatavissa: <https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/maaseutuohjelma>
- MMM 2015. Päätös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 toteutuksessa käytettävistä valintaperusteista. 4.3.2015. Dnro 421/441/2015. Saatavissa: https://mmm.fi/kansallinen_lainsaadanto
- MMM 2017. Päätös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 toteutuksessa käytettävistä valintaperusteista. 19.6.2017. 1170/04.04.01.02/2017. Saatavissa: https://mmm.fi/kansallinen_lainsaadanto
- MMM 2020. Ei-tuotannolliset investoinnit. Vuotuinen täytäntöönpanokertomus Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020. Vuosi 2020. Saatavissa: <https://www.maaseutu.fi/uploads/5.2.3.4.-Ei-tuotannolliset-investoinnit.pdf>
- Ortamala, M. 2012. Monivaikutteisia kosteikkoja suunnittelevat organisaatiot. Yhteistyön- ja ei-tuotannollisen investointituen kehittäminen Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö Metsätalouden koulutusohjelma Evon yksikkö.
- Pohjois-Savon ELY-keskus 2017. Vesilintujen määrä vähenee Pohjois-Savon rehevillä lintujärvillä. Saatavissa: [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tilan_indikaattorit/Luonnon_monimuotoisuus/Vesilintujen_maara_vahenee_PohjoisSavon_\(42195\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tilan_indikaattorit/Luonnon_monimuotoisuus/Vesilintujen_maara_vahenee_PohjoisSavon_(42195))
- Puustinen, M., Koskiahho, J., Jormola, J., Järvenpää, L., Karhunen, A., Mikkola-Roos, M., Pitkänen, J., Riihimäki, J., Svensberg, M. & Vikberg, P. 2007. Maatalouden monivaikutteisten kosteikkojen suunnittelu ja mitoitus. Suomen ympäristö 21. Suomen ympäristökeskus (SYKE). Helsinki. 77 s.
- Pöysä, H., Ikonen, K. & Linden, A. 2016. Vesilinnut. Luonnonvarakeskus. Saatavissa: <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/riista/vesilinnut/>

Ruokavirasto a. Ei-tuotannolliset investoinnit. Saatavissa: <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/oppaat/sitoumus-ja-sopimusehdot/ei-tuotannolliset-investoinnit/ei-tuotannolliset-investoinnit-2021/>

Ruokavirasto b. ELY-keskusten kautta rahoitettavien yritystukien valintaperusteet. Saatavissa: <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/tuet/maaseudun-yritystuuet/yritystukien-valintaperusteet/>

Suomen Riistakeskus. 2020. Sotka kosteikot. Saatavissa: <https://kosteikko.fi/>

Uusheimo, S., Kasvio, P., Härkönen, L., Koskiaho, J. & Haapala, A. 2021. Vesistökuunnostusverkkoston Tiedettä kaikille –sarjan artikkeli 1. Mitä vesiensuojelukosteikkojen rakentamisessa tulisi huomioida. Suomen ympäristökeskus ja Kaakkois-Suomen ELY-keskus.

Vihinen, H., Voutilainen, O. & Muilu, T. 2019. Maaseutuohjelma 2014–2020: aluetalouteen ja työllisyyteen liittyvien toimenpiteiden arviointi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 60/2019. Luonnonvarakeskus. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-816-6>

Liitteet

Liite 1. Valintakriteerikohtaisten pisteytysten perusteet, kehittämishankerahoitus (MMM 2017).

M01 Koulutus ja viestintä, koulutustoimenpiteet	
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Hanke edistää merkittävästi ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
2 pistettä	Hanke edistää hyvin ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
1 pistettä	Hanke edistää jonkin verran ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
0 pistettä	Hanke täyttää hyväksyttävyyssuhteet, mutta ei edistä ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>erinomainen</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.
2 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>hyvä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.
1 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>välttävä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi.
0 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>heikko</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta.
3. Missä määrin hanke kykenee lisäämään osaamista, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus? (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Hanke lisää <u>merkittävästi</u> uutta osaamista ja tietoa. Osaamisen lisäämiseen, uuden tiedon välitykseen ja käytäntöön viemiseen liittyvät tavoitteet ja keinot ovat vakuuttavia. Hanke hyödyntää laajasti tutkimustiedon ja muun hanketoiminnan tuloksia ja kytkee niitä toteutukseen. Hankkeella on vipuvaikutuksia.
2 pistettä	Hanke lisää <u>hyvin</u> osaamista. Osaamisen lisäämisen ja käytäntöön viemiseen liittyvät tavoitteet ja keinot ovat vakuuttavia. Hanke hyödyntää tutkimus- ja hanketoiminnan tuloksia ja kytkee niitä toteutukseen.
1 pistettä	Hanke lisää osaamista <u>jonkin verran</u> . Osaamisen lisäämisen tavoitteet ja keinot ovat selkeitä ja uskottavia.
0 pistettä	Osaamisen tai tiedon levittämiseen liittyvät tavoitteet ja menetelmät ovat <u>heikot</u> . Hanke ei ole konkreettinen tai sen aihe ei ole ajankohtainen.
4. Kohderyhmän ja tavoitteiden selkeys ja johdonmukaisuus ja hankkeen toteutettavuus (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeet on <u>erinomaisesti</u> selvitetty ja analysoitu. Hanke hyödyntää tehokkaasti asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeella on hyvät edellytykset jalostaa tietoa kohderyhmän tarpeisiin. Välitettävä tieto kytkeytyy käytäntöön ja toimet ovat johdonmukaisia. Menetelmät ovat nykyaikaiset ja kohderyhmälle sopivat. Hanke ylittää ja hyödyntää alue-, toimiala- tai osaamisrajoja. Hankkeen toteutettavuus on erinomainen.
2 pistettä	Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeet on <u>hyvin</u> selvitetty ja analysoitu ja tiedonvälittäminen on suunnitelmallista ja johdonmukaista. Menetelmät ovat nykyaikaiset, kohderyhmälle sopivat ja tavoitteet realistisia. Hankkeen toteutettavuus on hyvä.
1 pistettä	Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeita on selvitetty <u>jonkin verran</u> . Tavoitteet ovat realistiset. Menetelmissä luotetaan perinteisiin menetelmiin. Hankkeen toteutettavuus on välttävä.
0 pistettä	Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet <u>eivät ole selkeitä</u> . Hankkeen toteutettavuus on heikko.

M01 Koulutus ja viestintä, tiedonvälityshankkeet	
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Hanke edistää <u>merkittävästi</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
2 pistettä	Hanke edistää <u>hyvin</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
1 pistettä	Hanke edistää <u>jonkin verran</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
0 pistettä	Hanke täyttää hyväksyttävyyssuhteet, mutta <u>ei edistä</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutusta.
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>erinomainen</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.
2 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>hyvä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.
1 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>välttävä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi.
0 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>heikko</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta.
3. Missä määrin hanke lisää tietoa ja edistää tiedon ja osaamisen tehokasta hyödyntämistä, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus? (30 %)	
3 pistettä	Hanke lisää <u>merkittävästi</u> tietoa. Uuden tiedon välitykseen ja käytäntöön viemiseen liittyvät tavoitteet ja keinot ovat erittäin vakuuttavia. Hanke hyödyntää laajasti tutkimustiedon ja muun hanketoiminnan tuloksia ja kytkee niitä toteutukseen. Hankkeella on vipuvaikutuksia. Hanke välittää tehokkaasti ja monikanavaisesti tietoa. Hanke tukee innovaatiotoimintaa.
2 pistettä	Hanke lisää <u>hyvin</u> tietoa. Tiedon lisäämisen ja käytäntöön viemiseen liittyvät tavoitteet ja keinot ovat vakuuttavia. Hanke hyödyntää tutkimus- ja hanketoiminnan tuloksia ja kytkee niitä toteutukseen. Hanke välittää tehokkaasti ja monikanavaisesti tietoa.
1 pistettä	Hanke lisää tietoa <u>jonkin verran</u> . Tiedonvälittämisen tavoitteet ja keinot ovat selkeitä ja uskottavia, mutta hankkeessa ei hyödynnetä tutkimustietoa tai osaamisrajoja kovin laajasti.
0 pistettä	Hanke <u>ei lisää</u> tietoa. Tiedonvälittämisen tavoitteet ja menetelmät ovat heikot. Hanke ei ole konkreettinen tai sen aihe ole ajankohtainen tai muuten tuota lisäarvoa.
4. Kohderyhmän ja tavoitteiden selkeys ja johdonmukaisuus ja hankkeen toteutettavuus (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeet on <u>erinomaisesti</u> selvitetty ja analysoitu. Hanke hyödyntää tehokkaasti asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeella on hyvät edellytykset jalostaa tietoa kohderyhmän tarpeisiin. Välitettävä tieto kytkeytyy käytäntöön ja toimet ovat johdonmukaisia. Menetelmät ovat nykyaikaiset ja kohderyhmälle sopivat. Hanke ylittää ja hyödyntää alue-, toimiala- tai osaamisrajoja. Hankkeen toteutettavuus on erinomainen.
2 pistettä	Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeet on <u>hyvin</u> selvitetty ja analysoitu ja tiedonvälittäminen on suunnitelmallista ja johdonmukaista. Menetelmät ovat nykyaikaiset, kohderyhmälle sopivat ja tavoitteet realistisia. Hankkeen toteutettavuus on hyvä.
1 pistettä	Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeita on selvitetty <u>jonkin verran</u> . Tavoitteet ovat realistiset. Menetelmissä luotetaan perinteisiin menetelmiin. Hankkeen toteutettavuus on välttävä.
0 pistettä	Hankkeen kohderyhmä ei ole selkeä. Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet <u>eivät ole selkeitä</u> . Hankkeen toteutettavuus on heikko.

M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, kehittämishankkeet	
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Hanke edistää <u>merkittävästi</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
2 pistettä	Hanke edistää <u>hyvin</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
1 pistettä	Hanke edistää <u>jonkin verran</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
0 pistettä	Hanke täyttää hyväksyttävyyssuhteet, mutta <u>ei edistä</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutusta.
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>erinomainen</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.
2 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>hyvä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.
1 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>välttävä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi.
0 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>heikko</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta.
3. Missä määrin hanke parantaa maaseudun toimintamahdollisuuksia, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus? (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Hanke parantaa toimintamahdollisuuksia tai elämänlaatua <u>merkittävästi</u> ja tuottaa uusia ja toimivia toimintamalleja tai ratkaisuja. Hankkeella on vipuvaikutuksia. Hankkeen tulosten siirrettävyys on erinomainen. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on uutuusarvoa. Hankkeen tavoitteena on luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia tai toimintamalleja. Hanke ratkaisee erityiskysymyksiä.
2 pistettä	Hanke parantaa <u>hyvin</u> toimintamahdollisuuksia tai elämänlaatua tai lisää toimintamallien uudistumista. Hankkeen tulosten siirrettävyys on hyvä. Hankkeen tavoitteena on parantaa elämänlaatua ja toimintatapoja nykyiseen verrattuna.
1 pistettä	Hanke edistää maaseudun toimintamahdollisuuksia tai elämänlaatua tai toimintamallien uudistumista <u>jonkin verran</u> .
0 pistettä	Hankkeella <u>ei ole</u> odotettavissa <u>vaikutuksia</u> toimintamahdollisuuksiin tai se ei muuten tuota lisäarvoa.
4. Missä määrin hanke lisää kumppanuutta, aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä? (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Hanke lisää <u>merkittävästi</u> aktiivisuutta, yhteistyötä. Yhteisöllisyyttä ja rakentaa kumppanuuksia yli alue-, toimiala- tai osaamisrajojen.
2 pistettä	Hanke lisää <u>hyvin</u> aktiivisuutta, yhteistyötä, yhteisöllisyyttä ja rakentaa kumppanuuksia toimiala- tai osaamisrajoja ylittäen.
1 pistettä	Hanke edistää <u>jonkin verran</u> kumppanuutta, aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä.
0 pistettä	Hanke <u>ei edistä</u> kumppanuutta, aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä.

M07 Palvelujen ja kylien kehittäminen, yleishyödylliset investoinnit	
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Hanke edistää <u>merkittävästi</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
2 pistettä	Hanke edistää <u>hyvin</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
1 pistettä	Hanke edistää <u>jonkin verran</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
0 pistettä	Hanke täyttää hyväksyttävyyssuhteet, mutta <u>ei edistä</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutusta.
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>erinomainen</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.
2 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>hyvä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.
1 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>välttävä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi.
0 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>heikko</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta.
3. Missä määrin hanke lisää uudistumista ja toimintamahdollisuuksia, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus? (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Hanke uudistaa ja parantaa <u>huomattavasti</u> maaseudun infrastruktuuria tai toimintamahdollisuuksia, sekä edistää ympäristö-, ilmastotavoitteita ja/tai innovaatioiden tuottamista tai käyttöönottoa. Hankkeen tavoitteena on luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia tai toimintamalleja. Hanke ratkaisee erityiskysymyksiä. Investoinnin kytkentä muuhun kehittämistoimintaan on kuvattu. Investointiin liittyvä aiempi toiminta ja sen jälkeinen toiminta on kuvattu.
2 pistettä	Hanke uudistaa ja parantaa <u>hyvin</u> maaseudun infrastruktuuria tai toimintamahdollisuuksia. Hankkeen tavoitteena on parantaa elämänlaatua ja toimintatapoja nykyiseen verrattuna.
1 pistettä	Hanke uudistaa ja parantaa <u>jonkin verran</u> maaseudun infrastruktuuria ja toimintamahdollisuuksia.
0 pistettä	Hanke <u>ei paranna</u> infrastruktuuria ja/tai sillä ei ole odotettavissa vaikutuksia toimintamahdollisuuksiin tai se ei muuten tuota lisäarvoa.
4. Missä määrin hanke edistää yhteistyötä ja osallisuutta? (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Hanke edistää <u>merkittävästi</u> yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden lisääntymistä ja yhteistyön tai yhteisöllisyyden mahdollisuuksia ja luo uusia kumppanuuksia. Hanke lisää osallisuutta. Hankkeen toteutus perustuu laajaan kumppanuuteen.
2 pistettä	Hanke edistää <u>hyvin</u> yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden lisääntymistä ja yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden mahdollisuuksia. Hanke lisää osallisuutta. Hankkeen toteutus perustuu kumppanuuteen.
1 pistettä	Hanke edistää yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden lisääntymistä ja yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden mahdollisuuksia <u>jonkin verran</u> .
0 pistettä	Hanke <u>ei edistä</u> yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden lisääntymistä ja yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden mahdollisuuksia.

M16 Yhteistyö ja innovaatiot	
1. Missä määrin hanke edistää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman strategian ja tavoitteiden toteutumista? (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Hanke edistää <u>merkittävästi</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
2 pistettä	Hanke edistää <u>hyvin</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
1 pistettä	Hanke edistää <u>jonkin verran</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutumista.
0 pistettä	Hanke täyttää hyväksyttävyyssuhteet, mutta <u>ei edistä</u> ohjelman ja alueellisen suunnitelman toteutusta.
2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>erinomainen</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.
2 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>hyvä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.
1 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>välttävä</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi.
0 pistettä	Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on <u>heikko</u> : hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta.
3. Missä määrin hanke edistää elinkeinojen kehitystä, millainen on hankkeen laatu ja vaikuttavuus (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Hanke hyödyntää tehokkaasti parasta tietoa ja kytkee sitä käytäntöön. Hanke mahdollistaa merkittäviä uusia ja toimivia tuotteita, palveluita toimintamalleja tai ratkaisuja ja sillä on vipuvaikutuksia. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on uutuusarvoa ja vaikutukset ovat merkittäviä. Tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on erinomaisesti analysoitu ja toiminta on johdonmukaista.
2 pistettä	Hanke hyödyntää tutkimus- ja hanketoiminnan tuloksia ja kytkee niitä toteutukseen. Hanke uudistaa tuotteita, toimintaa tai toimintamalleja pitkällä ajalla. Tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on selkeästi analysoituja suunnitellut toimet ovat johdonmukaisia.
1 pistettä	Hanke sisältää tiedon käyttöön liittyviä tavoitteita ja keinoja. Hanke edistää toiminnan uudistumista ja tuottaa lisäarvoa osallistujille. Tavoitteet ja menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on täsmennetty, mutta hanke ei ole kovin tavoitteellinen tai uudistava.
0 pistettä	Hankkeen osaamisen ja tiedon käyttöön liittyvät tavoitteet ovat heikot eikä hankkeelta ole odotettavissa todellisia vaikutuksia tai lisäarvoa elinkeinojen kehitykseen.
4. Missä määrin hanke edistää kumppanuutta ja sitoutumista (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Suunnitelma osoittaa hankkeen osallistujien vahvaa sitoutumista, ylittää rajapintoja ja osoittaa uusia kumppanuuksia.
2 pistettä	Suunnitelma on tarvelähtöinen, kohderyhmä on selkeä ja hanke ylittää rajapintoja.
1 pistettä	Suunnitelma on tarvelähtöinen ja kohderyhmä on selkeä.
0 pistettä	Hankkeen tarvelähtöisyys tai kohderyhmän sitoutuneisuus jää epäselväksi.

Maaseudun innovaatioryhmä (alatoimenpide 16.1)	
1. Edistää ohjelman strategian toteutusta ja ongelmaratkaisua (painotuskerroin 25 %)	
3 pistettä	erittäin merkittävästi
2 pistettä	merkittävästi
1 pistettä	jonkin verran
0 pistettä	heikosti
2. Tuottaa uutta liiketoimintaa (painotuskerroin 25 %)	
3 pistettä	hyvin todennäköisesti
2 pistettä	todennäköisesti
1 pistettä	mahdollinen
0 pistettä	heikko
3. Suunnitelma ja ryhmän koostumus osoittaa hankkeen tarvelähtöisyyttä ja sitoutuneisuutta (painotuskerroin 25 %)	
3 pistettä	erittäin merkittävästi
2 pistettä	selkeästi
1 pistettä	jonkin verran
0 pistettä	heikosti
4. Hankesuunnitelman laatu, kustannustehokkuus ja toteutettavuus (painotuskerroin 25 %)	
3 pistettä	erinomainen
2 pistettä	vakuuttava
1 pistettä	kustannustehokas ja toteutettava
0 pistettä	heikko

Liite 2. Valintakriteerikohtaisten pisteytysten perusteet, yritysrahoitus (MMM 2015).

4.2 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen ja 6.4 Yrityksen investointituki	
1. Tuettavan toimenpiteen/yrityksen toimipaikan sijainti (painotuskerroin 5 %)	
3 pistettä	Harvaan asuttu maaseutu tai ydinmaaseutu
2 pistettä	Muu maaseutualue, jonka ELY-keskus on alueellisesti määrittänyt
1 pistettä	Maaseutualueen ulkopuolinen alue, jonka ELY-keskus on määrittellyt (koskee vain maataloustuotteita jalostavia pk-yrityksiä ja maatalousyrityksiä)
2. Tuettavan toimenpiteen tuloksena syntyvät työpaikat (painotuskerroin 15 %)	
3 pistettä	Merkittävä työllistävä vaikutus
2 pistettä	Kohtuullinen työllistävä vaikutus
1 pistettä	Vähäinen työllistävä vaikutus; työllisyys yrityksessä säilyy vähintään ennallaan
3. Tuettavan toimenpiteen alue- ja kerrannaisvaikutukset (painotuskerroin 10 %)	
3 pistettä	Yritys hyödyntää lähialueen tuotannon tekijöitä, käyttää alihankkijoita tai muulla tavoin edistää toimeentulomahdollisuuksia myös muissa yrityksissä; vaikutukset aluetalouteen ja sosioekonomiseen kehitykseen ovat merkittäviä
2 pistettä	Yritys tuo asiakkaita muille yrityksille; vaikutuksia aluetalouteen ja sosioekonomiseen kehitykseen tunnistettavissa
1 pistettä	Yritys ei hanki mitään lähialueelta tai sen tuotteita ei edelleen jalosteta paikkakunnalla; vaikutukset aluetalouteen ja sosioekonomiseen kehitykseen vähäisiä
4. Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alueeseen (painotuskerroin 10 %)	
3 pistettä	Yritys pyrkii merkittävään kasvuun kansainvälisillä markkinoilla tai kotimarkkinoilla; yritys pyrkii merkittävään kasvuun paikallisilla markkinoilla korvaten alueen ulkopuolista tuontia tai monipuolista merkittävästi tuote- tai palveluvalikoimaa mukaan lukien lyhyet jakeluketjut ja lähiruoka sekä muu paikallismarkkinoiden kehittäminen; tuotteet tai palvelut vastaavat markkinoiden kysyntään hyvin
2 pistettä	Yritys pyrkii kohtuulliseen kasvuun kansainvälisillä markkinoilla tai kotimarkkinoilla; yritys pyrkii kohtuulliseen kasvuun paikallisilla markkinoilla korvaten alueen ulkopuolista tuontia tai monipuolista merkittävästi tuote- tai palveluvalikoimaa mukaan lukien lyhyet jakeluketjut ja lähiruoka sekä muu paikallismarkkinoiden kehittäminen; tuotteet tai palvelut vastaavat markkinoiden kysyntään kohtuullisesti
1 pistettä	Yrityksen kasvutavoitteet kansainvälisillä tai kotimarkkinoilla ovat vähäiset; paikallisilla markkinoilla toimiva yritys pyrkii vaatimattomaan kasvuun korvaten jonkin verran alueen ulkopuolista tuontia tai monipuolista vähäisessä määrin tuote- tai palveluvalikoimaa; tuotteet tai palvelut vastaavat markkinoiden kysyntään vähäisesti
5. Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen toiminnan uudistumiseen (painotuskerroin 30 %)	
3 pistettä	Yrityksessä tuotetaan uusia, innovatiivisia tuotteita tai palveluita tai niitä tuotetaan uudella teknologialla/nykyteknologialla tai innovatiivisella tuotantomenetelmällä taikka kehitetään tuotteiden tai palveluiden laatua; yrityksen liiketoiminta on innovatiivista parantaen yrityksen kilpailukykyä
2 pistettä	Yrityksessä parannetaan nykyisiä tuotteita tai palveluita tai lisätään niiden jalostusarvoa taikka parannetaan/tehostetaan niiden tuotantomenetelmää; aloitetaan uutuusarvoa sisältävien tuotteiden tai palveluiden tuotanto; yrityksen liiketoiminta on tavanomaista innovatiivisempaa synnyttäen kilpailuetua
1 pistettä	Toimenpiteen avulla yrityksessä aloitetaan tai laajennetaan tavanomaisten tuotteiden tai palveluiden tuottaminen tavanomaisin menetelmin; yrityksen liiketoiminnalla on muutoin vähäistä uutuusarvoa suhteessa muihin alalla toimiviin yrityksiin
6. Tuettavan toimenpiteen vaikutus yrityksen harjoittamaan yhteistyöhön mukaan lukien kytkennät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin (painotuskerroin 20 %)	
3 pistettä	Yritys harjoittaa yhteistyötä yhden tai useamman yrityksen kanssa ja toimii aktiivisesti yhteistyöverkostoissa kansallisen tai alueellisen kehittämissstrategian mukaisella painopistealalla ja/tai yrityksen toiminta kytkeytyy myös muiden Euroopan rakenne- ja investointirahastojen (ERI-rahastojen) toimenpiteisiin tai muutoin edistää niitä koskevien tavoitteiden toteutumista; yritys toimii myös muulla tavoin yhteistyöhakuisesti
2 pistettä	Yritys hyödyntää jonkin verran erilaisia yhteistyöverkostoja; laajempi strateginen kytkentä on vähäinen
1 pistettä	Yritys hyödyntää yhteistyöverkostoja suppeasti; laajempi strateginen kytkentä on heikko
7. Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä (painotuskerroin 10 %)	
3 pistettä	Toimenpide parantaa merkittävästi yrityksen edellytyksiä toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti; yritys toimii resurssitehokkaasti
2 pistettä	Toimenpide parantaa jossain määrin yrityksen edellytyksiä toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti; yritys pyrkii toimimaan resurssitehokkaasti
1 pistettä	Toimenpide parantaa vähäisessä määrin yrityksen edellytyksiä toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti; yrityksellä on vähäiset valmiudet toimia resurssitehokkaasti

6.2 Yrityksen perustamistuki	
1. Suunnittelun yrityksen sijainti (painotuskerroin 15 %, elpymisvarojen osalta painotuskerroin 20 %⁵)	
3 pistettä	Harvaan asuttu maaseutu
2 pistettä	Ydinmaaseutu
1 pistettä	Muu maaseutualue, jonka ELY-keskus on määritellyt
2. Suunnittelun yrityksen työllistävyys (painotuskerroin 10 %)	
3 pistettä	Merkittävä työllistävä vaikutus
2 pistettä	Kohtuullinen työllistävä vaikutus
1 pistettä	Vähäinen työllistävä vaikutus; työllisyys pysyy ennallaan (toimivan yrityksen uusi toiminta)
3. Suunnittelun yrityksen toiminnan alue- ja kerrannaisvaikutukset (painotuskerroin 10 %)	
3 pistettä	Yritys aikoo käyttää lähialueen tuotannon tekijöitä, alihankkijoita tai muulla tavoin edistää toimeentulomahdollisuuksia myös muissa yrityksissä; vaikutukset aluetalouteen ja sosioekonomiseen kehitykseen ovat merkittäviä
2 pistettä	Yritys tuo asiakkaita muille yrityksille; vaikutuksia aluetalouteen ja sosioekonomiseen kehitykseen tunnistettavissa
1 pistettä	Yritys ei hanki mitään lähialueelta tai sen tuotteita ei edelleen jalosteta paikkakunnalla; vaikutukset aluetalouteen ja sosioekonomiseen kehitykseen vähäisiä
4. Suunnittelun yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkina-alue (painotuskerroin 10 %)	
3 pistettä	Yritys pyrkii merkittävään kasvuun kansainvälisillä markkinoilla tai kotimarkkinoilla; yritys pyrkii merkittävään kasvuun paikallisilla markkinoilla korvaten alueen ulkopuolista tuontia tai monopuolistaen merkittävästi tuote- tai palveluvalikoimaa mukaan; tuotteet tai palvelut vastaavat markkinoiden kysyntään hyvin
2 pistettä	Yritys pyrkii kohtuulliseen kasvuun kansainvälisillä markkinoilla tai kotimarkkinoilla; yritys pyrkii kohtuulliseen kasvuun paikallisilla markkinoilla korvaten alueen ulkopuolista tuontia tai monopuolistaen merkittävästi tuote- tai palveluvalikoimaa; tuotteet tai palvelut vastaavat markkinoiden kysyntään kohtuullisesti
1 pistettä	Yrityksen kasvutavoitteet kansainvälisillä tai kotimarkkinoilla ovat vähäiset; paikallisilla markkinoilla toimiva yritys pyrkii vaatimattomaan kasvuun korvaten jonkin verran alueen ulkopuolista tuontia tai monopuolistaen vähäisessä määrin tuote- tai palveluvalikoimaa; tuotteet tai palvelut vastaavat markkinoiden kysyntään vähäisesti
5. Suunnittelun yrityksen toiminnan uutuusarvo (painotuskerroin 20 %, elpymisvarojen osalta painotuskerroin 15 %⁶)	
3 pistettä	Yritys tulee tuottamaan uusia, innovatiivisia tuotteita tai palveluita tai niitä tuotetaan uudella teknologialla/nykyteknologialla tai innovatiivisella tuotantomenetelmällä; jalostusarvo on merkittävä; yrityksen liiketoiminta on innovatiivista parantaen yrityksen kilpailukykyä
2 pistettä	Yritys tulee tuottamaan tavanomaisia tuotteita tai palveluita uudella tuotantomenetelmällä; jalostusarvo on vähäinen; yrityksen liiketoiminta on tavanomaista innovatiivisempaa synnyttäen kilpailuetua
1 pistettä	Yritys tuottaa tavanomaisia tuotteita tai palveluita tavanomaisin menetelmin; jalostusarvo on alhainen; yrityksen liiketoiminnan uutuusarvo on vähäinen
6. Suunnittelun yrityksen liiketoimintasuunnitelman realistisuus ja perusteellisuus (painotuskerroin 25 %)	
3 pistettä	Suunnitelma antaa yritystoiminnasta selkeän kuvan; yritystoiminnan menestymisedellytykset ovat erinomaiset; suunnitelma on laadultaan ja esitystavaltaan perusteellinen
2 pistettä	Suunnitelma antaa yritystoiminnasta riittävän selkeän kuvan, yritystoiminnan menestymisedellytykset ovat hyvät, suunnitelma on laadultaan ja esitystavaltaan hyvä
1 pistettä	Suunnitelma antaa yritystoiminnasta osittaisen kuvan, yritystoiminnan menestymisedellytyksiä ei pystytä kaikin osin riittävästi arvioimaan, suunnitelma on laadultaan ja esitystavaltaan tyydyttävä
7. Lisäpisteet tuettavasta toimenpiteestä tunnistettavissa olevista muista erityispiirteistä (painotuskerroin 10 %)	
3 pistettä	Toimenpide parantaa merkittävästi yrityksen edellytyksiä toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti; yritys toimii resurssitehokkaasti
2 pistettä	Toimenpide parantaa jossain määrin yrityksen edellytyksiä toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti; yritys pyrkii toimimaan resurssitehokkaasti
1 pistettä	Toimenpide parantaa vähäisessä määrin yrityksen edellytyksiä toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti; yrityksellä on vähäiset valmiudet toimia resurssitehokkaasti

⁵ Lähde: Ruokavirasto b.

⁶ Lähde: Ruokavirasto b.

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000